

Masarykova univerzita

Fakulta sociálních studií

**Nový maďarský mediálny zákon:
ohrozenie slobody a nezávislosti médií?**

**The New Hungarian Media Law: A Threat to Free and Independent
Media?**

Diplomová práca

Eva Vargová

Brno 2011/2012

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu vypracovala samostatne s použitím prameňov a literatúry uvedenej v bibliografii.

V Brne dňa 28. máj 2012

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa chcela poďakovať vedúcej práce, Mgr. Monike Metykovej, Ph.D. za odborné rady, láskavosť a podporu počas písania práce. Ďalej ďakujem JUDR. Mgr. Martinovi Škopovi, Ph.D. za cenné pripomienky, ochotu a ústretovosť v čase tvorby práce. Veľká vďaka patrí aj môjmu konzultantovi Dr. Papp Andrásovi za motiváciu, nasmerovanie a orientáciu sa v problematike témy. A moja najväčšia vďaka patrí priateľovi za neustálu podporu a trpezlivosť a samozrejme mojej rodine.

Anotácia

Práca sa zaoberá maďarským mediálnym zákonom a je analýzou problematických bodov v zákone. Keďže mediálny zákon sa týka najmä vzťahu medzi štátom a médiami, skúmame vplyv politiky na mieru regulácie činnosti médií v kontexte mediálnych teórií. Práca sa skladá z teoretickej a empirickej časti. V teoretickej časti sa zaoberáme podmienkam, ktoré určujú demokratický systém, bližšie rozoberáme koncept slobody prejavu a prístupu k alternatívnym informáciám. V súvislosti s tým predstavujeme ako by média mali fungovať podľa jednotlivých normatívnych teórií. V empirickej časti popisujeme maďarský mediálny systém po zmene režimu až po súčasnosť so zreteľom na vzťah politiky k slobode a nezávislosti médií. Následne sa venujeme vývoju samotného mediálneho zákona a podmienkam jeho vzniku. V ďalšej časti sú predmetom analýzy jednotlivé body právnej regulácie, ktoré vzťahujeme k načrtnutým teóriám v prvej časti práce. Záverom zhŕňame hlavné poznatky vyplývajúce z práce.

Kľúčové slová: mediálny zákon, normatívna teória, demokracia, médiá, Maďarsko, sloboda, nezávislosť

Annotation

This thesis deals with the media law in Hungary and it analyzes its problematic issues. While the media law refers to relations between state and media, we examine the influence of political process on the media regulation in the context of media theories. The thesis consists of theoretical and empirical part. In theoretical chapters, we deal with conditions determining democratic system, we analyse the concept of freedom of speech and the approach to the alternative sources of information. Then we introduce how media should work in accordance with the particular media theories. In the empirical part, we describe the Hungarian media system since the regime shift until today with particular emphasis on the policies related to freedom and independency of media. Afterwards we devote some space to the development of media law and the conditions of its origin. Then we focus on analysis of particular issues of legal regulation, which are considered from the viewpoint of theories illustrated in the first part of the thesis. In conclusion, we summarize the main lessons emerging from the thesis.

Keywords: media law, normative theory, democracy, media, hungary, freedom, independency

Obsah

Úvod.....	8
Štruktúra práce	10
Poznámky k literatúre a k prameňom	11
1 Teoretický rámec.....	12
1. 1 Média a demokracia.....	12
1. 2 Zakotvenie a význam slobody prejavu.....	17
1. 3 Rámec regulácie médií a kompetencie EÚ v tejto otázke.....	21
1. 4 Funkcie médií v spoločnosti	23
1.5 Úlohy vysielania verejnej služby.....	26
1.6 Od štyroch teórií tlače po mediálne systémy podľa Hallina a Manciniho	29
2 Metodologická časť.....	35
2. 1 Cieľ práce	35
2. 2 Hlavná hypotéza a vedľajšie výskumné otázky.....	36
2. 3 Časový rámec.....	36
2. 4 Metodológia práce	36
3 Vývoj maďarského mediálneho systému po zmene režimu.....	40
4. Prípadová štúdia maďarského mediálneho zákona.....	47
4.1 Reforma maďarského mediálneho zákona.....	47
4.2 Vývoj maďarského mediálneho zákona (Smtv. a Mttv.)	48
4.3 Legislatívny proces prijatia mediálneho zákona.....	51
4. 4 Základné pojmy vyskytujúce sa v mediálnom zákone (Smtv. a Mttv.)	54
4.5 Problematické body v regulácii činnosti médií.....	57
4.5.1 Možnosti regulácie	57
4.5.2 Právomoci Národného mediálneho a komunikačného úradu (NMHH alebo Autorita).....	60
4.5.3 Právomoci Mediálnej rady	63
4.5.4 Obmedzenia médií verejnej služby.....	68
4.5.5 Právomoci Komisára pre vysielanie a médiá.....	73
4.5.6 Obsahové reštrikcie	75
4.5.7 Ochrana zdroja.....	80

4.6 Reakcie na mediálny zákon.....	83
5 Diskusno - reflexívna časť práce.....	85
Záver	92
Zoznam literatúry	95
Zoznam tabuliek a grafov	106
Menný register.....	107
Vecný register.....	110

Počet slov: 26 223

Úvod

Jednou z najkontroverzejších udalostí ohľadne mediálneho prostredia doma i v zahraničí sa stalo na sklonku roka 2011 prijatie nového maďarského mediálneho zákona. Zákon mal byť reakciou na technologické zmeny v oblasti médií a vychádza z predpokladu, že má vytvoriť korektné fungovanie mediálneho trhu. Právna regulácia mediálneho zákona spočíva vo vytváraní, presadzovaní a uskutočňovaní verejného záujmu v oblasti médií v spoločnosti.

O vplyve médií a ich účinkoch na spoločnosť existujú rozličné teórie médií, mediálni teoretici ich rozdeľujú na štyri fázy, od neobmedzenej moci médií až k transakčnej predstave o účinkoch. (McQuail 2009: 470-476). Je však faktom, že média sú spoločenskou inštitúciou, ktoré hrajú významnú rolu v celkovom politickom usporiadaní, ale aj v každodennom živote spoločnosti. (Jiráček 2005) Predstavám o žiaducom fungovaní médií sa venujú normatívne teórie médií, ktoré skúmajú rozličné mediálne systémy. Mediológovia pri porovnávaní mediálnych systémov študujú ako jeden z faktorov vplyvajúci na mediálny systém vzťah medzi politikou a médiami. Významní autori v tomto smere Daniel C. Hallin a Paolo Mancini si určili ako jeden z ukazovateľov pre porovnávanie mediálnych systémov stupeň a spôsob intervencie štátu do mediálneho systému. V nasledujúcom texte sa budeme zameriavať práve na intervencie štátu do mediálnej legislatívy.

Politika je priestor, kde sa tvoria zákony a pravidlá, ktoré majú vplyv na kvalitu života spoločnosti. Ide tiež o prostredie boja o moc medzi politickými stranami, ktoré sa snažia získať a udržať si priazeň svojich voličov. K dosiahnutiu svojho cieľa sa často snažia využívať práve média. Tieto inštitúcie slúžiace verejnosti by však nemali byť pod vplyvom politických aktérov. Najväčšiu exekutívnu silu v demokracii má vláda, ktorá môže média v ich činnosti obmedzovať, alebo im naopak (vhodnou mediálnou politikou) zaisťovať slobodu a nezávislosť (Burton, G. - Jiráček, J. 2001: 142) Sloboda prejavu a právo na informácie sú však tiež ukotvené v článku 17 Listiny základných práv a slobôd.

Jedným z najdôležitejších princípov v demokratickom systéme je zabezpečenie slobody a nezávislosti médií, pretože úlohou novinárov ako i spoločnosti je upozorniť na porušovanie všeobecne uznávaných pravidiel a demokratických zásad.

Nový maďarský mediálny zákon obsahuje sporné právne regulácie týkajúce sa elektronických médií, tlače a zavádza právne normy aj pre internetové médiá. Zriaďuje kontrolné orgány pre médiá disponujúce silnou a rozsiahlou legislatívnou mocou. Odborníci upozorňujú na rozpor niektorých ustanovení s maďarskou ústavou a tiež na nesúlad s európskymi princípmi pre kritériá slobody a nezávislosti médií. V súvislosti s tým sa však objavuje len niekoľko štúdií analyzujúcich jednotlivé sporné opatrenia zákona. Kvôli tomuto faktu je predmetom skúmania diplomovej práce analýza problematických bodov mediálneho zákona a objasnenie ich možného dopadu na spoločnosť. Cieľom práce je potvrdiť či vyvrátiť hypotézu: *nový maďarský mediálny zákon schválený v decembri 2010 neprimerane zasahuje do princípu nezávislosti a slobody médií.*

Pre lepšiu prehľadnosť práce je načrtnutá jej štruktúra a prácu so zdrojmi uvádzame zvlášť v poznámkach o literatúre a prameňoch.

Prvá kapitola sa venuje teóriám vzťahu medzi médiami a spoločnosťou, konceptom slobody médií a tiež konceptu verejného záujmu. V tejto časti poukážme na funkciu médií v demokratickej spoločnosti, na špecifické role médií v postkomunistickom systéme a zhrnieme si základné definície pre potrebu slobody a nezávislosti médií. Druhá kapitola načrtáva základné informácie o metodológii práce. V tejto súvislosti predstavuje jej ciele, hlavné a vedľajšie výskumné otázky, stav spracovania témy, časový rámec vzťahujúci sa k práci a následne samotnú metodológiu.

V tretej, empiricko-analytickej kapitole charakterizujeme maďarský mediálny systém po zmene režimu a ukážeme si aká bola politika štátu vo vzťahu k médiám. Vzhľadom k skutočnosti, že záujmy verejnosti sú zastúpené vysielaním verejnej služby venujeme zvýšenú pozornosť práve tomuto aspektu.

Následne v štvrtej analytickej kapitole predstavíme vývoj mediálneho zákona, definujeme niektoré inštitúty, ktoré zákon zavádza a načrtneme podmienky jeho vzniku. Ďalej prevedieme analýzu niektorých problematických bodov v regulácii činnosti médií a vysvetlíme, v čom porušujú demokratické princípy vo vzťahu k načrtnutým teóriám. V piatej kapitole sa pokúsime zhrnúť výsledky analýzy vychádzajúce z predošlých kapitol v syntetizujúcom pohľade. Na záver pridáme so zhrnutím našich záverov a budeme sa snažiť sa o syntetický pohľad s ohľadom na ciele práce a hypotézu.

Štruktúra práce

Práca je rozdelená na teoretickú a empirickú časť. V teoretickej časti sa zaoberáme funkciami médií v demokratickom systéme a predstavujeme hlavné úlohy médií, ktoré vykonávajú vo verejnom záujme. Načrtávame tiež vzťah medzi médiami a spoločnosťou a definujeme koncept slobody médií a inštitúcií slúžiacich vo verejnom záujme. Predstavy o tom, ako by médiá mali vyzerat' zhŕňame od normatívnej teórie až po charakteristiku mediálneho systému podľa Hallina a Maniciniho. Pre svoju prácu sme si vybrali jeden z ukazovateľov, ktorý používajú pri porovnávaní mediálnych systémov, konkrétne stupeň a spôsob intervencie štátu do mediálneho systému. Keďže mediálny zákon sa týka najmä vzťahu medzi štátom a médiami, skúmame vplyv politickej elity na mieru regulácie činnosti médií. Takže kombinujeme prístup právnych vied s mediálnou teóriou. Teoretická časť nám poslúži ako východisko k analýze v empirickej časti.

V empirickej časti si načrtujeme vývoj maďarského mediálneho systému po zmene režimu až po súčasnosť so zreteľom na vzťah médií a politiky štátu. V tejto časti sa budeme podrobnejšie venovať niektorým problematickým bodom v regulácii činnosti médií nového mediálneho zákona v Maďarsku, ktorý bol prijatý parlamentnou väčšinou, stranou Fidesz v roku 2010. Najprv si predstavíme vývoj mediálneho zákona, definujeme niektoré inštitúty, ktoré zákon zavádza a načrtujeme podmienky jeho vzniku. Potom prejdeme k samotnej analýze mediálneho zákona, skladajúceho sa z dvoch zákonov, menovite ide o Zákon CIV. 2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu a Zákon CLXXXV 2010 o mediálnych službách a masovej komunikácii.

Predmetom analýzy budú jednotlivé body právnej regulácie, ktoré sú na základe analýzy problematické vo vzťahu k demokratickým princípom slobody a nezávislosti médií a budeme ich vzťahovať k načrtnutým teóriám v prvej časti práce. Sústredíme sa predovšetkým na problematické časti zákona, ktoré môžu reálne ohrozovať slobodu médií danej krajiny. Vysvetlíme si ako vplývajú jednotlivé ustanovenia na činnosť médií a poukážeme na to, ako sa zmenil mediálny zákon po nátlaku zo strany Európskej Komisie. V závere sa pokúsime potvrdiť či vyvrátiť základnú hypotézu.

Poznámky k literatúre a k prameňom

Hlavné zdroje diplomovej práce v teoretickej časti predstavujú odborné publikácie od maďarských autorov venujúcich sa dlhodobo problematike vzťahu demokracie a médií v Maďarsku po transformácii režimu. Pre lepšie pochopenie fungovania médií používam základnú knihu mediálneho klasika McQuaila a v prípade mediálneho systému mi pomáha v orientácii titul „Systémy médií v postmodernom svete“ od dvojice autorov Hallin a Mancini. Najvýznamnejším autorom, ktorý sa zaoberá formovaním mediálnej scény v Maďarsku je Péter Bajomi-Lázár, pričom jeho štúdie používam aj v mojej práci. Už z témy práce: „*Nový maďarský mediálny zákon: sloboda a nezávislosť médií?*“ vyplýva, že je nutné kombinovať prístup právnych vied s mediálnou teóriou. Preto v práci využívam vo vzťahu k novej legislatíve platnú úpravu mediálneho práva a základné dokumenty Európskej Únie.

V metodologickej časti používam literatúru, ktorá vymedzuje zvolenú metódu, prípadovú štúdiu. V ďalšej analytickej časti sú podkladom v prevažnej miere právne dokumenty (zákony, smernice, judikatúry) a vedecké články autorov zaoberajúcich sa tematikou nového mediálneho zákona. Tieto zdroje prešli viacnásobnou kontrolou dôveryhodnosti. V snahe o čo najväčšiu objektivitu sú eliminované mediálne výstupy novinárov – publicistické články, ktoré by mohli skresliť pohľad na danú tému. Hoci maďarskému mediálnemu zákonu sa venovali doma i v zahraničí, iba zopár analýz sa zaoberá podrobnou charakteristikou obsahu samotného mediálneho zákona (Bayer 2011, Polyák 2011, Majtényi 2011, Koltay 2011). Ostatné sú len akýmsi opakovaním všeobecných fráz. Kvôli tomu bolo náročné spracovať tému práce, pretože bolo nutné vychádzať prevažne z právnych dokumentov. Súvisí to zrejme s faktom aktuálnosti tematiky a častými zmenami nového zákona v priebehu krátkeho obdobia. Práca vychádza zo zdrojov prevažne v maďarskom, českom a anglickom jazyku. V poznámkach pod čiarou uvádzam ďalšie rozširujúce informácie, ktoré môžu spresniť uvádzané tvrdenia. Použité zdroje uvádzam v zozname literatúry, pričom používam citačné normy Katedry mediálnych štúdií a žurnalistiky Fakulty sociálnych štúdií Masarykovy univerzity.

1 Teoretický rámec

V tejto kapitole sa zameriame predovšetkým na úlohu médií v demokratických spoločnostiach. Cieľom je v prvom rade poukázať na význam slobody tlače a definovať potrebné podmienky pre slobodu a nezávislosť médií. Najprv si však predstavíme, ako sa formovala sloboda médií po kolapse komunizmu v našom skúmanom maďarskom prípade. Krátko sa budeme venovať podmienkam, ktoré určujú demokratický systém, konkrétne konceptu slobody prejavu a prístupu k alternatívnym informáciám. Vo vzťahu medzi médiami a štátom sa budeme zaoberať problematikou regulácie médií a kompetencií EÚ v tejto otázke. Potom sa zameriame na normatívne teórie: od štyroch teórií tlače po mediálne systémy podľa Hallina a Manciniho. V závere si zhrnieme základné indikátory pre princíp slobody a nezávislosti médií, tak ako ju definujú mediálni teoretici. Následne nám teoretické východisko poslúži v praktickej časti.

1. 1 Média a demokracia

MOTTO:

„Demokratická teória obecné predpokladá, že spoločnosť potrebuje žurnalistiku, ktorá je prísnyh hľadujúcim psom tých, ktorí sú a chcú byť pri moci, ktorá je schopná vypátrať, čo je pravda a čo je lož, a ktorá dokáže predstaviť veľké množstvo osvietených názorov na dôležité témy dňa. Toto všetko nemusí robiť každé médium, ale mediálny systém ako celok by mal občanom zaistiť ľahkú dostupnosť tejto žurnalistickej kvality“
(McChesney 2009: 7)

Množstvo politických a spoločenských zmien, ktoré stredoeurópske krajiny zaznamenali medzi rokmi 1989 a 1991, viedlo k zavedeniu pravidelných a slobodných volieb, parlamentnej demokracie a ekonomiky založenej na slobodnom a privátnom podnikaní. Maďarsko sa v roku 1999 stalo členom NATO a v roku 2004 členom EÚ, čo v konečnom dôsledku znamenalo posilnenie vojenskej bezpečnosti a zaistenie politicko-ekonomickej stability. Úroveň politiky a ekonomiky však v mnohých aspektoch stále zaostáva za krajinami Západnej Európy. Existujú rôzne výklady toho, prečo

postkomunistická krajina, akou je Maďarsko pokrívá v dosahovaní úrovne západnej Európy.

Jedno z vysvetlení, prečo napriek povzbudzujúcej perspektíve konsolidácie demokracie po zmene režimu Maďarsko zaostáva, ponúka Bajomi-Lázár (2010:7). Vysvetľuje to tým, že z času na čas sa dostanú k moci skupiny, ktoré nedodržujú ústavný poriadok a narušujú demokratické princípy a ústavné hodnoty. Podľa neho, vedľa chýbajúcej ekonomickej a ľudskej sily je to spôsobené zlou organizáciou politického a ekonomického systému. Jednu z príčin zlého spravovania vidí v nedostačujúcej *sociálnej (spoločenskej) komunikácii*. Bajomi-Lázár chápe sociálnu komunikáciu v tomto prípade ako prijímanie a odovzdávanie informácií v spoločenskom styku.

Bajomi-Lázár (2010: 8) popisuje v náväznosti na Karla Poppera (1996) zmenu režimu ako niekoľko desaťročí trvajúci prechod z uzavretej spoločnosti k otvorenej. Uzavretú a otvorenú spoločnosť určujú rozličné vzory sociálnej komunikácie. *Uzavretú* definuje chýbajúca transparentnosť, prenasledovanie ľudí s iným pohľadom na svet, zlúčenie ideológie so štátom, naopak *otvorenú* určuje kontrolovanie štátu verejnosťou, tolerovanie inak zmýšľajúcich, oddelenie ideológie od štátu. Podľa tejto definície je prechod z uzavretej spoločnosti k otvorenej dlhodobý proces, ktorý zahŕňa nevyhnutné dodržanie mnohých požiadaviek pre jeho úspešnosť.

K dovŕšeniu tohto stavu však nedošlo. Otázkou preto zostáva, aké vplyvy pôsobili na spomalenie tohto procesu. Sípos (2010: 26) si myslí, že nedostatky pri prechode do otvorenej spoločnosti boli spôsobené nespôsobilosťou novinárov aj politikov prispôbiť sa zmenám nového režimu. Vznikali nové mediálne inštitúcie a rýchlo sa menil ich vzťah voči politickým inštitúciám a verejnosti. V tejto situácii chýbali novinárom skúsenosti so žurnalizmom v demokracii. K tomu sa pripojila podľa Síposa (tamtiež) aj kríza v niektorých novinárskych inštitúciách (napr. v Maďarskej televízii v 90-tych rokoch), ktorá odpútala pozornosť politikov aj novinárov od zmien a výziev nového politického režimu.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že médiá zohrávajú veľmi významnú úlohu pri prechode z uzavretej spoločnosti k otvorenej, pretože ich úlohou je zo zákona poskytovať objektívne a všestranné informácie pre slobodné vytváranie názorov. Podľa názorov rady historikov a sociológov vyplýva (Vásárhelyi 2011, Bajomi-Lázár 2010,

Sípos 2010, Kéri 2005), že po nastolení demokracie mali vedúce politické strany záujem na ovplyvňovaní verejnosti (za účelom dosiahnutia moci) pomocou mocného nástroja - médií.¹ O (predpokladaných) účinkoch médií na jednotlivca a spoločnosť existujú rozličné teórie. Vplyvu médií na publikum sa venuje Jan Jiráček (2005) ktorí poukazuje na to, že média prestupujú našim životom na všetkých úrovniach, od najvyšších miest až k tým najnižším: „Médiá, a to je celkom nepochybné, prestupujú našim životom snád' vo všetkých jeho podobách a na všetkých jeho úrovniach. Ak sa pozrieme na spoločnosť od zhora, od ich najvyšších etáží, kde sa sústreďuje politická a ekonomická moc a odkiaľ sa vládne, až dolu, do sfér najintímnejších, sú neoddeliteľnou súčasťou nášho života.“

Mediálny teoretik Dennis McQuail (2009: 470-476) opisuje štyri fázy výskumu mediálnych účinkov: prvá fáza: neobmedzená moc médií (približne 1990-1940), druhá fáza: neúčinnosť médií (približne 1940-1965), tretia fáza: opätovná viera v silné účinky médií (približne 1965-1980) a štvrtá fáza: transakčné predstavy o účinkoch (asi od 1980). V prvej fáze sa predpokladalo priame pôsobenie mediálnych obsahov vyvolávajúce u recipientov zhodné účinky. V druhej fáze sa na základe empirických výskumov uvažovalo, že dochádza k individualizovanému prijímaniu mediálnych obsahov. V tomto smere je významná štúdia Josepha Klappera *The Effects of Mass Communication* (1960), potvrdzujúca, že identické obsahy môžu vyvolávať u rôznych recipientov odlišné účinky. Tretia fáza predpokladá aktívny prístup príjemcu k médiám. Posledná fáza načrtnutá McQuailom je charakteristická predstavou o silnej pozícii médií a silnej pozícii publika.

Naším cieľom nie je skúmať moc a vplyv médií na spoločnosť, chceme na tomto mieste iba poukázať na to, že média sú sociálne inštitúcie, ktoré fungujú v interakcii s príjemcami a môžu utvárať názory jednotlivcov a verejnosti ako takej.² Pojem demokracia nás sprevádza počas celej práce, avšak ako upozorňujú Hloušek a Kopeček (2003: 15) pre tento termín neexistuje jednotná definícia. Títo autori vychádzajú z definície Abrahama Lincolna (1863), ktorý vymedzil demokraciu ako: „vláda ľudu, prostredníctvom ľudu a pre ľud“. Zásadný problém však podľa Hlouška a Kopečka (2003:16) nastal, keď tieto princípy formálne používali okrem západných demokracií aj

¹ Pod pojmom média, resp. masmédiá rozumieme najčastejšie hromadné zdieľacie prostriedky, tzn. periodická tlač (noviny a časopisy, rozhlas a televíziu vo všetkých formách šírenia – analógové, terestrické, káblové, satelitné a tiež digitálne). Petráčková, V –Kraus, J. a kol.: *Akademický slovník cizích slov*, Praha, Academia, 2001, s.486

² Bližšie viď Pouperová, O regulace médií, Leges, Praha, 2010, s. 21.

latinskoamerické, ázijské a africké autoritárske režimy v priebehu 20. storočia avšak s celkom s "rozdielnou, obsahovo často celkom účelovou interpretáciou".

Aby mohol byť režim označený za polyarchický, teda blížiaci sa demokratickému ideálu, musí spĺňať podľa Dahla (2001:81) nasledujúcich sedem kritérií, resp. musia byť prítomné všetky tu vymenované inštitúcie:

1. Volení štátni činitelia. Kontrola nad rozhodovaním štátnej moci je ústavne zverená štátnym činiteľom voleným občanmi.
2. Slobodné a spravodlivé voľby. Volení vládni úradníci sú vyberaní v často konaných a spravodlivo uskutočnených voľbách, pri ktorých sa vyskytuje len zriedka násilie.
3. Sloboda prejavu. Občania majú právo vyjadrovať sa bez nebezpečenstva prísneho trestu k široko definovaným politickým záležitostiam, vrátane kritiky úradníkov, vlády, zriadenia, spoločensko- ekonomického rádu a prevažujúcej ideológie.
4. Prístup k alternatívnym zdrojom informácií. Občania majú právo vyhľadávať alternatívne a nezávislé zdroje informácií, získavať informácie od ostatných občanov, od odborníkov, z novín, časopisov, kníh, elektronických médií. Najviac je potrebné, aby tieto alternatívne zdroje informácií skutočne existovali a aby neboli pod kontrolou vlády či akejkoľvek jedinej politickej skupiny pokúšajúcej sa ovplyvňovať politické názory a postoje verejnosti. Všetky tieto alternatívne zdroje informácií musia byť účinne chránené zákonom.
5. Sloboda združovania a zhromažďovania. Aby občania mohli dosiahnuť rôznych práv, vrátane vyššie uvedených, majú tiež právo vytvárať relatívne nezávislé združenia alebo organizácie, vrátane nezávislých politických strán a záujmových skupín.
6. Občianstvo zahrňujúce všetkých dospelých ľudí (inkluzívne občianstvo). Človeku, ktorý trvale žije v danej krajine a podlieha ich zákonom by nemali byť upierané práva, ktoré sú dostupné ostatným a ktoré sú nevyhnutné pre činnosť práve vymenovaných politických inštitúcií.

Vymenované inštitúcie polyarchie sú podľa Dahla nevyhnutné (nie však dostačujúce) pre dosiahnutie demokracie (ideálu). Pre našu analýzu budú slúžiť kritéria **Sloboda prejavu a Prístup k alternatívnym zdrojom informácií** ako koncepty, ktoré sú potrebné v princípe pre nezávislosť a slobodu médií. V Dahlovom pojatí (2001:91) je sloboda prejavu dôležitá, pretože umožňuje občanom efektívnu účasť na politickom živote. Podľa neho (tamtiež) má občan právo vyjadrovať sa ku všetkým záležitostiam týkajúcich sa pôsobenia štátnej moci, aby tak mohol dávať najavo svoje názory a tak mohol presviedčať spoluobčanov a svojich volených zástupcov, aby sa s názormi stotožnili. Rovnako si myslí, že občan má právo vedieť, čo dokážu povedať k určitému problému druhí. Ako zhŕňa na záver: „Znamená to teda, že sloboda prejavu spočíva nielen vo vyslovení názoru, ale i v práve vypočuť si názor“.

Čo sa týka prístupu k alternatívnym informáciám, tie sú dôležité podľa Dahla preto, lebo občania potrebujú získavať informácie, aby porozumeli danej problematike. Pre demokraciu je nevyhnutné, aby informácie boli nezávislé od štátnej moci. Sem zaraďuje aj efektívnu účasť a nastolovanie verejných tém, pretože k efektívnej účasti politického života občania musia mať resp. potrebujú informácie z rozličných zdrojov. (tamtiež)

Podľa mediálnych teoretikov vzájomný proces výmeny informácií (kvalitu sociálnej komunikácie), demokracie a tiež médií vo veľkej miere určuje kvalita občianskej spoločnosti. Sociológ Ernest Gellner (1997: 45) označuje občiansku spoločnosť ako „súbor nevládných inštitúcií, ktorý je dosť silný, aby mohol fungovať ako protiváha štátu a zatiaľ čo ponecháva štátu funkciu garanta mieru a arbitra zásadných záujmov, zabráňuje mu atomizovať zvyšok spoločnosti a ovládnuť ho“. V európskej literatúre sa skôr používa pojem verejnej sféry – verejnosti. Predstaviteľ frankfurtskej školy Jürgen Habermas (2000: 87-91) vo svojom diele „Štrukturálna premena verejnosti“ (Strukturwandel der Öffentlichkeit)³ vymedzil verejnú sféru, ako sféru medzi občanmi a štátom, v ktorej sa v ideálnom prípade uskutočňuje racionálna a kritická diskusia vedúca občanov k zodpovedným politickým rozhodnutiam vo verejných záležitostiach.

³ Habermas ju publikoval v roku 1962, avšak až v roku 1989 bol preložený do angličtiny, tým bol v zásade vplyv na anglosaskú literatúru menší. Táto práca sa stala neskôr predmetom kritiky, viz. Thompson 2004

Oproti európskej tradícii anglosaská literatúra používa pojem spoločenskej zodpovednosti, ktorú sformulovala Hutchinsovu komisiu v roku 1947 v správe s názvom Slobodná a zodpovedná tlač.

„Úlohou tlače je, aby pravdivo, komplexne, zrozumiteľným spôsobom informovala o udalostiach dňa a zasadila ich do zodpovedajúceho kontextu...[...] Médiá musia slúžiť ako fórum pre diskusiu a kritiku.. [...] Médiá musia poskytnúť reprezentatívny obraz o skupinách, z ktorých sa skladá spoločnosť“ (Hutchins Commision 1947: 21-26)

V tejto súvislosti je zrejmý význam pluralitnej diskusie ako zásadnej hodnoty v demokracii. Médiá by mali byť otvoreným priestorom pre diskusiu a rovnako kritiku. Platí to aj pre politikov, ktorí zastupujú záujmy občanov a mali by vytvárať priestor pre vzájomnú výmenu argumentov, rozvíjať spoločenskú diskusiu a pritom akceptovať názory a postoje tak väčšiny, ako aj menšiny. V rozpore s demokratickými princípmi je bránenie sa otvorenej diskusii na závažné témy (sem patrí aj mediálny zákon) pre spoločnosť. Zo správy Hutchinsonovej komisie tiež vyplýva, že úlohou médií je nielen kritická a racionálna argumentácia, ale aj spoločenská zodpovednosť za to, aby sa presadil záujem verejnosti.

1. 2 Zakotvenie a význam slobody prejavu

Sloboda prejavu je neoddeliteľnou súčasťou mediálneho práva a podľa práva je jednou z najdôležitejších prvkov obecnej slobody a politických slobôd. (Kroupa a kol. 2009: 31) Je preto zakotvená v základných ústavných dokumentoch ako:

Článok 19 Všeobecná deklarácia ľudských práv: *„Každý má právo na slobodu presvedčenia a prejavu, toto právo nepripúšťa, aby niekto trpel ujmu pre svoje presvedčenie a zahrňuje právo vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky hocikáкими prostriedkami a bez ohľadu na hranice.*

Článok 19 a 20 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach:

Článok 19

1. Každý má právo zastávať svoj názor bez prekážky.
2. Každý má právo na slobodu prejavu, toto právo zahrňuje slobodu vyhl'adávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky všetkého druhu, bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo akýmikoľvek inými prostriedkami podľa vlastnej voľby.
3. Užívanie práv uvedených v odstavci 2 tohto článku so sebou prináša zvláštnu povinnosť a zodpovednosť. Môže preto podliehať určitým obmedzeniam, avšak tieto obmedzenia budú len také, aké stanoví zákon a ktoré sú nutné:“
 - a) k rešpektovaniu práv alebo povesti iných
 - b) k ochrane národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku alebo verejného zdravia či morálky

Článok 20

1. Akákoľvek vojenská propaganda je zakázaná zákonom
2. Akákoľvek národná, rasová alebo náboženská nenávisť, ktorá predstavuje podnecovanie k diskriminácii, nepriateľstvu a násiliu, musí byť zakázaná zákonom.

Článok 10 európskeho Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd:

1. Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam. “
2. Výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa aj povinnosti aj zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a neustrannosti súdnej moci.

Článok 11 Charty základných práv Európskej Únie:

Sloboda prejavu a informácií

1. *Každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie a myšlienky bez zasahovania orgánov verejnej moci a bez ohľadu na hranice.*
2. *Rešpektuje sa sloboda a pluralita médií.*

Maďarský parlament prijal pozmeňovací návrh, týkajúci sa 61. § Ústavy zo dňa 28. júla 2010 v ktorom sa uvádza nasledovné:

61. §

- (1) V Maďarskej Republike má každý právo na slobodu slova a prejavu, rovnako na oboznamovanie sa s údajmi, ktoré sú vo verejnom záujme ako aj na ich šírení.*
- (2) Maďarská Republika uznáva a chráni slobodu tlače a pluralitu.*
- (3) V rámci demokratického rozvoja verejnej mienky má každý právo na adekvátne informovanie v súvislosti s verejných záležitostí.*
- (4) V Maďarskej Republike fungujú verejnoprávne médiá, ktoré napomáhajú národnej a európskej identite, národnej súdržnosti, maďarskému jazyku a kultúre, ako aj menšinovému jazyku a kultúre a rovnako napomáha národnostným, etnickým, rodinným a náboženským potrebám. Na činnosť verejnoprávných služieb dohliada autonómna inštitúcia a nezávislá rada, ktorá je volená Parlamentom. Na dosahovanie cieľov verejnej služby dohliadajú občania.*
- (5) K prijatiu Zákona o zverejňovaní údajov vo verejnom záujme, o tlačovom zákone, mediálnom zákone, o zákone týkajúcej sa dohľadu médií je potrebné schválenie dvojtretinovej väčšiny Parlamentu.*

Slobode prejavu sú venované v rámci maďarského priestoru aj iné zákony, ktoré nie sú viazané na dvojtretinovú väčšinu, a to Občiansky zákonník a Trestný zákonník. Základné zásady vzťahujúce sa k slobode slova, resp. slobode tlače obsiahnutej v judikatúre Európskeho súdu Oľga Pouperová (2010: 164) zhŕňa do nasledujúcich bodov:

- 1) Povinnosť médií voči spoločnosti spočíva v zbieraní a rozširovaní informácií o všetkých záležitostiach verejného záujmu;
- 2) Sloboda prejavu je predpokladom pre priaznivý vývoj demokratickej spoločnosti, v ust. čl. 10 odst. 2 Dohovoru sú v rámci slobody prejavu chránené nielen informácie a myšlienky, ktoré sú prijaté pozitívne či indiferentne, ale aj tie, ktoré urážajú, poburujú či šokujú;
- 3) Ust. čl. 10 Dohovoru chráni nielen obsah myšlienkových prejavov, ale tiež formu, v ktorých sú zdieľané (sloboda žurnalistickej tvorby, sloboda žurnalistického spracovania obsahu, „journalistische Gestaltungsfreiheit“);
- 4) Ust. čl. 10 odst. 2 ponecháva minimálny priestor pre obmedzovanie politickej diskusie o otázkach verejného záujmu. Hranice akceptovateľnosti u politikov sú širšie než u osôb, ktoré sa nepodieľajú na verejnom živote;
- 5) Každé obmedzenie slobody prejavu musí byť vyložené čo najužšie;
- 6) Každá „formalita, podmienka, obmedzenie či sankcia“ zasahujúca do slobody prejavu musí byť primeraná legitímnemu cieľu, ktorý je zásahom sledovaný;
- 7) Najširšia ochrana je poskytovaná prejavom vyjadrujúcim politické názory. Pri strete čisto komerčného záujmu súkromného subjektu s verejným záujmom na ochrane práva na informácie a slobody prejavu sú uprednostnené tieto verejné záujmy;

Z uvedených definícií je zjavná miera garancie slobody prejavu a to, aký rozsah práv by mal poskytnúť štát pre túto oblasť. V našej práci skúmame, či štát garantuje tieto práva aj v rámci nového mediálneho zákona.

Treba však dodať aj to, že sloboda prejavu nemá absolútnu povahu. Ako upozorňuje Ján Drgonec (2008: 56), vymedzením sa určí, čo je a čo nie je sloboda prejavu a začína sa hľadanie dovoleného v medziach slobody prejavu, ktoré spočíva v určovaní podmienok odôvodňujúcich legitímne obmedzenie slobody prejavu.

Vo veciach namietnutého porušenia čl. 10 Dohovoru Európsky súd pre ľudské práva skúma podľa Drgonca (2008: 102) tri základné otázky: či konanie zasahujúce do

práva na slobodu prejavu je zásahom verejnej moci, či ide o zásah predpísaný zákonom a či išlo o zásah „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“, legitímny z hľadiska cieľa zásahu a či dôvody uvedené vnútroštátnymi orgánmi na jeho ospravedlnenie sú „relevantné a dostatočné“.⁴

Ako vyplýva z definícií vyššie, sloboda médií je základná požiadavka v demokratickej spoločnosti. McQuail (2009: 203-204) pripomína, že termín sloboda neposkytuje žiadne vysvetlenie a preto je potrebné definovať štrukturálne podmienky efektívnej slobody médií. Medzi hlavné podmienky podľa neho patrí (tamtiež):

- absencia cenzúry, povoľovanie alebo iný typ ovládania a kontroly zo strany vlády, s tým súvisí právo zverejňovať a rozširovať správy a názory a nebyť akýmkoľvek spôsobom nútený publikovať to, čo si dotýčný subjekt nepraje publikovať;
- rovné právo a rovná príležitosť pre všetkých občanov slobodne prijímať správy, názory, vzdelanie a kultúru a mať k nim voľný prístup („právo komunikovať“);
- skutočná nezávislosť a absencia nadmernej kontroly a vmiešania zo strany vlastníkov, politických a ekonomických záujmov;
- konkurencieschopnosť systému s obmedzenými možnosťami koncentrácie médií a kríženia vlastníckych vzťahov;
- sloboda spravodajských médií pri získavaní informácií z relevantných zdrojov;

1.3 Rámec regulácie médií a kompetencie EÚ v tejto otázke

Pod reguláciou médií rozumieme súbor pravidiel vytvorených za účelom jednak ochrany verejného záujmu, ako aj vytvoreniu efektívneho mediálneho prostredia v prospech verejnosti. Kvôli dosiahnutiu určitej kvality mediálnych obsahov, požiadavky na ne stanovuje v obecnej rovine zákon, v individuálnej rovine licencia.

Regulácia médií sa týka predovšetkým noriem vzťahujúcich sa k jeho obsahu, sústreďuje sa teda na obsah prezentovaný v médiu a na jeho „štýl“, k tomu sa viažu právne ustanovenia. Tieto obsahové normy sa viažu takmer výlučne na elektronické médiá, poukazuje Koltay (2007). Okrem toho, podľa Bajomi-Lázára (2006: 145-156) štátna regulácia médií používa dve tradičné formy: všeobecne platné pravidlá pre všetky médiá a pravidlá závislé od platformy (špecifické pre jednotlivé médiá). K prvému typu

⁴ Porovnaj s Case of Klein v. Slovakia. Application no. 72208/01, s.11, §47 (Drgonec, 2008)

sa viažu osobnostné práva (osobné informácie, ľudská dôstojnosť); štátne, obchodné, vojenské a bankové tajomstvá, ochrana verejnej morálky, rovnako ako zákaz uverejnenia informácií ohrozujúce spoločnosť. Pri médiách závislých od platformy je rozdiel v regulácii medzi tlačnými a elektronickými médiami, pretože pri tlačných médiách je oveľa liberálnejšia regulácia, než pri striktnom dohliadaní elektronických médií.

Zmenu prináša so sebou stále viac rozmáhajúca sa digitalizácia, ktorá vyžaduje zmenu v regulácii médií závislých od platformy. Vplyvom technologického pokroku, globalizácie sú nevyhnutné nové a spoločné pravidlá regulácie v EÚ. Čo sa týka internetu, Rujbrová uvádza (in Kroupa a kol. 2009: 142), že „jeho právna regulácia je nesmierne zložitá a pokiaľ vôbec existuje, tak sa úplne odlišuje od klasických vysielajúcich médií rozhlasu a televízie“.

Európska Únia, vrátane Európskej Komisie má obmedzené možnosti, čo sa týka médií v iných krajinách, pretože to nepatrí pod záležitosti spoločnej politiky štátov. Túto úlohu tak majú v kompetencii národné orgány a súdy, ktoré majú zabezpečiť v prvom rade slobodu a pluralitu⁵ médií. V rámci EÚ je to smernica o audiovizuálnych mediálnych službách, zmluva o voľnom pohybe služieb v Únii, či Charta základných práv.⁶ Pri vstupe krajín do Únie sú kontrolované ich mediálne zákony, či sú v súlade so smernicou. Kálmán (2011) zaoberajúci sa európskym právom tvrdí, že EK sa môže opierať o Chartu základných práv, avšak 6. článok zužuje toto právo len na základné inštitúcie EÚ a na nimi vytvorené právo. To znamená pokračuje Kálmán (tamtiež), že EÚ nemá kompetencie v otázke nezávislosti médií, slobody či plurality členských štátov, takže ani Charta základných práv sa nemôže vzťahovať na tieto oblasti. Regulácia zo strany EÚ je tak značne obmedzená v súvislosti s týmito otázkami, ktoré sú tak dôležité pre slobodu a nezávislosť médií v krajinách členských štátov.

⁵ Pod pojmom pluralita chápeme širší koncept než pojem vlastníctva médií; (koexistencii nezávislých médií, z ktorých ani jedna nemá také postavenie na trhu, aby narušovalo zdravé konkurenčné prostredie) vzťahuje sa aj na prístup k rozličným informáciám, aby si občania mohli vytvárať vlastné názory bez toho, aby ich ovplyvňoval jeden dominantný zdroj. (smernica EÚ IP 07/52)

⁶ Vid' viac Smernica Európskeho Parlamentu a Rady EÚ

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:095:0001:0024:HU:PDF> (10.03.2012)

1. 4 Funkcie médií v spoločnosti

V tejto kapitole sa budeme venovať prevažne spoločenským funkciám médií. Podľa mediálnych teoretikov masové médiá plnia úlohy, ktoré prispievajú k širšiemu a dlhodobému prospechu spoločnosti ako celku, zvlášť v kultúrnych a politických záležitostiach. McQuail (1999: 162-163) v tejto súvislosti uvádza, že podriadenie „*vôle ľudu*“ bola nazvaná „*väčšinovým*“ poňatím verejného záujmu, lebo stavia verejný záujem na tú istú úroveň ako výsledok ľudového hlasovania alebo prevládajúcej požiadavky spotrebiteľov na trhu. Ako ďalej dodáva, verejný záujem nie je daný, stále sa mení a je potrebné o ňom neustále diskutovať. Je potrebné však mať vytvorenú podobu odpovedajúcu kritériám správania sa médií. Na základe „*verejného záujmu*“ bola presadzovaná a obhajovaná nutnosť verejnej kontroly médií a deregulácie a tiež ďalšie rozšírenie voľného trhu. Tieto činnosti sú však obmedzované aktuálnym stavom vlastníctva a podmienkami zastupiteľskej demokracie. (tamtiež) Z pohľadu McQuaila je teda podstatné mať vytvorenú predstavu o fungovaní médií, pretože by mali smerovať k obecnému blahu spoločnosti. Tým podporuje funkcionalistickú teóriu médií, ktorá predpokladá, že spoločnosť musí plniť voči sebe určité funkcie.⁷

Harold Lasswell (1948: 33) vymedzil tri hlavné funkcie komunikácie a z nich vyvodzujeme aj funkcie médií: neustále získavanie a odovzdávanie poznatkov o prostredí (informovanie), vytváranie vzťahov medzi jednotlivými súčasťami spoločnosti (korelácia) a prenos kultúrneho dedičstva (kontinuita). Charles Wright (1960: 612) pridal ďalšiu funkciu zábavnú, ktorá prispieva k vytváraniu vzťahov, oddychu a pod. Následne McQuail (1999: 103) doplnil získavaciu (mobilizačnú) funkciu, lebo médiá je možné využiť pre potreby politickej či komerčnej propagandy. V náväznosti na radikálny funkcionalizmus Jiráková a Köpplová (2009: 112-113) popisujú sociálne integrujúce role médií:

1. podporujú demokratické usporiadanie spoločnosti tým, že zaisťujú, aby členovia danej spoločnosti mali poznatky o svete, ktorý leží mimo ich bezprostrednej skúsenosti;

⁷ Funkcionalizmus nazerá na spoločnosť ako na komplexný systém skladajúci sa zo vzájomných prepojených častí, ktoré svojou existenciou a jednaním prispievajú k fungovaniu spoločnosti ako celku. Funkcionalistické analýzy predovšetkým skúmajú, akým spôsobom mediálny systém udržuje rovnováhu. (Reifová & kol. 2004: 67)

2. média môžu ovplyvňovať predstavu verejnosti o tom, čo je dôležité (hypotéza *agenda setting*) ;
3. slúžia predovšetkým sociálnej reprodukcii stávajúcich mocenských pomerov, teda produkujú také obsahy, ktoré vyhovujú elitnej menšine voči podriadenej väčšine.
4. podporujú stávajúce rozloženie síl, pretože médium „*reprodukuje konsenzus o usporiadaní spoločnosti*“. Prezентuje ho ako prirodzené, a tak vedie príjemcu, aby ho považoval za dané.
5. priamo vypovedajú o spoločensky akceptovanej štruktúre sveta ako a objektívnej realite, a tým pre príjemcu „*konštruujú*“ svet ako súbor predstáv a hodnôt a naznačujú mu, čo je „*normálne*“, čo je „*úchylka*“, čo je „*extrémne*“ a čo „*prijateľné*“

Burton a Jiráček vo svojej knihe „Úvod do studia médií“ (2001: 140) poukazujú na to, že funkcie médií sa menia v závislosti na typu usporiadania spoločnosti, kultúrnom kontexte a sociálnych, politických a ekonomických podmienkach. Na zmeny, ktoré nastali v procese politickej a sociálnej transformácie bolo potrebné reagovať. To sa týka aj mediálneho systému. Pod pojmom mediálny systém chápeme aktuálny súbor masových médií v danej spoločnosti, charakterizovaný takými hlavnými dimenziami ako rozsah centralizácie, stupeň politizácie, diverzita profilu, zdroje financií a stupeň politickej regulácie a kontroly. (McQuail 2005).

Každý systém je tiež charakterizovaný istými organizačnými princípmi vyjadrenými tým, čo Merill a Lowenstein (1979) označujú „*filozofia*“ tlačového systému a tiež ako sadu normatívnych cieľov, ktoré systém zamýšľa presadzovať. Tieto, naopak, reflektujú okolnosti danej spoločnosti a jej pohľad na médiá, ktorej výsledkom je mediálna politika. Jakubowicz a Sükösd (2008: 10) k tomu dodáva, že mediálny systém je výsledkom zmien v oboch týchto kultúrnych (kognitívnych, konceptuálnych) a štrukturálnych (politických, ekonomických, inštitucionálnych atď.) faktorov. K tomuto systému dvojica autorov (tamtiež) vzťahuje najčastejšie podmienky, ktoré sú odvodené zo štandardnej definície ako potrebnej pre slobodu tlače, a to: a.) *absencia interferencie*: novinárska a redakčná autonómia nemôžu byť okliešťované politickými alebo ekonomickými silami, b.) *prístup k informáciám*: novinári musia mať prístup k zdrojom verejných dát, c.) *externý pluralizmus*: verejnosť musí mať prístup k rozličným

pohľadom a názorom. Pluralita názorov sa rozumie ako sprostredkovaná celým spektrom tlače a vysielajúcich médií, nie je preto požiadavkou, aby každý pohľad bol sprostredkovaný každým médiom alebo novinami individuálne.

V súvislosti s funkciami médií možno konštatovať, že po zmene režimu v Maďarsku nastali nové situácie, na ktoré museli médiá reagovať. K tomu, aby média prispievali k širšiemu a dlhodobému prospechu spoločnosti musia vykonávať niekoľko špecifických rolí v postkomunistických mediálnych systémoch, ako vskutku v akejkoľvek mladej demokracii. Tieto roly zahŕňajú podľa Sükösa (2008: 11)

- uvádzanie a legitimovanie konceptov politického pluralizmu, súťaže a nových politických strán ako legitímnych konkurentov;
- rozvíjanie civilnej spoločnosti uvádzaním NGOs a iných občianskych skupín ako legitímnych verejných aktérov;
- demokratické navrhovanie agendy (agenda-setting) a rámcovanie súčasných tém podľa vyššie spomenutých konceptov;
- stimulovanie priestoru a stupňa transformácie pre ďalšiu demokratizáciu;
- ochrana nových demokratických inštitúcií;
- objavovanie negatívneho konania starých ako aj nových elít (investigatívna žurnalistika) a pokrývanie spoločensko-politických škandálov s cieľom zdefinovať hranice akceptovateľného správania;
- rozvíjanie zodpovednosti občanov/divákov;
- personalizácia politiky: uvádzanie kandidátov a strán pred prvými demokratickými voľbami aplikovaním kritérií demokratickosti programu a osobných schopností;
- demokratické vzdelávanie o voľbách a volebných procedúrach;
- ponúkajú priestor pre demokratické zhodnocovanie národnej minulosti (vrátane komunistickej minulosti a jej lídrov) a diskusiu o historickej spravodlivosti;
- prispievanie k národnej integrácii v rámci demokratických línií (v mnohých novo sformovaných krajinách príspevok k budovaniu národa);
- demokratické vystupovanie médií ako prispievateľa k demokratizácii iných sektorov (mediálna komunikácia ako uľahčujúci prvok);

Zmenená rola médií v novej spoločnosti vyžadovala aj reakciu zo strany zákonodarcov, od ktorých sa očakávalo prijatie nového legislatívneho rámca zohľadňujúceho demokratické zmeny. Avšak je otázne, či sa v prípade maďarských mediálnych zákonov podarilo tieto očakávania naplniť.

1.5 Úlohy vysielania verejnej služby

V súvislosti s niektorými rolami médií v spoločnosti, ktoré majú reprezentovať verejný záujem sa vytvorili inštitúcie verejnej služby. Obecne tie majú zabezpečiť podľa slovníka mediálnej komunikácie (Reifová, 2004: 138) poskytnutie nepredpojatého spravodajstva, služby celospoločenského záujmu, starostlivosť o rovnoprávnosť niektorých menšín, podpora kultúrneho či právneho vedomia, vzdelanosti, poskytovanie zábavy a pod. V maďarskom mediálnom zákone Mttv. sa nedefinujú pojmy vysielanie verejnej služby a program verejnej služby, tie zákon opisuje iba na základe ich vymedzenia, či úloh. Hlavné princípy vysielania verejnej služby sú podľa § 82.

- a) od štátu a ekonomických subjektov nezávislá inštitúcia, pracovníci verejnoprávných inštitúcií – v rámci právneho rámca – užívajú profesnú autonómiu
- b) systém inštitúcie zaručuje zodpovednosť a spoločenský dohľad
- c) jeho financovanie sa uskutočňuje v prvom rade pomocou poplatkov od občanov a štátu
- d) jeho činnosť sa nemôže primárne zameriavať na zisk

83. § (1) Ciele maďarského vysielania verejnej služby:

- a) poskytovanie spoločenských a kultúrnych mediálnych služieb pre čo najširšie spoločenské vrstvy a rovnako pre samostatné skupiny a jedincov
- b) zachovávanie a obohacovanie národnej, spoločenskej, európskej identity a tiež kultúry a maďarského jazyka
- c) napomáhanie a posilňovanie národnej a spoločenskej súdržnosti, rešpektovanie inštitúcie manželstva a rodinných hodnôt
- d) prezentovanie a podpora ústavného práva a poriadku, demokratických zásad

- e) napĺňanie potrieb národnostných a etnických menšín, náboženských komunít, predstavenie ich kultúry a starostlivosť o jazyk menšín
- f) poskytovanie služieb pre znevýhodnené skupiny a osobám so zdravotným postihnutím vzhľadom k rovnému prístupu verejnej služby pre všetkých
- g) poskytovanie služieb pre zahraničných Maďarov v oblasti kultúry, posilňovanie ich identity a jazyka
- h) podpora fyzického, psychického a morálneho rozvoja maloletých, poskytovanie programov v záujme ich obohacovania, rovnako vytváranie a šírenie programov slúžiacich k ich ochrane
- i) poskytovanie služieb v oblasti vzdelávania a prezentácia nových vedeckých výsledkov
- j) šírenie informácií o zdravom životnom štýle, ochrane životného prostredia, prírody a krajiny, verejnej bezpečnosti a bezpečnosti dopravy.
- k) predstavenie programov o Maďarsku, resp. o Karpatskej Kotle, šírenie ich spoločenského, kultúrneho a hospodárskeho života
- l) predstavenie Maďarska a maďarskej kultúry, rovnako kultúry národnostnej a etnickej menšiny žijúcej na území, pre Európu a svet
- m) vyvážené, presné, dôkladné, vecné a zodpovedné spravodajstvo ako aj informovanie
- n) poskytnutie rozdielnych názorov, uvedenie diskusií v rámci verejných záležitostí, prispieť k slobodným informáciám založeným na spoľahlivých údajoch
- o) vysielanie rôznorodých programov podporujúcich rozličné hodnoty, prestavenie kvalitnej zábavy a tiež programov, ktoré vzbudzujú záujem
- p) kvalitná výroba programu v každej jej časti a rozumná a odôvodnená súťaž na mediálnom trhu

Podrobnejší obsah týchto cieľov rozoberá Verejnoprávny Kódex (95-96. §). Tieto ciele sa neuskutočňujú len výlučne prostredníctvom inštitúcií verejnej služby, ale dopĺňa ich Mttv. 38.§, ktorý predpisuje určité povinnosti aj pre iné médiá. Prijatím Mttv. sa zaradil medzi podstatné ciele zákona aj 83. § m) požadujúci od médií verejnej

služby vyvážené, presné, dôkladné, vecné a zodpovedné informovanie. Vyváženosť informácií je však podľa mnohých autorov (McQuail 1999, Köpplová a Jiráček 2003, Kroupa a kol. 2009, Pouperová 2010) vágny pojem, ktorý sa nedá exaktne stanoviť v praxi. Nemožno uspokojivo zadefinovať, čo je vyvážená informácia a čo nie je. Problematike vyváženosti sa však budeme ďalej venovať v analytickej časti zákona.

Dvojica autorov Hallin a Mancini venujúca sa mediálnym systémom konštatuje (2008: 69), že najpodstatnejšou formou štátnej intervencie je vysielanie verejnej služby, ktoré bolo až donedávna hlavnou formou vysielania. Problematike inštitúcií verejnej služby sa venuje aj Bajomi-Lázár (1999). Vo svojej štúdii poukazuje na tendenciu vlád zmocniť sa médií verejnej služby po roku 1989. Počas deväťdesiatych rokov boli charakteristické pre maďarský mediálny priestor - mediálne vojny.⁸ Ako dokladá Jakubowicz a Sükösd (2008: 13) mediálne vojny okolo vysielania verejnej služby sa stali ohniskovými konfliktami politických súperení. Príčinou týchto konfliktov bol takmer vždy výber riaditeľa televízie či rozhlasu. Maďarský sociológ Elemér Hankiss, prvý prezident maďarskej televízie v postkomunistickom období, tvrdí, (tamtiež), že maďarská televízia a rádio čelili extrémne silným tlakom a útokom zo strany vlády a aj keď existoval právny a inštitucionálny rámec, vytvorenie politických a kultúrnych podmienok vyžadovalo dlhý čas.

Rada mediálnych teoretikov (Péter György 2008, Vásárhelyi 2011, Koltay 2009, Bajomi-Lázár Péter – Václav Štetka – Sükösd Miklós 2010) poukazuje na dosiaľ nevyhovujúci stav inštitúcií vysielania verejnej služby z dôvodu zasahovania štátnej moci. Z tohto dôvodu zlyhávajú médiá verejnej služby aj pri plnení svojich úloh v prospech verejnosti. Upozorňujú aj na skutočnosť, že vplyvom neustálych bojov medzi médiami verejnej služby a štátom sa stráca záujem ľudí o politiku. Podľa Bajomi-Lázára (1999) vznikom komerčných vysielajúcich štruktúr klesol politický význam inštitúcií verejnej služby, teda pravdepodobne klesol aj politický tlak na tieto médiá. Z výskumu mediálnej agentúry Periszkóp Kft.⁹ však vyplýva, že ak divák potrebuje rýchlo informácie uprednostňuje médium verejnej služby pred komerčným médiom. To môže

⁸ V mediálnych vojnách, novinári, editori, ich odbory, mediálni manažéri a občianske skupiny bojujú v rozličných koalíciach s vládou, opozíciou, politickými a podnikateľskými klanmi (Bajomi-Lázár 1999)

⁹ Pre bližšie informácie z výskumu mediálnej agentúry Periszkóp Kft vid' http://www.mediatanacs.hu/elemzesek/21/1271850320a_valasztasi_hirek_terjedese_20100421.pdf (15.03.2010)

byť jedným z faktorov, prečo má štát záujem na ovplyvňovaní týchto inštitúcií. V tomto kontexte hovorí Habermas (2000: 288-289) o refeudalizácii verejnej sféry (verejnosti). V procese refeudalizácie sa elektronické médiá dostávajú pod štátny dohľad či sú priamo zriaďované štátom, pretože „ich potreba kapitálu sa zdá byť tak enormná a publicistická moc tak hrozivá, že v niektorých krajinách, ako je známe, od počiatku prebiehalo zriaďovanie týchto médií v štátnej réžii a bolo podriadené štátnej kontrole. Nič necharakterizuje vývoj tlače a mladších informačných prostriedkov lepšie než toto opatrenie: zo súkromných inštitúcií publika súkromných osôb robia verejné inštitúcie“ (tamtiež). V analýze mediálneho zákona sa budeme venovať aj vysielaniu verejnej služby, predovšetkým otázke, ako ovplyvnila ich činnosť nová legislatívna úprava.

1.6 Od štyroch teórií tlače po mediálne systémy podľa Hallina a Manciniho

V tejto podkapitole sa pozrieme na jednotlivé členenia mediálnych systémov so zreteľom na vzťah medzi médiami a politikou. Zvláštnu pozornosť budeme venovať dvojici autorov Hallin a Mancini, pretože (v rámci tejto perspektívy) ich tri modely vzťahu medzi politickým a mediálnym systémom sa považuje za vzorový.

Ku každej spoločenskej inštitúcii sa viažu predstavy členov spoločnosti, ako sa má príslušná inštitúcia prejavovať v ich živote. Vzťah médií a spoločnosti je možné charakterizovať štyrmi typmi teórií: sociálnovednej, normatívnej, prevádzkovej, každodennej. Normatívne teórie, ktoré si daná spoločnosť vytvorila sú vyjadrené v zákonoch a ďalších právnych predpisoch (mediálnej legislatíve), mediálnej politike, etických kódexoch a verejných debatách. (Kroupa a kol. 2009: 8)

Rozvoj normatívneho myslenia o médiách podporila kniha **Štyri teórie tlače**, ktorá vyšla v Spojených štátoch v polovici 50 rokov minulého storočia. (Peterson, Schramm a Siebert, 1956). Autori (1956: 4) rozdelili mediálne systémy do štyroch typov normatívnej teórie: **Teória spoločenskej zodpovednosti** tlače, hovorí, že médiá majú záväzky voči spoločnosti, mali by byť slobodné, samoregulované, vlastníctvo médií je vecou verejnou a spoločnosť môže zasiahnuť voči tlači vo verejnom záujme. **Libertariánska teória** (indeterministická) je založená na rešpektovaní slobodnej vôle, zahŕňa slobodu názoru, slova, náboženstva, zhromažďovania a slobodu tlače.

Autoritárska teória, v nej je tlač podriadená štátnej kontrole. **Sovietska teória** hovorí, že médiá sú podriadené komunistickej strane, zastupujú rolu kolektívneho agitátora, propagandistu a vzdelávateľa pri budovaní komunizmu.

Spomenuté štyri teórie tlače sú často chápané ako základný rámec, no stali sa predmetom ostrej kritiky a predmetom ďalších úprav. Autori kritiky štyroch modelov sa snažili poukázať na príliš paušálne, redukcionistické, entocentrické a schematické riešenie vzťahu medzi médiami a politikou a ponúkli aj iné modely.

Denis McQuail (1983) k nim pridal „**rozvojovú teóriu**“ médií, tá kladie dôraz na úlohu národného rozvoja, snahu o kultúrnu a informačnú anatómiu, podporu demokracie a solidarity s inými rozvojovými krajinami, „**demokraticko-participačnú teóriu**“, ktorá podporuje právo na relevantné lokálne informácie, právo na odpoveď a právo využiť nové komunikačné prostriedky pre spoločenskú činnosť v prostredí komunit, záujmových skupín či subkultúr, sústreďuje sa teda na práva menšín. (McQuail 1999: 158)

V diele Dennisa McQuaila (1999: 159) autor uvádza niekoľko zaujímavých teoretických názorov, ktoré sa zameriavajú na túto problematiku: **Merill** (1974) tvrdí, že existujú iba dve základné teórie vo vzťahu medzi štátom a tlačou, a to autoritárska a libertariánska. **Hachten** (1981) k autoritárskej a sovietskej pripája teóriu „revolučnú“, „vývojovú“ a „západnú“. **Altschull** (1984) uvádza tri základné modely: „tržný“, „marxistický“ a „rozvojový“. Tie odpovedajú rozdeleniu na tri „svety“: prvý, druhý a tretí. **Picard** (1985) k západnej teórii pripojil „sociálnedemokratickú“ teóriu, ktorá poskytuje legitímnu možnosť verejného zásahu, či kolektívneho vlastníctva, aby sa tak zaistila väčšia nezávislosť, prístup k médiám a rôznorodosť názorov.

Ďalší autori, napr. **Blumbler a Kavanagh** (1999) sledujú ako sa menil vzťah medzi médiami a politikou v povojnovom vývoji a rozdeľujú ju na tri odlišné etapy. **Prvá etapa** zahŕňa prvé dve povojnové dekády a je pre ňu príznačná veľká dôvera v politické inštitúcie, sila stranického systému, orientácia politického systému a jeho predstavitel'ov na riešenie podstatných problémov. **Druhá etapa** začala na počiatku 60. rokov, keď televízia zaujala pozíciu dominantného média politickej komunikácie a „vtiahla“ tak množstvo ľudí do politickej komunikácie. Politici začali oslovovať svojich voličov prostredníctvom televíznych správ, začali sa v nich presadzovať a prispôbili

ich svojej „logike“. **Tretia etapa** súvisí s rozširovaním ponuky televíznych programov, špecializovaných spravodajských kanálov a politici sú závislí na odborníkoch – mediálnych poradcoch a tak sa politická komunikácia výrazne profesionalizuje.

Ďalší autori sa venujú transformácií médií po roku 1989 v postkomunistických krajinách a charakterizujú ich vzťah k tradíciám verejného života danej spoločnosti, jej historickému vývoju či k ekonomickým a politickým podmienkam. (Jakubowicz & Sükösd 2008, Bajomi-Lázár 2010, Sípos 2010, Révész 2011).

Hallin a Mancini (2008: 13) si všímajú jednotlivé prúdy, v rámci ktorých charakterizujú pohľady autorov na daný problém: Vo vzťahu medzi médiami a politikou sú autori, ktorí považujú médiá za dominantné a sledujú ich vplyv na politiku (Mazzoleni 2003, Patterson 1993, Meyer 2002, Meyerovicz, 2006) a tí, ktorí vnímajú dominanciu na strane politiky a sledujú tak vplyv politiky na médiá (Chomsky s Hermanom 1988, Gittlin 1980 či McChesney 1997). Iní autori si súčasne všímajú jednotlivé dôsledky premeny vzťahu medzi médiami a politikou, predovšetkým podriadenie politiky tzv. mediálnej logike (Altheide 2004), postupujúcu profesionalizáciu politickej komunikácie (Negrine, Mancini, Holtz –Baca a Papathanassopoulos, 2007).

Na vzťah médií a politiky nadviazala dvojica autorov Hallin a Mancini v knihe *Systémy médií v postmodernom svete* (2008). Autori v nej porovnávali 18 mediálnych systémov „západnej Európy“ a Severnej Ameriky. Odlišné modely vzťahov medzi politikou a médiami sa podľa nich ustanovili na základe rozdielov v sociálne a kultúrne historickom kontexte. Výsledkom zrovnávanej analýzy sú tri modely vzťahu mediálneho a politického systému: (2008: 39)

a) **stredomorský model** (model polarizovaného pluralizmu) sa vyznačuje integráciou médií a stránickej politiky, slabším historickým rozvojom komerčných médií a silnou rolou štátu, príznačný je pre Španielsko, Portugalsko a Taliansko

b) **severoeurópsky/stredoeurópsky model** (demokraticko-korporativistický model) typické je tradičná koexistencia komerčných médií a médií spojených s organizovanými sociálnymi a politickými skupinami, relatívne aktívna avšak legislatívne obmedzená rola štátu. Sem zaraďujú autori napríklad: Nemecko a Rakúsko a tiež škandinávské krajiny

c) **severoatlantický model** (liberálny model) charakterizuje relatívna dominancia tržných mechanizmov a komerčných médií, je príznačný pre Spojené Štáty a Veľkú Britániu, Írsko.

Za základné ukazovatele zrovnávania mediálnych systémov si zvolili: (1) **vývoj mediálnych trhov**, so zvláštnym zreteľom na výrazný, či nevýrazný vývoj tlače s masovým nákladom, (2) **politický paralelizmus**, teda stupeň a povahu prepojenia mediálnych systémov s politickou sférou, (3) **vývoj novinárskeho profesionalizmu** a (4) **stupeň a spôsob intervencie štátu do mediálneho systému**

Karol Jakubowicz (2008:10), ktorý používa rámec Hallina a Manciniho pre vytvorenie komparatívnej analýzy v postkomunistických a polarizovaných pluralitných mediálnych systémoch, tvrdí, že postkomunistické krajiny sa zdajú byť umiestnené, aspoň približne okolo Stredomoria, a to na oboch jeho stranách, niektoré z nich sú politicky bližšie k severoafrickým režimom ako k akejkolvek inej juhoeurópskej krajine. Jakubowicz (tamtiež) reprodukuje myšlienky Slavka Splichala (1994) konštatovaním, že postkomunistické krajiny sú svedkom „italianizácie“¹⁰ vlastných médií a zdôrazňuje, že ak krajiny ako Španielsko, Portugalsko a Taliansko ešte neboli schopné vytvoriť podmienky pre skutočne, duchom verejné a nezávislé verejné mediálne služby, je nerealistické očakávať, že postkomunistické krajiny by to mohli dokázať za menej ako 20 rokov.

Podľa Denisa McQuaila (1999:184), médiá vo väčšine krajín nevytvárajú jednotný systém s jedným účelom alebo filozofiou, ale sú zložené z množstva jednotlivých, prekrývajúcich sa a často nesúrodých prvkov s rozdielmi z hľadiska normatívnych požiadaviek a uplatňovanej regulácie.

To môžeme potvrdiť aj v prípade Maďarska, kde sa uplatňujú rozličné novinárske kultúry, po roku 1996 ju predstavovala seriózna tlač, bulvárna tlač, komerčné vysielanie a vysielanie verejnej služby. Mediálne systémy sú neustále v procese zmeny. Globalizácia a komercializácia médií viedli k zásadnej konvergencii mediálnych systémov. V tejto súvislosti, tvrdí Halin a Mancini (2008: 40): „Národné odlišnosti

¹⁰ Pod „italinizáciou“ médií rozumie: a) nepriamu štátnu kontrolu nad vysielaním a priamu štátnu kontrolu nad tlačovými médiami; b) veľkú mediálnu závislosť politických strán – strana intervenuje v personálnych a redakčných otázkach (strana ovplyvňuje personál a program v médiách) c) vysoký stupeň integrácie medzi médiami a politickými elitami; d) nedostatok konsolidácie a hlbokých etických rozdielov vnútri novinárskej komunity (Jakubowicz a Sükösd 2008)

mediálnych systémov evidentne ustupujú do pozadia, zatiaľ ale nemôžeme vedieť, či sa táto konvergencia v určitom bode zastaví, alebo bude pokračovať, až kým nebudú národné odlišnosti celkom irelevantné“.

Obecne je možné zhrnúť, že existuje široká škála predstáv o fungovaní médií vo vzťahu k politike a naopak. Mediológovia charakterizujú rozličné vzťahy modelov medzi mediálnym a politickým systémom, od štyroch teórií tlače až po mediálne systémy vymedzené podľa Hallina a Manciniho.

Veľký podiel má na tom to, že mediálny systém je neustále v procese zmeny vplyvom nových faktorov, ktoré vstupujú na trh., preto je nutné na ne reagovať. Na tieto obmeny reagoval aj Sükösd (2008: 31), ktorý navrhol dvanásť premenných pre empirické porovnania mediálnej demokratizácie v stredovýchodnej Európe a v Euroázii:

- štátne násilie proti novinárom;
- štrukturálna cenzúra: od všeobecných obmedzení ľudských práv (sloboda prejavu, sloboda tlače) k väčším opatreniam (sankčné dane, čierne listiny, monopoly tlače atď.);
- vládna kontrola a štátny/ verejný mediálny servis;
- mediálne právo a jeho implementácia (vláda práva);
- nezávislé mediálne štruktúry (národné, regionálne, lokálne) a ich diváci;
- sloboda informácií, regulácií a implementácií;
- menšiny a ich prístup k médiám a menšinové médiá;
- národnostná hegemonia v médiách;
- novinárska kultúra (stránictvo);
- mediálne vlastníctvo (pluralizmus, problémy západného vs. lokálneho vlastníctva);
- komercializácia médií (tabloidizácia);
- kontrola internetu/ slobody a prístupu/ účasti,

Na základe vyššie opísaných premenných klasifikoval skupiny politických a mediálnych systémov, na **diktátorský** (napr. Bielorusko), **autoritársky** (etatistický napr. Rusko, **paternalistický** napr. Kazachstan, utláčaný napr. Moldavsko, južný Kaukaz) a

demokratický (napr. stredovýchodná Európa, Pobaltie). Z tejto klasifikácie vyplýva, že Sükösd zaradil Maďarsko k demokratickému mediálnemu systému.

Z vyššie uvedených premenných si môžeme všímať akú významnú rolu zohráva mediálna politika štátu v tomto procese. Odborníčka na mediálne právo Oľga Pouperová (2010:14) uvádza, že úlohou štátu je pripraviť prostredníctvom legislatívnych orgánov také pravidlá pre činnosť médií, ktoré povedú k jeho efektívnemu využitiu a čo najmenej budú zasahovať do ich záručných práv a slobôd. V tejto súvislosti ďalej dodáva (tamtiež): „Rovnako orgány verejnej správy a ostatné orgány verejnej moci by sa mali v rámci svojej pôsobnosti vytvárať také právne prostredie, ktoré bude pre pozitívny vývoj „mediálnej reality“ priaznivé, v ktorej budú efektívne fungovať všetky inštitúcie zakotvené v právnych predpisoch a uplatňované princípy dobrej správy“.

Z uvedeného je zrejmé, že existuje mnoho teoretických názorov a myšlienkových prúdov týkajúcich sa slobody tlače a úlohy štátu v mediálnej sfére, čo svedčí o veľkej diferenciacii tejto problematiky. Dôvodom môže byť aj fakt, že médiá sa v jednotlivých prostrediach nachádzajú v špecifických podmienkach súvisiacich s odlišnou históriou a kultúrou. Teórie sa v zásade zhodujú na tom, že úlohou štátu v demokracii by malo byť korigovanie chýb mediálneho prostredia v záujme rozvíjajúcej sa spoločnosti.

Teoretickým východiskom tejto časti práce je koncept demokracie definovaný podľa Dahla (str.15), kde zohráva kľúčovú rolu princíp slobody prejavu a prístup k alternatívnym informáciám. Tento princíp dopĺňajú autori venujúci sa problematike médií v demokratickom systéme (McQuail 2009, Jakubowicz a Sükösd 2008, Bajomi-Lázár 1999) a ústavné dokumenty EÚ aj Maďarska. Na základe nich je možné priradiť k **slobode prejavu** najmä absenciu interferencie od politických a ekonomických subjektov, slobodný prístup novinárov k informáciám, umožnenie investigatívnej žurnalistiky a pod. **Prístup k alternatívnym informáciám** predstavujú v tomto prípade kritériá: slobodný prístup k internetu, politická nezávislosť médií verejnej služby, autonómia rozhodovania regulačných orgánov, sloboda informácií a regulácií médií. Zasahovanie do ktorejkoľvek vyššie vymenovanej zásady v koncepte slobody prejavu a prístupu k alternatívnym informáciám za účasti štátu sa považuje za **neprimerané** zasahovanie do slobody prejavu a nezávislosti médií.

2 Metodologická časť

2.1 Cieľ práce

Právo slobody a nezávislosti médií je považované v demokratickom systéme za jeden z najdôležitejších princípov, pretože v konečnom dôsledku pôsobí ako jeden z kontrolných mechanizmov zabráňujúcim nedemokratickým excesom štátnej moci a pomáha tak zachovávať stabilné demokratické prostredie. Z tohto dôvodu považujeme za dôležité venovať sa v rámci mediálnych štúdií rozličným opatreniam či politikám ohrozujúcim slobodu a nezávislosť médií, najmä pokiaľ ide o vzťah štátnej moci a médií. Logickým vyústením šírky tejto problematiky je väčší rozsah cieľov, ktoré si táto práca kladie snažiac sa tak o čo najpresnejšiu charakteristiku problému. Základným cieľom práce je preskúmať spôsob regulácie a tým poukázať na zložitý vzťah politiky a médií v demokratickom systéme. Práca sa snaží na základe analýzy o hodnotenie zákona, vychádzajúc z teoretického konceptu o požiadavkách pre slobodu a nezávislosť médií. Zameriame sa na podmienky, v ktorých vznikla nová maďarská mediálna legislatíva a na otázky, ktoré vyvoláva vzhľadom k normatívnym predstavám o riadnom fungovaní mediálnej politiky demokratického štátu. Cieľom práce je poukázať na problematické body v zákone a vysvetliť, v čom spočíva ich sporný charakter v súvislosti s princípom slobody a nezávislosti médií. Okrem toho je našim zámerom upozorniť na to, že mnohé pochybné ustanovenia zostali v zákone aj po zásahu zo strany Európskej Komisie a následných úpravách.

Keďže nový maďarský mediálny zákon je účinný len krátko, nemôžeme sa sústrediť na vyhodnotenie jeho aplikácie a reálnych dopadov. Zameriame sa preto hlavne na jeho platné znenie a potenciálne dôsledky, ktoré môžu jeho normy znamenať v budúcnosti. Popíšeme tiež nové inštitucionálne prostredie mediálnej regulácie a problém úzkej previazanosti so súčasnou vládou. Krátko sa budeme venovať aj historickému vývoju maďarskej mediálnej legislatívy od roku 1989, pretože jeho znalosť nám pomôže porozumieť súčasnému vývoju. Zistené poznatky sa pokúsime analyzovať a rámcovať do teoretických súvislostí.

2. 2 Hlavná hypotéza a vedľajšie výskumné otázky

Pri tvorbe hypotézy sme vychádzali z predbežnej znalosti mediálneho zákona a navrhli sme nasledujúce tvrdenie: Nový maďarský mediálny zákon schválený v decembri 2010 neprimerane zasahuje do princípu nezávislosti a slobody médií. Cieľom práce bude potvrdiť alebo vyvrátiť toto tvrdenie v závislosti od výsledku analýzy mediálneho zákona. Výskumné otázky práce uvádzame v časti 2.4 Odpoveď na tieto otázky budeme hľadať v priebehu celej práce.

2. 3 Časový rámec

Táto práca sa zameriava na analýzu maďarského mediálneho zákona, sleduje jeho vývoj od začiatku, teda podania návrhu zákona až po jeho samotné schválenie. Keďže pri písaní práce došlo k zmenám zákona po rokovaníach s Európskou komisiou 22. marca a o niektorých bodoch rozhodol Ústavný Súd, bolo potrebné prácu neustále aktualizovať. Časové obdobie preto vymedzujeme od júna 2010 do apríla 2012. Čiastočne sa však zaoberáme aj historickým vývojom maďarského mediálneho systému od roku 1989, pretože jeho znalosť pomôže lepšie porozumieť súčasnému vývoju.

2. 4 Metodológia práce

Z metodologického hľadiska má práca charakter inštrumentálnej prípadovovej štúdie, v ktorej sa pokúšame detailnou analýzou jedného prípadu získať spoľahlivé informácie o súčasnej úprave mediálno- právneho prostredia v Maďarsku.¹¹

Podľa Yin (2009: 18) je prípadová štúdia empirické zisťovanie, ktoré do hĺbky vyšetruje súčasný fenomén v rámci kontextu reálneho života, obzvlášť keď hranice medzi fenoménom a kontextom nie sú zreteľné.

¹¹ Inštrumentálna prípadová štúdia pristupuje k prípadovým štúdiám ako k užitočnému nástroju pre ďalšie práce s teóriami. Podľa Michala Kořana (2008:33) je prípadová štúdia „detailnou analýzou prípadu, ktorý bol zvolený ako objekt výskumu. Jej cieľom je poskytnúť hlboké porozumenie alebo príčinné vysvetlenie vybraného prípadu. Musí zohľadniť celkový kontext udalosti či objektu (sociálny, politický, historický), fenoménu či deja a musí zároveň poskytnúť komplexný obrázok – musí byť zahrnuté čo najväčšie množstvo premenných“. (Drulák, Peter a kol. 2008: 33)

Inštrumentálna povaha je daná teoretickým pozadím práce. Štúdium prípadu je obvyčajným nástrojom (inštrumentom) pre prácu s teóriami. Podľa R. Stake (1995: 106) pri inštrumentálnej analýze výskumník vyberie jav a k nemu vyhľadáva prípady, ktoré ho reprezentujú, následne ich podrobne skúma. Prípad je prostriedkom k dosiahnutiu určitého cieľa. Analýza mediálneho zákona by mala prispieť k detailnému porozumeniu daného prípadu. Jednoprípadová štúdia je relevantná, ak výskumník skúma otázky ako a prečo fenomén funguje v súčasnej podobe (Yin 2009: 10). Táto prípadová štúdia má deskriptívny charakter, opisom právnej úpravy zákona a analytickú časť práce zameranú na potvrdenie či vyvrátenie hypotézy. Dáta pre prípadovú štúdiu v našom prípade predstavujú predovšetkým dokumenty (zákony, smernice, dohovory) a odborné články.

Čo sa týka predmetu výskumu, ako sme už spomenuli, ide o popis a analýzu súčasnej mediálnej legislatívy, jej funkcií a problematických bodov v kontexte mediálnych teórií. V teoretickej časti sme sa venovali právne-teoretickému vymedzeniu regulácie médií v Maďarsku z hľadiska platnej právnej úpravy. Výskumnou jednotkou je analýza zákonov: *Zákon CIV. 2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu* a *Zákon CLXXXV 2010 o mediálnych službách a masovej komunikácii*.

Pre potreby analýzy sme zahrnuli dokumenty, ktoré sa viažu na mediálny zákon a to *Maďarský vestník, č.114 r. 2010, Ústava Maďarska 2011, legislatíva EÚ a vedecké články*, s ktorými narábame v práci. Analýzou právnych aktov týkajúcich sa témy diplomovej práce, odborných článkov z oblasti mediálneho práva na danú tému, konferencie usporiadanou Univerzitou ELTE BTK v Budapešti, možno predbežne konštatovať, že nový mediálny zákon je problematický. Formulovali sme preto predbežnú hypotézu, že súčasný stav právnej legislatívy zasahuje do princípu nezávislosti a slobody médií.

Ide o kvalitatívny výskum analýzy textov, právnych dokumentov a vedeckej literatúry (štúdium dokumentov), ktorá sa snaží o porozumenie skúmaného fenoménu v kontexte mediálnych teórií. Tie sme systematicky zbierali k analýze mediálnej legislatívy. Nezávislou premennou je v tomto prípade nový maďarský mediálny zákon. Pri analýze štúdií dokumentov sme zisťovali, či nová legislatíva nenasahuje princíp slobody a nezávislosti médií v kontexte mediálnych teórií, a tiež či nie je v rozpore s inými

právnymi normami. Stanovili sme pre cieľ štúdie otázky. Tie prepájajú teoretické predpoklady s empirickou realitou, pričom táto realita je následne prostredníctvom analýzy mediálnej legislatívy konfrontovaná s kritériami stanovenými teóriou, s cieľom nájsť uspokojivé odpovede a posúdiť platnosť hypotézy. Na základe analýzy nového mediálneho zákona sa snažíme hľadať odpovede na nasledujúce otázky:

- 1) Garantuje nový mediálny zákon slobodu tlače, definovanú podľa teoretických a právnych kritérií pre kvalitnú legislatívnu úpravu?
- 2) Zaručuje nová legislatíva nezávislosť inštitúcií dohľadu nad médiami od štátu?
- 3) Zaručuje nová legislatíva politickú nezávislosť vysielania verejnej služby vo forme existencie procedúry menovania vedenia zaručujúceho jeho nestrannosť a profesionalitu?
- 4) Zabezpečuje nová legislatíva vykonávanie investigatívnej žurnalistiky?
- 5) Za akých okolností umožňuje zákon obmedziť licencie? Ktoré štátne orgány majú právo obmedziť vysielanie?
- 6) Obsahuje nová legislatíva neštandardné, vágne formulované či reštriktívne prvky s potenciálom obmedziť novinársky prístup k informáciám a ich slobodné, profesionálne využívanie?

Teoretická hypotéza: nový maďarský mediálny zákon schválený v decembri 2010 neprimerane zasahuje do princípu nezávislosti a slobody médií.¹²

Ako potenciálne príčiny tohto stavu sme identifikovali šesť okruhov problémov vychádzajúcich zo zákonnej úpravy mediálneho zákona, zákona Smtv. A Mttv. Pri vybraných častiach zákona sme uskutočnili podrobnú analýzu. Podkladom nám boli nielen zákony ale aj legislatíva EÚ a vedecké články z tejto oblasti. Pri jednotlivých problematických okruhoch sme ilustrovali výkon nariadení prípadmi, ktoré nastali po účinnosti maďarského zákona.

Analytická časť je rozdelená na šesť častí. Prvá časť je venovaná inštitútu - Národného mediálneho a komunikačného Úradu, ktorý zriaďuje nový zákon. V druhej časti je premetom záujmu mediálna rada a jej činnosť si ilustrujeme aj prípadom. V tretej

¹² Definícia pre stanovenú hypotézu sa nachádza na stránke 28 a 29

časti sa zameriame na reformu médií verejnej služby. Túto časť ilustrujeme prípadmi, ktoré nastali po účinnosti zákona. Štvrtá časť sa zaoberá právomocami Komisára pre vysielanie a média. Ďalšia časť pojednáva o obsahovej regulácii médií a posledná časť vymedzuje ochranu zdroja, tak ako je rámcovaná zákonom. Záverečná časť diskusno – reflexívna je snahou o zovšeobecnenie výsledkov analýzy a pokusom o vyvrátenie či potvrdenie stanovenej hypotézy.

Pri výskume vplyvu politiky na médiá nie sme schopní pomocou prípadovej štúdie zistiť, do akej miery politika médiá skutočne ovplyvňuje, ale sme schopní zistiť, či k tomu dochádza a akým spôsobom. Na základe teórií, ktoré sme si stanovili v úvode práce, sa budeme snažiť zodpovedať týmto spôsobom výskumné otázky. Vybraná metóda zberu dát – analýza právnych dokumentov a vedeckých článkov je vhodná k zodpovedaniu výskumných otázok do tej miery, do akej možno dáta objektivizovať, usporiadať a posúdiť ich relevanciu a význam.

3 Vývoj maďarského mediálneho systému po zmene režimu

„Vývoj maďarskej tlače a médií môžeme popísať ako proces premeny z monopolistickej vlády neskoršej Kádarevej éry najprv do stavu slobody a plurality a potom do jednej oligopolistickej vlády nových politických elít a niektorých podnikateľských skupín“

(Bajomi-Lázár 1999: 86)

Masové médiá sú často považované za najvplyvnejšie nástroje v procese transformácie z autoritárskeho režimu k demokracii. Rok 1989, keď začal kolabovať komunizmus v stredovýchodnej Európe sa stal pre masové médiá výzvou, tak politicky (oslobodenie od štátnej kontroly) ako ekonomicky (vstúpili do nového konkurenčného prostredia). V tejto kapitole si predstavíme ako sa vyvíjal maďarský mediálny systém po skončení komunizmu so zreteľom na vzťah médií a politického systému.

Pred rokom 1989 boli médiá späté s komunistickou stranou a ich úloha spočívala v propagandistickej funkcii. V tomto pojatí propaganda spočívala v ovplyvňovaní verejnej mienky, názorov, postojov aj pocitov za účelom dosiahnutia zhody s politickou stranou. Po zosadení starého mediálneho systému len málokto tušil, ako by mal vyzeráť nový systém splňajúci demokratické požiadavky. Kádarov režim však nebola len totálna diktatúra kontrolujúca a riadiaca všetky médiá.

Na to poukazuje aj Sípóš (2010: 21), podľa ktorého, sa novinári aj redaktori snažili informovať čoraz viac o udalostiach nekorešpondujúcich so straníckou ideológiou. Jednak to odôvodňovali potrebou poukazovania na chyby systému (profesionálna línia) a niektorí sa zas domnievali, že to socializmu v tejto miere neškodí (ideologická línia). Ak keď periodiká v tejto dobe nemohli byť v názoroch rozmanité, zato existovalo zhruba 1500 periodík rozličného zamerania v Maďarsku. Je nutné však zdôrazniť dôležitú úlohu médií v období od 1988 – 1990 pri zmene politického systému.

Po nástupe demokratického režimu sa vytvorenie korektného mediálneho systému nemohlo uskutočniť zo dňa na deň. Ako sme spomínali v prvej kapitole na tento proces vplývali rozličné faktory. Túto problematiku dobre znázorňujú vtedy štátne médiá, ktoré boli vystavené aj po roku 1990 politickým tlakom a užívali monopolné postavenie na trhu. V tejto súvislosti Bajomi-Lázár (2010: 53-55) uvádza, že prijaté

demokratické mediálne zákony skoncovali s politickými tlakmi iba na papieri. V skutočnosti sa právne zákony vykonávali zle či oneskorene a tak sa formy politického tlaku iba zjemnili.

Na dodržovanie mediálnych zákonov má veľký vplyv mediálna rada a na činnosť médií verejnej služby Kuratórium. Pri nich zohrávajú kľúčovú úlohu parlamentné strany, pretože nominujú ich členov a majú možnosť predlžovania ich mandátov. Podľa Bajomi-Lazára (2010:55), aby si členovia udržali svoju pozíciu a s tým súvisiace výhody, snažia sa vyhovieť očakávaniam parlamentných strán. Tie už dnes podľa Bajomi-Lazára (tamtiež) miesto politickej propagandy využívajú najnovšie techniky politického marketingu. Politický marketing definuje Andrzej W. Jabłoński (2006: 12) ako „súbor teórií, metód, techník a sociálnych postupov, ktoré majú za cieľ presvedčiť občanov, aby podporili človeka, skupinu, či politický projekt“. Vráťme sa však k stavu maďarskej mediálnej scény po kolapse komunistického systému.

V októbri 1989 vstúpila do platnosti úprava ústavy, ktorá hovorí o slobode tlače nasledujúce: (1) V Maďarskej Republike majú všetci právo na slobodu vyjadrovania, na slobodu informovania a rozširovania informácií. (2) Maďarská Republika uznáva a ochraňuje slobodu tlače.¹³

Tento odsek je dôležitý preto, lebo ako sme spomínali v predchádzajúcej kapitole iba informovaní občania môžu prinášať zodpovedné politické rozhodnutia. Sloboda tlače a jej ochrana je významná pre pluralitu názorov, pre zastúpenie rozličných spoločenských záujmov a hodnôt. Kvôli tomu je nevyhnutné vylúčiť politické, ekonomické a iné tlaky a vytvoriť tak podmienky, aby sa záujmy a hodnoty (väčšinové ako menšinové) objavili v médiách, pretože sú nositeľmi dôležitých odkazov pre spoločnosť.

V júli 1989 vláda Németha Miklósa zaviedla frekvenčné moratórium na elektronické médiá, kým sa nezrodí mediálny zákon. Parlament prijal mediálny zákon 21. decembra 1995 a vstúpil do platnosti vo februári 1996. Pred vstúpením do platnosti veľká časť médií fungovala v rámci zvyškov komunistických regúl. Na začiatku 90-tych rokov prijal Parlament opatrenia v oblasti elektronických médií: zrušila väčšinu právnych regúl z čias komunizmu, hlavné otázky médií sa stali viazanými k

¹³ 1949. Maďarský ústavný poriadok, XII. kapitola, 61. § (1) a (2) odsek

dvojtretinovej väčšine, vytvoril sa tzv. menovací zákon a tak bolo možné v roku 1990 menovať nových riaditeľov – televízie a rozhlasu. Oblasť komerčných médií, neziskových médií, mediálnych sietí ostala bez právnych regulácií. Cseh a Sükösd (2001) preto konštatujú, že elektronické médiá zostali pod vplyvom politických tlakov až do doby prijatia nového mediálneho zákona. Až ten vytvoril základné pravidlá pre fungovanie elektronických médií a umožnil vznik pluralitného mediálneho prostredia. Štátne médiá si udržali monopolné postavenie v oblasti elektronických médií až do roku 1996, keď sa prijal nový mediálny zákon, zaniklo frekvenčné moratórium a otvorila sa cesta pre súkromných vysielateľov.

Sarkady (2005: 11) vidí význam maďarského mediálneho zákona z roku 1996 v tom, že *rozdelil* tlačové a elektronické právne regulácie, deklaroval verejnoprávny a komerčný duálny systém a predovšetkým zriadil systémové pojmy elektronických médií a jej právnu inštitúciu.

Pokiaľ ide o tlač, v júni 1989 sa zrušil zákon o povolení tlače a následne bola viazaná len k registrácii. V dôsledku toho začali zakladať profesionálni investori (Westdeutsche Allgemeine Zeitung, Axel Springer, Funk, atď.) tlačené médiá a tak sa objavil aj zahraničný kapitál v tejto oblasti. Prevažne to boli časopisy, pretože u denníkov nebola veľká šanca na rozširovanie, vzhľadom k ich počtu, no tie sa stali predmetom privatizácie a väčšina je v rukách zahraničných vlastníkov. Bajomi-Lázár (2010: 51) upozorňuje, že nie vždy boli vlastnícke vzťahy priehľadné. Miera koncentrácie však nedosiahla západo-európsku úroveň, no vplyv obchodných elít na obsah médií aj tak vyvolával pozornosť odborníkov. Postupne však začal záujem verejnosti o politiku klesať a to sa ukázalo aj na predaji celoštátnych denníkov (viz. tabuľka 1)

Tabuľka 1 Obeh národných politických denníkov, 1989-1993 (zdroj: Bajomi-Lázár 1999)

Titul	Jan. 1989	Jan. 1991	Júl 1992	Mar. 1993
Népszabadság	160,000	327,000	316,000	305,000
Népszava	222,000	181,000	135,000	102,000
Kurier (ranné + večerné vydanie)	_____	134,000	120,000	100,000
Mai Nap	_____	140,000	104,000	85,000

Magyar Hírlap	107,000	78,000	750,00	65,000
Magyr Nemzet	132,000	121,000	70,000	55,000
Esti Hírlap	133,000	93,000	70,000	60,000
Új Magyarország	_____	_____	52,000	45,000
Pesti Hírlap	_____	27,000	45,000	30,000
Celkom	1,054,000	1,101,000	987,000	865,000

Jednou z príčin boli časté konflikty medzi politikmi a médiami nazývané publicistami ako mediálne vojny. (I.1990-1998, II. 1998-2000) Niektorí mediálni teoretici (Sipos 2010, Vajda 2001, Révész 2011) túto krízu pripisujú skôr politickej elite než médiám. Politici sa podľa teoretikov pokúšali spôsobmi z čias socializmu (vymenovaním šéfredaktorov, pridelením peňazí lojálnym médiám, vylúčením kritických novinárov) zasahovať do slobody a nezávislosti médií. Podľa Síposa (2010: 27) ďalšia kríza nastala zmenou ekonomického systému štátu (rast nezamestnanosti, vysoká inflácia, zníženia životnej úrovne), zvýšením ceny papiera o 40% v Maďarsku. Tento fakt spôsobil spoločne so znechutením z transformácie znížene záujmu o politické periodiká a naopak počiatočný úspech bulváru.

Prijatím mediálneho zákona sa skončilo frekvenčné moratórium a objavili sa komerčné televízne stanice TV2 a RTL Klub. Vysielacia práva v oblasti rozhlasového vysielania získali Danubius rádio a Sláger rádio. Týmto krokom zaniklo monopolné postavenie vysielania verejnej služby a vytvorilo sa pluralitné prostredie, ktoré sa vznikom káblových sietí, satelitného a digitálneho vysielania len rozšírilo.

Vznikom komerčných televíznych a rozhlasových staníc sa výrazne oslabili preferencie vysielania verejnej služby. V mediálnom zákone sa charakterizoval prvýkrát pojem vysielateľa verejnej služby, jeho úlohy a ciele. S platnosťou mediálneho zákona sa Maďarské rádio (MR), Maďarská televízia (MTV) a Duna TV zmenili zo štátnych médií na verejnoprávne. Zmenila sa tiež ich vlastnícka štruktúra, predsedov kuratória menovali parlamentné strany a členmi kuratória boli aj rozličné občianske organizácie. Tie však na rozdiel od predsedov, ktorí mali mandát na štyri roky, museli po roku

odísť.¹⁴ Znamenalo to teda, že média verejnej služby boli naďalej pod kontrolou politických strán, no tentoraz ich nekontrolovala jedna strana, ale súčasne viacero.

Marius Dragomir (2005: 20-21) porovnal televízne vysielanie v dvadsiatich krajinách Európy a zhŕňa výsledok nasledovne: „Hoci regulácia v oblasti mediálnych služieb sa zväčša prispôsobila krajinám západnej Európy [vo východnej a strednej Európe], normy sa z času na čas nedodržiavali a chýbali nezávislé rady. ... [...] V tejto časti Európy sú média verejnej služby často podfinancované a pod vplyvom politických tlakov. Problémom je aj to, že odborná sféra a verejnosť nemajú vedomosť o tom, akú úlohu má vyplňať služba vo verejnom záujme“. Rada autorov pripisuje tento problém nedostatku politickej kultúry v krajine. Najrozšírenejšou definíciou pre pojem politickej kultúry sa stal koncept amerických politológov G. Almonda a S. Verba (The Civic Culture) Podľa autorov (1963: 13), politická kultúra odkazuje špecificky k politickým orientáciám – postojom k politickému systému a jeho rozličným častiam, a k postojom k úlohe seba samého v systéme. Je súborom orientácií vo vzťahu k sociálnym objektom a procesom. Politická kultúra sa dostáva do centra pozornosti najmä v čase zmien politického systému, tak to bolo aj v prípade zvrhnutia komunistického režimu v strednej a východnej Európe. V súvislosti s tým, Jiří Pehe (1997) tvrdí, že na formovanie politickej kultúry má vplyv historická skúsenosť a spôsob obnovenia demokratického systému. Pehe (tamtiež) ďalej upozorňuje na to, že v prípade niektorých krajín sa aj napriek novým prvkom politickej kultúry uplatňujú určité tradičné schémy a myslenie z čias komunizmu. Platí to aj v prípade Maďarska, kde politické strany aj po revolúcii z času na čas porušovali demokratické princípy. [Teresztényi, T (2006), Kéri (2005), Ágh (2001)]

Kľúčové pre fungovanie demokratického systému je profesionalizácia novinárov. Po zmene postkomunistického režimu si museli novinári zvyknúť na svoje nové úlohy v spoločnosti. Profesionalizácia novinárov podľa Bajomi-Lázára (2010:43) nenastala zo dňa na deň, novinári sa naďalej stretávali s prvkami totalitno-autoritatívneho režimu. Éva Vajda (2001: 155) upozorňuje na to, že niektorí novinári aj po zmene režimu zachovali lojálnosť voči vláde. V tejto súvislosti je pre demokratické

¹⁴ Viď viac 1996. I. zákon o rozhlase a vysielaní

princípy dôležitá investigatívna žurnalistika, etické kódexy redakcií a silná pozícia syndikátu novinárov.

Hlavné tendencie mediálneho systému môžeme opísať po zmene režimu ako: demonopolizácia : vznikom nových médií a zákonov sa vytvorilo pluralitné a diverzitné prostredie, komercializácia: súkromné subjekty sa presadili a ovládli mediálny trh, demokratizácia médií: vytvorenie slobodných a nezávislých médií, premena štátnych médií na vysielanie verejnej služby, internacionalizácia a globalizácia obsahu médií ako aj vlastníkov, profesionalizácia novinárov: po nastolení demokracie chýbali novinárom skúsenosti a zručnosti potrebné pre nový režim.

Na prelome tisícročí sa objavujú technologické zmeny dotýkajúce sa fungovania médií, najdôležitejšie z nich sú digitalizácia¹⁵ a s tým súvisiaca konvergencia médií. S digitalizáciou rozhlasového a televízneho vysielania sa rozširuje ponuka mediálnych obsahov (písmo, obrazy i zvuky a ich možné kombinácie), špecifiká tradičných médií sa stretávajú a dostávajú sa k užívateľovi cez digitálny kanál. Kvôli konvergenciám sa stiera rozdiel medzi tlačou, vysielaním a telekomunikáciami a problém nastáva v ich regulácii. Problém je, že regulácia spomínaných médií sa značne líši, a ako tvrdia mediálni právnici, dosiaľ neexistuje rozvinutý systém regulácie a kontroly nových médií.

Na mediálny zákon I. 1996 o rozhlase a televízii reagovala aj dvojica Czech Gabriella a Sükösd Mikós (2001). Autori dodávajú, že mediálny zákon síce vytvoril demokratický právny rámec pre fungovanie médií, no už v čase nadobudnutia účinnosti bol neaktuálny. Nereagoval totiž na aktuálne a budúce výzvy v oblasti komunikačných sietí (káblové siete, internet, digitalizácia, konvergencia médií). S odstupom času hodnotia Cszech a Sükösd (tamtiež) odchýlky mediálneho zákona I. 1996 o rozhlase a televízii s normami EÚ a nedostatočnú aplikovateľnosť zákona v praxi. Kvôli súlade s právom EÚ boli implementované niektoré časti zákona do roku 2002. (Harcourt, 2003) Odborníci však naďalej poukazovali na ďalšie problémové časti zákona. Zmeny v novom zákone, či prijatie nového zákona bolo však podmienené odsúhlasením dvojtretinovou väčšinou v parlamente. Vzniklo niekoľko návrhov a koncepcií mediálneho zákona [Szente Péter a kol. (2003), Inštitút pre Komunikáciu (2006),

¹⁵ Digitalizácia je proces, v priebehu ktorého sú všetky texty (symbolické významy v zakódovaných a zaznamenaných podobách) prevedené do binárneho kódu a môžu byť rovnakým procesom vyrábané, distribuované aj skladované (McQuail 2009: 150)

Národná Audiovizuálna Stratégia (2007) ORTT (2008)], avšak ani jeden z nich nezískal potrebný počet hlasov. Politická strana Fidesz získala dvojtretinovú väčšinu v parlamente v marci 2010 a koncom roka schválila nový maďarský mediálny zákon. Ten bude predmetom nášho záujmu v nasledujúcich kapitolách.

4. Prípadová štúdia maďarského mediálneho zákona

V empirickej časti práce je predmetom analýzy v súčasnosti platná mediálna legislatíva ako konkrétne vyjadrenie mediálnej politiky upravujúce vzťahy týkajúce sa médií. Táto legislatíva je analyzovaná v spektre teoretických predpokladov ako určitých normatívnych predstáv o tom, ako by mala mediálna politika regulujúca vzťahy politiky, štátu, médií a spoločnosti vyzerat'. Poukazujeme na konkrétne prvky, ktoré hypoteticky môžu mať potenciál viesť z tohto pohľadu k štátnym či politickým intervenciám do mediálnej sféry. Táto sféra v demokratickej spoločnosti naplňa svoje poslanie len vtedy, keď má právom zaručenú dostatočnú slobodu jednania a toto právo zároveň túto slobodu chráni.

4.1 Reforma maďarského mediálneho zákona

V tejto časti práce si predstavíme vývoj mediálneho zákona, definujeme niektoré inštitúty, ktoré zákon zavádza a načrtujeme podmienky jeho vzniku. Od 25. apríla 2010 až po 19. júl 2011 si môžeme všímať veľké množstvo legislatívnych zmien, ktoré určovali podobu tohto zákona. O tom, že je potrebné nahradiť mediálny zákon z roku 1996 sa diskutovalo už dávno, neexistoval však konsenzus medzi politikmi a novinármi, akú podobu by mal mať. Prijatý zákon sa stal predmetom ostrej kritiky v Maďarsku aj v zahraničí. Práve v deň prijatia mediálneho zákona počalo Maďarsko svoje predsedanie v Európskej únii. To viedlo krajiny EÚ k otvoreným pochybnostiam, či je Maďarsko s takýmto zákonom hodné predsedania. Výhrady proti zákonu vyjadrila aj Eurokomisárka pre informačnú spoločnosť a médiá Neelie Kroesová, ktorá žiadala pozmeniť zákon, pretože je v rozpore s legislatívou EÚ. Následkom toho sa uskutočnili zmeny v zákone, avšak nemožno ich považovať za dostatočné. V našej práci sa sústredíme prevažne na tie časti zákona, ktoré podľa nás môžu ohrozovať demokratické princípy slobody a nezávislosti médií. Tiež sa pozrieme na spôsob prijímania mediálneho zákona, pretože to poukazuje na mediálnu politiku Maďarského občianskeho zväzu – Fideszu.

4.2 Vývoj maďarského mediálneho zákona (Smtv. a Mttv.)

Právne ustanovenia vyskytujúce sa v novom mediálnom zákone sa predtým objavili v legislatívnej forme a zaväzovali médiá na ich dodržiavanie. Avšak na dodržiavanie obsahových predpisov týkajúcich sa tlače nebola zriadená žiadna inštitúcia a neplatil ani systém sankcií. To sa prijatím nového zákona zmenilo. Novinkou nového maďarského mediálneho zákona je najmä predpisovanie právnych aktov nezávisle od ich platformy. Systémové pojmy v zákone sú z veľkej väčšiny prevzaté zo smernice AVMS, jednotlivé pojmy sú dokonca doslovne prevzaté do maďarského právneho systému. Ďalším novinkám charakterizujúcim nový maďarský mediálny zákon sa budeme venovať v práci priebežne.

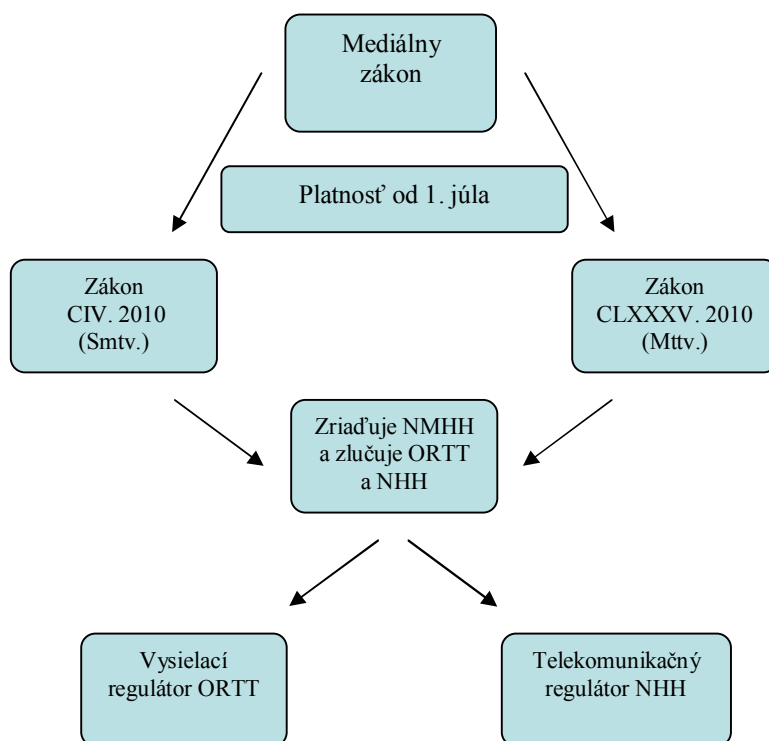
Maďarský mediálny zákon odkazuje na dva zákony, ktoré vytvárajú obsah novej mediálnej regulácie. Prvým je *Zákon CIV. 2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu*, na ktorý budeme neskôr odkazovať ako na **Smtv.** (A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény 2010. évi CIV. törvény) Druhým je *Zákon CLXXXV 2010 o mediálnych službách a masovej komunikácii*, na ktorý budeme neskôr odkazovať ako na **Mttv.** (A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról törvény 2010. évi CLXXXV. törvény). Cieľom zákona je vytvoriť základné zásady pre mediálny systém.

Mediálny zákon (Smtv. a Mttv.) zriaďuje centrálny a správny orgán Národnú mediálnu a komunikačnú autoritu (NMHH), ktorá zlučuje vysielacieho (Országos Rádió és Televízió Testület – ORTT) a telekomunikačného (Nemzeti Hírközlési Hatóság – NHH) regulátora. Maďarský mediálny zákon vstúpi do platnosti 1. januára 2011, avšak po pripomienkovom konaní zo strany Európskej komisie bol zmenený a nadobudol platnosť 1. júla 2011. Mttv. a Smtv. sa týka rozhlasového a televízneho vysielania - audiovizuálnych médií (nazývané podľa Mttv. „mediálnymi službami“), printovej tlače, online spravodajských portálov, ktoré sú zriaďované ako ekonomická služba (nazývané podľa Smtv. „tlačové produkty“).

V pôvodnej verzii mediálneho zákona (z júna 2010) je rozšírená moc zákona na celý internetový obsah, vo finálnej verzii je obmedzený na online spravodajské portály a na online noviny, ktoré sú poskytované ako ekonomická služba. Podľa definície online

novinových portálov, sem možno zahrnúť aj blogy, ak sú poskytované za účelom ekonomickej služby. Ako sa vyjadril člen mediálnej rady András Koltay na tlačovej konferencii 6. januára 2011, niektoré blogy spadajú pod zákon. (Simon a Szigeti 2011) Preto je potrebné niektoré typy mediálnych produktov registrovať. Následne sa upravil zákon a vzťahuje sa podľa vyjadrenia Koltaya len na editované obsahy za účelom ekonomického benefitu. (MTI 2011)

Pre lepšiu orientáciu čitateľa si znázorníme mediálny zákon v grafe č. 1
Štruktúra nového mediálneho zákona (autor: Eva Vargová)

Vo februári 2010, v čase svojej predvolebnej kampane Viktor Orbán popieral domnienky, že by sa po výhre svojej strany chystal na rýchlu premenu mediálneho systému.

V apríli 2010 získala maďarská strana Fidesz vo voľbách dvoj tretinovú väčšinu v parlamente. Následne 11. júna András Rogan, András Cser-Palkovics predložili návrhy na radikálnu premenu mediálneho systému, ktorý v zrýchlenom procese, bez odbornej

a politickej diskusie schválili 22. júla napriek hlasom zo strany opozície. Zákon, ktorý by mal „reprezentovať záujmy verejnosti“ vznikol v úplnej tajnosti. Nie je v súlade s demokratickými princípmi, ak závažné témy pre spoločnosť sa obídu bez spoločenskej diskusie. Právnik László Majtényi upozorňuje (2011), že návrhy zákonov by podľa platného práva (o vytváraní legislatívy a slobode elektronických informácií) musia byť zverejnené, aby sa mohli stať predmetom odbornej a spoločenskej diskusie. Mediálny zákon však nemohli poznať ani odborníci z príslušnej oblasti, novinárska obec či širšia verejnosť. Podľa Majtényiho (2011) verejnú debatu obišli tým, že zákon nepredložil parlament, ale boli podané ako osobná iniciatíva poslancov z vnútorného okruhu predsedu strany. V prípade návrhov zákonov podaných jednotlivcom sa čas na prerokovanie návrhu skráti a nevzťahujú sa na ne garancie platné pre verejnosť.

Vláda následne počkala podľa odbornej verejnosti na odchod bývalého prezidenta Lászla Sólyoma a na pripomienkové konanie už mal Fidesz adepta z vlastného radu Pála Schmitta. Ten sa stal 6. augusta 2010 štvrtým prezidentom Maďarska a iba o štyri dni neskôr 10. augusta podpísal návrhy zmien v mediálnom zákone.

Maďarský mediálny zákon si vyslúžil kritiku zo strany odborníkov z maďarského prostredia pred prijatím zákona, verejnosť reagovala až po prijatí posledných úprav v decembri 2010 a následne zákon vyvolal medzinárodný nesúhlas zo strany zahraničných médií, EK, EP, OSCE, politikov, občianskych organizácií: Amnesty International, Open Society Foundations, Reporters Without Borders, Freedom House a mnohých ďalších.

Prvá časť mediálneho zákona *Zákon CIV. 2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu (Smtv.)* bola predložená 11. júna a prijatá 2. novembra, kým druhá časť *Zákon CLXXXV 2010 o mediálnych službách a masovej komunikácii (Mttv.)* bola predložená 22. novembra a prijatá 21. decembra.

Odborníčka na mediálne právo Bayer (2011) tvrdí, že je to príliš krátky čas na to, aby sa vytvorila diskusia o takomto komplexnom zákone, ktorý sa zaoberá rôznymi oblasťami práva. Mediálny zákon je podľa nej v rozpore so zavedením zvykov pri právnych predpisoch, vo veľmi krátkej dobe 31. decembra ho vyhlásili a na druhý deň, 1. januára, už nadobudol platnosť. Obvyklá doba vstúpenia do platnosti je najmenej 15 dní,

ale ak sa jedná o komplexný zákon, kódex, nie je zriedkavé, že mesiace, či roky trvá čas prípravy. Po odbornej stránke spochybňujú kvalitu zákona právnici a poukazujú na to, že nový mediálny zákon, ktorý má približne 180 strán obsahuje značné nedostatky: množstvo pojmov ponecháva bez vysvetlenia, uvádza nepresnosti, nejednoznačné výroky a obsahuje odkazy, ktoré sa dajú len ťažko sledovať. Pre lepšie pochopenie jednotlivých paragrafov bola vydaná kniha s názvom *Komentár k mediálnemu zákonu* (2012), v ktorej právnici vysvetľujú význam príslušných stanov zákona. S knihou sústavne pracujeme počas analýzy zákona.

4.3 Legislatívny proces prijatia mediálneho zákona

Prvou zmenou bola zmena článku 61 Ústavy slobody prejavu a tlače, ktorá sa vzťahovala k médiám verejnej služby, ktoré „*majú zachovávať národnú a Európsku identitu, zachovávať maďarský a menšinový jazyk, posilňovať národnú súdržnosť a plniť potreby národa, etnika, náboženských skupín a rodiny*“.¹⁶

Nové ustanovenie ústavy tiež definuje základné inštitúcie určené na riadenie a dohľad nad činnosťou verejnoprávnych médií. Ďalším novým ustanovením deklaruje právo občana na informácie o verejných záležitostiach ako jedno zo základných a najdôležitejších práv - byť informovaný o verejných záležitostiach.

V auguste 2010 prijal maďarský parlament zákon o regulácii médií *Zákon LXXXII 2010*, týmto zákonom vytvorili novú, centrálnu, regulačnú autoritu NMHH, ktorá sa podieľa na prideľovaní frekvencií a kontrole dodržiavania pravidiel zákona. Vysielajúca rada ORTT (*Országos Rádió és Televízió Testület*) sa premenovala na Mediálnu radu a tiež prijala nové úlohy.

Po vyhlásení zákona menoval predseda vlády Viktor Orbán do čela NMHH Annamáriu Szalai, ktorá vstúpila do strany Fidesz v roku 1991. Rényi (2010) zaoberajúci sa mediálnou politikou, píše, že od roku 2002 mala Szalai popredné miesto v strane Fidesz ako mediálna poradkyňa, od roku 2004 do 2010 bola členom ORTT.

¹⁶ Pre viac informácií, Maďarský vestník, č.114 r. 2010.
<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk10114.pdf> (10.10. 2011)

Dňa 15. septembra parlament schválil výnos o zriadení Nadácie verejnej služby (Közzszolgálati Közalapítvány), ako organizácie zlučujúcej nielen vysielanie verejnej služby rozhlasu (MR) a televízie (MTV a Duna TV), ale aj tlačovej agentúry (MTI).

V októbri parlament zvolil správny orgán Nadácie verejnej služby, kontrolujúci verejný rozhlas, televíziu a tlačovú agentúru, tzv. Kuratórium (Kuratórium). Kuratórium sa skladá z ôsmich členov (predsedovia volení mediálnou radou Balogh László, Ilosvai Gábor, vybraní členovia koalície Fideszu sú: Bencze Izabella, László Miklós a Varga Szilvia, z opozície Silhavy Máté (Jobbik), Németh Vladimír (LMP), Kránitz László (MSZP) boli zvolení parlamentom na dobu deviatich rokov. V ten istý deň parlament menoval členov Mediálnej rady, štyria z nich sú z vládnej Fidesz a predsedníčkou Mediálnej rady sa stala Annamária Szalai (predsedkyňa NMHH). (MTI 2010)

Ďalšie špecifické ustanovenia ohľadne NMHH doplnili 2. novembra 2010. Následne 9. novembra 2010 prijali zákon „*CIV 2010 o slobode tlače a základných pravidlách, týkajúcich sa mediálneho obsahu*“. Tzv. „*Mediálna ústava*“ načrtáva všeobecné zásady právnej úpravy médií. Tento zákon bol zmenený v marci 2011 po rokovaniach Maďarska s Európskou Komisiou, ktoré mala k zákonu podstatné výhrady. (CEU 2011)

Parlament vyhlásil 31. decembra 2010 Zákon **CLXXXV** o mediálnych službách a masových médiách, ktorý obsahuje všetky predtým prijaté právne normy, ktorý nadobudol platnosť 1. januára 2011. V skratke „*mediálny zákon*“, ktorý má takmer 200 strán predstavuje kontroverzné časti mediálneho práva a úplne nahradil *Zákon o prevádzkovaní rozhlasového a televízneho vysielania z roku 1996*. Mediálny zákon stanovuje nové obsahové regulácie pre všetky platformy médií, činnosť nového regulačného úradu, tiež vysoké sankcie a pokuty za porušenie novej legislatívy. Po rokovaniach s Európskou komisiou 22. marca upravili Zákon CIV.2010 (Smtv.) z 9. novembra a Zákon CLXXXV.2010 (Mttv.) z 31. decembra (tamtiež) a nový mediálny zákon začal platiť od 1. júla.

Následne, 19. júla 2011, prijali zákon CVII, ktorý upravoval určité ustanovenia súvisiace s elektronickou komunikáciou. Zmeny sa týkali predovšetkým „*mediálneho zákona*“ z 31. decembra 2010, zákona o elektronických komunikáciách z roku 2003,

a zákona 74/2007, ktorý sa zaoberal pravidlami pre distribúciu a digitalizáciu programov. (tamtiež)

Pre lepšiu orientáciu čitateľa uvádzame časovú tabuľku č.2: *Vývoj mediálneho zákona (autor: Eva Vargová)*

25. apríla 2010	Fidesz vyhral voľby dvojtretinovou väčšinou
11. júna 2010	Rogan András (Fidesz), Cser –Palkovics (Fidesz) podali návrh na zmenu mediálneho zákona, <i>Zákon CIV. 2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu (Smtv.)</i>
6. júla 2010	Zmena článku 61 Ústavy slobody prejavu a tlače
10. augusta 2010	Parlament prijal zákon o regulácii médií <i>Zákon LXXXII 2010</i> , týmto zákonom vytvorili novú, centrálnu, regulačnú autoritu NMHH, v ten istý deň menoval Viktor Orbán za predsedníčku NMHH Szalai Anamáriu
15. septembra 2010	Parlament schválil výnos o zriadení Nadácie verejnej služby, ktorým zlučuje inštitúcie verejnej služby do jednej organizácie
11. októbra 2010	parlament zvolil správny orgán Nadácie verejnej služby, kontrolujúci verejný rozhlas, televíziu a tlačovú agentúru, tzv. Kuratórium (Kuratórium = 3 členovia, 1 predseda, + 1 ďalší člen sú z radov Fideszu, 3 členovia z radov opozície)
11. októbra 2010	Parlament zvolil členov Mediálnej rady (výlučne členovia Fidesz), predníčkou Mediálnej rady sa stala Szalai Annamária
2. novembra 2010	Prijali sa ďalšie špecifické ustanovenia ohľadne NMHH
9. novembra 2010	Parlament prijal <i>Zákon CIV 2010 o slobode tlače a základných pravidlách, týkajúcich sa mediálneho obsahu (Smtv.)</i> .
22. novembra 2010	Predloženie <i>Zákona CLXXXV 2010 o mediálnych službách a masovej komunikácii (Mttv.)</i>
21. decembra 2010	Prijatie zákona <i>Zákon CLXXXV 2010 o mediálnych službách a masovej komunikácii (Mttv..)</i>
1. januára 2011	Vstúpil do platnosti nový maďarský mediálny zákon
22. marca 2011	Po rokovaníach s EK upravili <i>Zákon CIV2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu (Smtv.)</i> a <i>Zákon CLXXXV 2010 o mediálnych službách a masovej komunikácii (Mttv.)</i>
1. júla 2011	Vstúpil do platnosti upravený mediálny zákon
19. júla 2011	Prijatie zákona <i>CVII</i> , ktorý upravuje určité ustanovenia súvisiace s elektronickou komunikáciou

V tejto kapitole sme popísali predovšetkým vývoj zmien vedúce k prijatiu mediálneho zákona, načrtli sme koncepčné zmeny právneho aktu a stručne popísali podmienky sprevádzajúce legislatívny proces prijímania zákona. Na tomto mieste treba upozorniť na fakt, že zmeny v legislatíve často reagovali na tlak okolitého prostredia, ako to bolo napríklad v prípade tlaku Európskej komisie. Nie je preto vylúčené, že nový maďarský mediálny zákon bude predmetom zmien aj v budúcnosti.

4. 4 Základné pojmy vyskytujúce sa v mediálnom zákone (Smtv. a Mttv.)

Na účely mediálneho zákona sa uplatňujú tieto definície: (zo Zákona CIV. 2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu)

mediálna služba – vymedzujú články 56 a 57 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, služba založená s obchodným účelom, za ktorú je redakčne zodpovedný poskytovateľ mediálnej služby a ktorej hlavným účelom je poskytovanie programov s cieľom informovať, zabávať alebo vzdelávať širokú verejnosť elektronickými komunikačnými sieťami;

poskytovateľ mediálnych služieb - fyzická alebo právnická osoba, ktorá má redakčnú zodpovednosť za výber audiovizuálneho obsahu audiovizuálnej mediálnej služby a určuje spôsob, akým je organizovaná;

program - súbor pohybujúcich sa obrazov so zvukom alebo bez zvuku predstavujúci samostatnú položku v rámci programovej skladby alebo katalógu, ktorý zostavil poskytovateľ mediálnej služby a ktorého forma a obsah sú porovnateľné s formou a obsahom televízneho vysielania;

audiovizuálna mediálna služba na požiadanie - (t. j. nelineárna audiovizuálna mediálna služba) je audiovizuálna mediálna služba poskytovaná poskytovateľom mediálnej služby na sledovanie programov v momente, ktorý si užívateľ zvolil, a na jeho osobitnú žiadosť na základe katalógu programov zostaveného poskytovateľom mediálnej služby;

lineárna audiovizuálna mediálna služba - je audiovizuálna mediálna služba poskytovaná poskytovateľom mediálnej služby pre simultánne sledovanie programov na základe programovej štruktúry;

tlačový produkt – za tlačový produkt sa považuje tlač s rôznou periodicitou (patria sem nielen noviny a časopisy, ale aj internetové noviny či spravodajský portál) založený z obchodného záujmu nejakou fyzickou alebo právnickou osobou, ktorý je za to zodpovedný. Primárnym cieľom je poskytovanie obsahu s cieľom informovať, zabávať alebo vzdelávať širokú verejnosť pomocou obrazu a textu (tlač) alebo pomocou elektronickej komunikačnej siete. (internetové noviny) Za obsah tlačového produktu je zodpovedná redakcia, nie však z právneho hľadiska;

mediálny obsah – ponuka obsahu mediálnej služby poskytovaná jeho vlastníkom;

vysielateľ - poskytovateľ mediálnej služby;

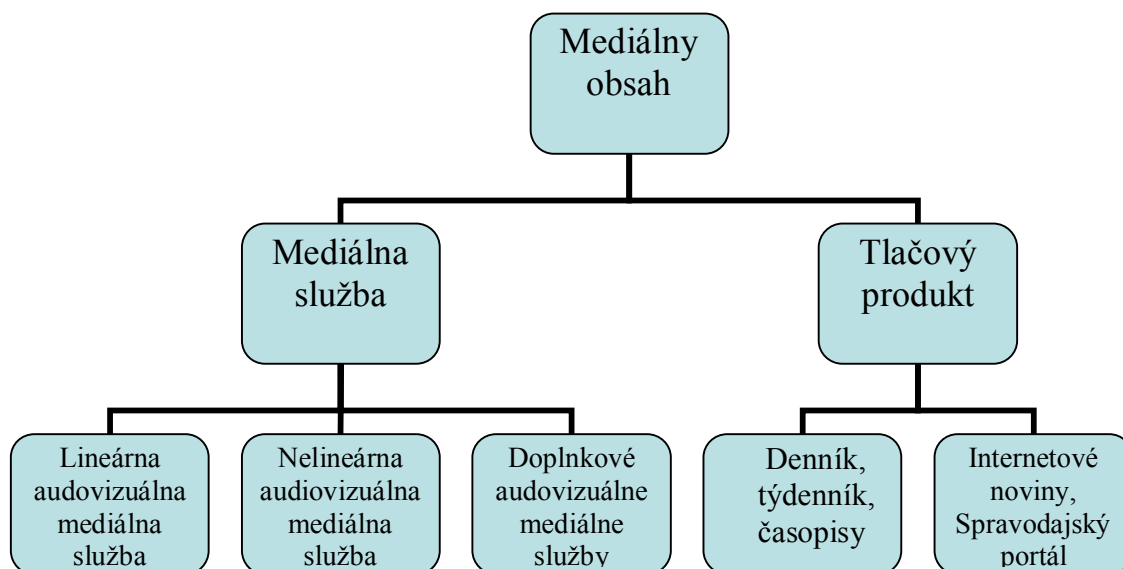
komerčné oznamy - obrazy so zvukom alebo bez zvuku, ktoré sú určené na priame alebo nepriame propagovanie tovaru, služieb alebo dobrého mena fyzickej alebo právnickej osoby vykonávajúcej hospodársku činnosť. Takéto obrazy sprevádzajú alebo sú zahrnuté do programu za odplatu alebo za podobnú protihodnotu alebo na účely vlastnej propagácie. Formy audiovizuálneho komerčného oznamu zahŕňajú okrem iného televíznu reklamu, sponzorovanie, telenákup a umiestňovanie produktov;

skrytý audiovizuálny komerčný oznam - slovná alebo obrazová informácia o tovaroch, službách, názve, ochrannej známke alebo činnostiach výrobcu tovarov alebo poskytovateľa služieb v programoch, ak poskytovateľ mediálnej služby má zámer takúto informáciu použiť na reklamu a mohla by vzhľadom na svoju povahu uviesť verejnosť do omylu. Takáto informácia by sa mala považovať za zámernú najmä v prípade, ak sa vykoná za odplatu alebo za podobnú protihodnotu;

reklama - akákoľvek forma vysielania oznamov za odplatu alebo za podobnú protihodnotu alebo vysielanie na účely vlastnej propagácie verejným alebo súkromným podnikom alebo fyzickou osobou v súvislosti s obchodovaním, podnikaním, remeslom alebo povoláním s cieľom podporiť odbyt tovarov alebo služieb vrátane nehnuteľného majetku, práv a záväzkov za odplatu;

sponzorstvo - akýkoľvek príspevok poskytnutý verejným alebo súkromným podnikom alebo fyzickou osobou, ktoré nie sú zapojené do poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb alebo výroby audiovizuálnych diel, na financovanie audiovizuálnych mediálnych služieb alebo programov na účely podpory svojho názvu, ochrannej známky, dobrého mena, činností alebo výrobkov;

Graf č. 2 : Hierarchia pojmov mediálneho zákona, Autor: KOLTAY A. – MAYER A. – NYAKAS L. – POGÁCSÁS A. (2011: 74)

4.5 Problematické body v regulácii činnosti médií

V tejto časti sa sústreďíme na niektoré problematické ustanovenia v zákone, ktoré môžu negatívne vplyvať na slobodu a nezávislosť médií. Pokúsime sa analyzovať jednotlivé body a vysvetliť si, v čom porušujú demokratické princípy vo vzťahu k načrtnutým teóriám. Svoju pozornosť zameriame na obe časti zákona: Smtv. obsahujúcu deklaratívne ustanovenia (o slobode tlače, vysielaní verejnej služby,...) a Mttv. skladajúcu sa z väčšej časti obsahového rámca (vyváženosť a objektivita,...), tiež základných práv a povinností médií súvisiacich so slobodu tlače (nenávisťný prejav, ľudská dôstojnosť, ochrana ústavného poriadku, ..)

V nasledujúcich podkapitolách sa budeme prevažne venovať rozhodujúcim inštitúciám v mediálnom inštitucionálnom prostredí, novým ustanoveniam platným pre inštitúcie verejnej služby a zmenám v regulácii obsahu médií. Analýzu jednotlivých častí budeme na niektorých miestach dopĺňať dokumentmi EÚ, reakciami odborníkov na európske mediálne právo (Bayer 2011, Koltay 2011, Kálmán 2011, Majtényi 2011, Polyák 2011, atď.) a prípadmi vyskytujúcimi sa v mediálnej sfére po nadobudnutí platnosti zákona.

4.5.1 Možnosti regulácie

Zákon LXXXII 2010 po modifikácii istých noriem týkajúcich sa médií a komunikácie, zriaďuje novú, centrálnu, regulačnú autoritu NMHH, ktorá má široké právomoci.

Národný mediálny a komunikačný úrad (ďalej len Autorita alebo NMHH) je definovaný podľa zákona ako autonómna inštitúcia, výlučne podriadená zákonu. [§ 109. (1)] Jeho úlohou je zabezpečenie zákonného a hladkého chodu médií, elektronickej komunikácie, poštových a IT služieb. Dôraz kladie na zvýšenú ochranu klienta, musí vytvárať a udržiavať spravodlivú a efektívnu súťaž a dohliadať na dodržiavanie zákonov.¹⁷ Je nástupcom *Národného telekomunikačného úradu* a *Rady pre televíziu a rozhlas (ORTT)*. Úlohy bývalej rady NHH prevezme predseda nového úradu NMHH,

¹⁷ Pre ďalšie úlohy NMHH (Nemzeti Média - és Hírközlési Hatóság) a jej právomoci viď <http://www.nmhh.hu/?id=menu&mid=331&lang=hu> (10.10.2011)

ktorého menuje predseda vlády na 9 ročné funkčné obdobie a jeho znovuzvolenie je neobmedzené. [§ 111. (3),(5)] Predseda predstavuje najdôležitejšiu úlohu v novom systéme inštitúcií: menuje generálneho riaditeľa, podpredsedov, zástupcu riaditeľa úradu, generálneho riaditeľa *Fondu na podporu vysielania a majetkového manažmentu*. (Műsorszolgáltatás Támogató és Vagyonkezelő Alap). Podľa Mttv. predseda NMHH získava právomoci, ktoré boli predtým prerozdelené. O tom, prečo sa sústreďujú široké právomoci v rukách jednej osoby sa zákon nezmieňuje. Podľa modifikácie zákona sa *ORTT* premenovala na Mediálnu radu a tiež prijala nové úlohy: členovia sú volení Parlamentom na dobu 9 rokov, podľa práva sa stáva predsedom NNHH nominant predsedníctva mediálnej rady, pri príprave a realizácii jeho rozhodnutí bude asistovať NMHH. (Mttv. § 125). Mediálna rada je súčasťou NMHH a jej predsedníčkou je tá istá osoba, Szalai Annamária.

Predseda NMHH volí Predseda vlády na 9 rokov a jeho znovuzvolenie je neobmedzené. Koncentráciou regulačných aktivít do jedného orgánu sa na jednej strane možno ušetriť prostriedky vynakladané na tento úsek štátnej správy a za určitých okolností možno zvýši efektívnosť, avšak na strane druhej sa celá regulácia dostáva pod kontrolu jedného človeka. Je preto otázne, či je v silách a schopnostiach jednej osoby venovať sa širokému spektru problémov dohľadu a či nebude z tohto dôvodu dochádzať k istému formalizmu či nežiaducej selektivitě pri rozhodovaní. Okrem toho, podľa príslušného zákona sa zriaďuje nezávislá (organizačne, finančne, tiež nezávisle od účastníkov trhu) inštitúcia NMHH. V doporučení Rady Európskej Únie, Rec. (2000) 23 „...o nezávislosti a úlohách regulačných orgánov dohliadajúcich na audiovizuálne vysielanie“ sa píše: Návrh predovšetkým deklaruje potrebu zriadenia takéhoto orgánu, na druhej strane podrobne analyzuje zásady potrebné pre tento druh orgánu. Na základe odporúčania, najdôležitejší predpoklad pre vhodné uskutočnenie úloh dohliadajúceho orgánu je obzvlášť a) nezávislosť (orgánu, predsedov, členov, rozpočtu) a ochrana pred rôznymi politickými a ekonomickými subjektmi; b) poverenie na prijímanie regúl pre činnosť médií; c) garantovanie možnosti podávania sťažností súvisiacich s mediálnou službou. Z personálnej stránky NMHH ako aj ďalších dôležitých inštitútov pre médiá vyplýva, že kritérium a) Rady EU nie je zabezpečené.

Predseda mediálnej rady a jej štyroch členov vyberá Parlament - na základe dvojtretinového hlasovania a ich mandát trvá 9 rokov. (Mttv. § 124). Mediálna rada je podľa zákona (Mttv. § 109) autonómna inštitúcia, centrálny správny orgán. Regulácia Mttv. garantuje organizačnú a odbornú nezávislosť od politických, ekonomických subjektov ako aj od vplyvu nadriadených. Mediálna rada je v rámci NMHH samostatný nezávislý správny orgán. Činnosť Mediálnej rady ukazuje priamu koreláciu so slobodou tlače, pretože jedná aj v otázkach týkajúcich sa ich obsahu. Koltay András a kol. (2011: 257) tvrdí, že v prípade Mediálnej rady by bol protiústavný priamy a výlučný vplyv vlády v personálnych otázkach, tu sa vyžaduje väčšia osobná a organizačná nezávislosť vyplývajúca z Ústavy. Jednou z garancií slobody tlače je preto výber členov a predsedu Mediálnej rady na základe voľby Parlamentom. Členovia jednotlivých parlamentných strán v závislosti od veľkosti zastúpenia v Parlamente nominujú jednotlivých ľudí do Rady. [Mttv. § 124 (4)].

Keďže Fidesz získal dvojtretinovú väčšinu, sám si navrhol kandidátov, ktorí boli následne vybratí. Ich znovuzvolenie je neobmedzené. Funkčné obdobie predsedu mediálnej rady a jej členov trvá 9 rokov, teda prekračuje dĺžku dvoch volebných období, čím si Fidesz zaistil zotrvanie svojich kandidátov na mieste aj v prípade menej úspešného volebného výsledku v budúcich voľbách. Samotná dĺžka mandátu by nemusela byť problémom, avšak spôsob ich voľby a výber kandidátov naznačuje, že jej stanovenie bolo účelové a môže mať dopad na činnosť mediálnej rady.

V mediálnej rade nie je nikto z radov opozície, to poskytuje príležitosť pre cenzúru či uskutočnenie vlastných záujmov najväčšej parlamentnej strany. Podmienky členstva v mediálnej rade zakladajú pocit vďaky či zaviazanosti, čím sa vytvára neželaný vzťah medzi nominujúcimi a ich nominantmi ktorý môže vplývať na rozhodovanie v prospech určitých partikulárnych záujmov a ohrozovať nezávislosť mediálnej rady.

Ak by vláda mala nasledovať demokratické princípy, tak by delegovala členov (Mediálnej rady) aj z radov opozície, obišla by tým negatívne reakcie a vytvorila zdanie vyváženosti. Toto opatrenie vyvolalo vlnu kritiky zo strany odborníkov, médií aj verejnosti. V iných krajinách, aby sa zabránilo zneužívaniu svojvoľnej moci sú mandáty stanovené na kratšie obdobie.

Molnár (2011), z bývalej ORTT, poukazuje na to, že členovia mediálnej rady, ako aj Autority nie sú odborníci v danej oblasti, aj preto sa vynára otázka politickej závislosti.

Ak niekto nie je odborníkom danej oblasti nie je schopný profesionálne posúdiť sporné prípady a je náchylný k ovplyvňovaniu zo strany ľudí, ktorí ho tam dosadili. Vytvára sa tam vzťah nadradenosti a podradenosti, ktorí je v prípade nezávislej kontroly médií nežiaduci. Ďalším problematickým bodom je možnosť odvolania delegátov z funkčného obdobia, ktoré môže dosiahnuť iba dvojtretinová väčšina v parlamente. Takáto veľká väčšina sa v demokratických voľbách dosahuje ťažko a preto sú vo svojom funkčnom období reálne neodvolateľní. V prípade, že v budúcich voľbách vyhrá opozičná strana, nezíska dostatok hlasov (dvojtretinovú väčšinu), aby mohlo dôjsť k výmene a tým bude vplyv Fideszu naďalej pretrvávať.

V prípade regulačných orgánov dochádza k prílišnej koncentrácii moci tým, že ho menuje a odvoláva jedna osoba (predseda vlády).

4.5.2 Právomoci Národného mediálneho a komunikačného úradu (NMHH alebo Autorita)

Predseda NMHH Szalai Annamária sa stará o chod inštitúcie, predkladá návrh ročného rozpočtu, navrhuje novelizáciu právnych predpisov týkajúcich sa mediálnych služieb a podávania správ, zvoláva a riadi rokovania Mediálnej rady, vymenúva aj odvoláva Komisára pre vysielanie a média, v mene NMHH uzatvára ročnú dohodu o spolupráci s úradom na ochranu spotrebiteľa a hospodárskej súťaže, a rovnako vykonáva ďalšie funkcie (Mttv §.111.)

Možnosť dohody o spolupráci s úradom na ochranu spotrebiteľa a hospodárskej súťaže môže vytvárať ďalší priestor na perzekúciu nezávislých komerčných médií, keďže úrad v rámci svojich právomocí môže udeľovať pokuty za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže. Avšak vzhľadom k tomu, že nepoznáme presné znenie týchto dohôd, môžeme sa iba nazdávať, že k tomu môže dochádzať.

Národný mediálny a komunikačný úrad sa vyjadruje k zákonom, ktoré patria do jeho kompetencie a navrhuje ich možnú modifikáciu, v záujme verejnosti dohliada na udeľovanie frekvencií, rozpočet pre vysielanie verejnej služby, obsah

audiovizuálnych médií, tlačených aj internetových médií, posudzuje a priebežne analyzuje trh informačných služieb a s tým súvisiace informačné technológie na trhu, priebežne hodnotí stav informačných služieb a poskytuje porovnávaciu analýzu, robí výskum trhu, a iné. (Mttv. § 110) Pri prezeraní činností NMHH možno skonštatovať, že disponuje osobitými úlohami a právomocami. Tieto špeciálne úlohy vyžadujú od NMHH ako vysvetľuje Koltay a kol. (2011:244) stanovenú nezávislosť, autonómiu od: regulačných noriem; v rámci štátneho zriadenia (nezávislosť vykonávania činnosti); finančných prostriedkov. Je otázne, či toľko kompetencií v jednom úrade je udržateľných vo vzťahu k efektívnosti činnosti. Autorita vlastne dohliada na celú maďarskú mediálnu scénu, čo je nereálne a pravdepodobne aj nefunkčné vo vzťahu k jeho rozsiahlym kompetenciám. Čo sa týka nezávislosti NMHH v rámci štátneho zriadenia by bola zabezpečená, ak by rozhodovacie právo nebolo výlučne v rukách Szalai Annamárie, ktorú zvolila strana Fidesz na 9 ročné obdobie.

Značnú obavu pre nezávislosť a slobodu médií vzbudzuje to, že NMHH má rozsiahle **právomoci** aj v oblasti **vyšetrovania** (Mttv. § 155.). Napríklad na základe § 155. (2) NMHH je oprávnený spoznať zákonom chránené tajomstvá mediálnych poskytovateľov, mediálnych produktov, vysielania, rovnako ako prehliadnuť si ich materiály, dokumenty, spisy, preskúmať ich a zhotovovať z nich kópie. Ďalej sa uvádza, že podľa § 155. (3) NMHH môže viazať na poskytovanie informácií kohokoľvek, kto bol v kontakte (v inom právnom vzťahu) s vyšetrovaným médiom v jeho určenom alebo porovnateľnom formáte.

Podľa znenia zákona má mediálna autorita podobné právomoci ako orgány činné v trestnom konaní. Je otázne, či má správny orgán disponovať takýmito právomocami.

Okrem toho podľa § 155. (3) NMHH môže viazať na poskytovanie informácií aj inú osobu alebo organizáciu vo výnimočných situáciách. Následne podľa § 155. (8) NMHH môže použiť v odôvodnených prípadoch získané informácie, údaje, dokumenty a iné dôkazové materiály v inom konaní, za predpokladu, že to bude vyžadovať právo.

Tento odsek umožňuje, aby Autorita počas procesného konania mohla spoznať obchodné tajomstvá vo výnimočných prípadoch a rovnako ich môže využiť v prospech iného procesného konania. Aj tu, ako na iných miestach, zákon nedefinuje, čo

predstavuje výnimočnú situáciu, keď má tú moc spoznať obchodné tajomstvá. Uvedené paragrafy umožňujú zneužívanie moci Autority na vlastné účely.

Za problematické považujeme aj samostatný oddiel „**Poskytovanie informácií**“ (Mttv. § 175). V zmysle 175. § (1) NMHH môže viazať poskytovateľov mediálnych služieb, vydavateľov, vysielateľov k poskytnutiu všetkých informácií, ktoré sú zásadne pre plnenie úloh NMHH, v ojedinelých prípadoch môže viazať k poskytnutiu informácií, ktoré sú chránené tajomstvom. Aké sú to tie „ojedinelé prípady“ už zákon nedefinuje. Navyše podľa 175. § (1) (8) ak sa tieto informácie neposkytnú alebo poskytnú nesprávne, NMHH vymeria pokutu na základe minuloročného čistého príjmu podniku alebo podľa jeho opakovaného porušenia, ktorého suma je minimálne 50 000 forintov a maximálne 50 miliónov forintov. V prípade uloženia pokuty môže dôjsť k likvidácii média a preto je otázne, či sankcia spĺňa výchovnú funkciu a nejde len o prostriedok k zrušeniu média.

Podľa 175. § (1) (11) poskytovateľ údajov je zodpovedný za to, aby bol údaj zodpovedajúci, aktuálny, hodnoverný, presný, prekontrolovateľný a správny. Navyše podľa 175. § (4) NMHH zaväzuje poskytovateľov mediálnych služieb poskytnúť dáta na diaľku z kontrolného systému inštalovaného v priestoroch podniku alebo kontrolného systému vzniknutého v rámci obchodných postupov.

Ide o veľmi zvláštnu požiadavku zákonodarcu, keďže napríklad kamerové kontrolné systémy inštalované v súkromných podnikoch sú záležitosťou samotného podniku a ťažko si predstaviť dôvod, prečo by mediálny regulátor mal mať k nim prístup. Týmto nariadeniami si autorita zabezpečuje potrebné informácie, ak sa neposkytnú tak ako to vyžaduje, má právomoc udeľovať pokuty. Termíny „zodpovedajúci“, „aktuálny“, „hodnoverný“, „presný“, „prekontrolovateľný“ a „správny“ považujeme za úplne subjektívne pojmy, keďže zákon nepredpisuje žiadne objektívne kritériá podľa ktorých sa mali posudzovať.¹⁸

V zákone sa ďalej uvádza, že NMHH môže uložiť aj tzv. „**procesnú pokutu**“ . Podľa 156. § (1) V prípade bránenia priebehu konania, NMHH môže udeliť procesnú

¹⁸ Ústavný súd Maďarska rozhodol, že je protiústavné, aby NMHH mimo právneho konania vyžadovala informácie od poskytovateľov mediálnych služieb, ak to uzná za vhodné. Podľa rozhodnutia Ústavného súdu, ustanovenie zbytočne obmedzuje slobodu tlače. Toto ustanovenie prestane byť účinné ku dňu 31.05.2012, dovtedy má čas zákonodarcu na zmenu príslušnej normy. (Jogiforum 2011)

pokutu nielen pre „médiu“, ale aj pre ostatných účastníkov, respektíve pre osoby, ktoré boli zaväzované s NMHH „spolupracovať“ z príčiny objasnenia prípadu, NMHH im udelí pokutu, ak budú zdržovať v konaní, spôsobia jeho zmarenie alebo výsledkom bude neúspešný proces. (2) Výška pokuty sa môže pohybovať od 25 tisíc forintov až 25 miliónov forintov.

Je absolútne neprijateľné v demokratickom štáte, že NMHH môže zaväzovať ostatných účastníkov k „spolupráci“ a rovnako je neprístupné, aby im udelila pokutu v dôsledku neúspešného procesu. Právomoci mediálnej autority pripomínajú kompetencie orgánov činných v trestnom konaní, čo je v prípade správneho úradu dohliadajúceho na média nežiaduce.

Za najzávažnejší problém v novom mediálnom zákone považujeme skutočnosť, že zákon zveruje na NMHH, čo považuje za porušenie práva. K tomu môžu napomáhať nejasne formulované paragrafy, ktoré môže Autorita naplňať obsahom. Táto činnosť by nemusela byť nutne problematická, no v tomto prípade sa dotýka najzásadnejšieho ústavného práva, a to práva na slobodu názoru, ktorá sa vzťahuje na uplatnenie slobody médií. Z vyššie uvedených paragrafov je zrejmé, že NMHH má obrovskú legislatívnu moc a práve tak nariadená pravidelná kontrola obsahu elektronických, tlačených aj internetových médií obmedzuje ich slobodu a nezávislosť a môže viesť k autocenzúre obsahu. Ako sme uviedli v teoretickej časti média podporujú demokratické usporiadanie spoločnosti tým, že poskytujú informácie, ktoré občania potrebujú vedieť. A preto novinárska a redakčná autonómia nemôže byť okliešťovaná takýmito nariadeniami. A dodajme, že v prípade internetových médií (tá sa vzťahuje na spravodajské portály) je kontrola tlače nereálna, pretože ide o široký obsah a internet je postavený na neustálej aktualizácii.

4.5.3 Právomoci Mediálnej rady

Mediálna rada kontroluje a zabezpečuje slobodu tlače v rámci zákonov Smtv. a Mttv., vykonáva monitorovacie a kontrolné činnosti, dohliada na dodržiavanie pravidiel týkajúcich sa obsahu, dodržiavanie a uplatnenie slobody tlače (Smtv. 13–20.§), v prípade potreby môže iniciovať zmeny zákona v oblasti audiovizuálnych služieb

u príslušného ministra pre túto sekciu, spravuje Vysielací Fond, presadzuje hospodársku súťaž na mediálnom trhu, zároveň vykonáva ďalšie funkcie (§132.)

Právomoci Mediálnej rady a Autority sa sčasti prekrývajú, pretože oba vykonávajú monitorovaciu a kontrolnú činnosť nad médiami ako jednu z hlavných úloh. Takýto dohľad nad médiami je v demokratickom systéme nejasný. Mediálna rada je podľa mediálneho zákona pod dohľadom Parlamentu, je nezávislý právny subjekt. [§ 123. (1)] Jej nezávislosť je právne zakotvená, no nemá stanovené, aké sú kritériá nezávislosti, na ktoré oblasti sa to vzťahuje alebo rozumie.

Zákon určuje ako jednu z úloh Mediálnej rady „uplatnenie“ slobody tlače. [§ 132. (a)] Sloboda tlače by bola zabezpečená, ak by predmetom zákona nebola prílišná regulácia obsahu tlače, porovnateľná s reguláciou vysielacích štruktúr. Ako sme uviedli v teoretickej časti (Koltay 2007), (Bajomi-Lázár 2006) obsahové normy sa viažu takmer výlučne na elektronické médiá. Táto časť je dôležitá, pretože nový maďarský mediálny zákon rozšíril obsahové normy aj na tlačené médiá a internetové spravodajské portály, založené za účelom zisku.¹⁹ Podľa Bayer (2011) Zákon CIV. 2010 (Smtv.) presúva také právne otázky do rúk Mediálnej rady, o ktorých predtým rozhodoval súd. Takým je napríklad ochrana ľudskej dôstojnosti a iných ústavných práv, práva ochrany nedotknuteľnosti súkromia, ktoré Smtv. spomína na troch rozličných miestach. (Smtv. 14. §, 16. §, 18. §) .

Ako sme už vyššie uviedli Autorita aj Mediálna rada majú právom zabezpečenú možnosť navrhovať zmeny zákonov, tiež môžu udeľovať sankcie a majú dohľad nad médiami, čo sú široké právomoci v rukách jednej osoby, Annamárie Szalai.

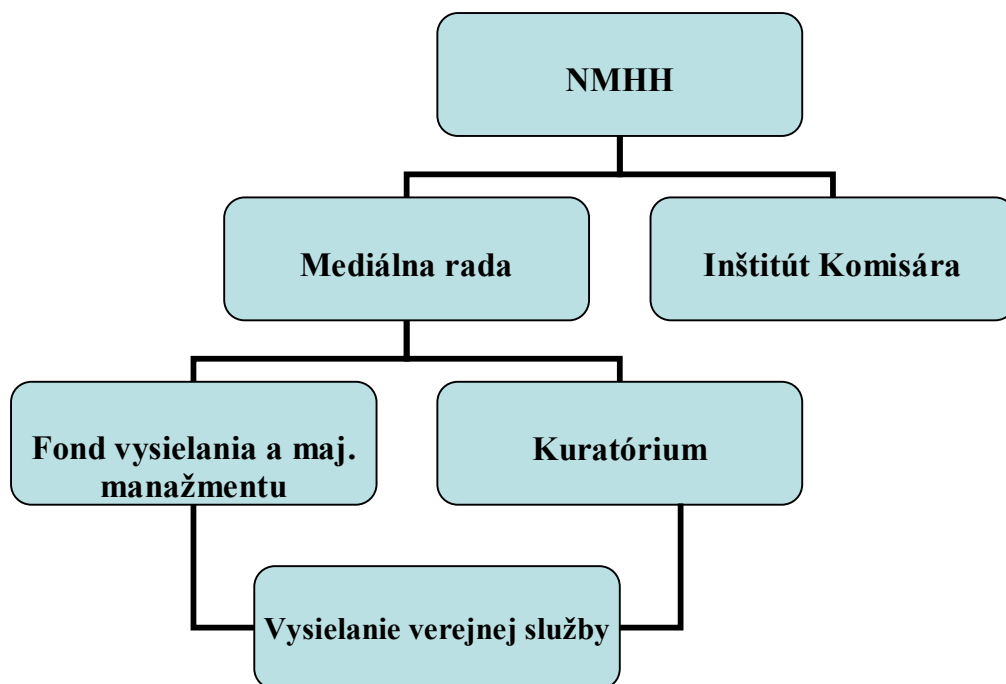
Predseda Mediálnej rady Annamária Szalai okrem toho vymenúva generálneho riaditeľa *Fondu podpory vysielania a majetkového manažmentu*, ktorý disponuje zdrojmi pre médiá verejnej služby. [§ 136. (11)] Ročná podpora pre médiá verejnej služby pre rok 2011 predstavuje 63 miliónov forintov.²⁰

¹⁹ Ústavný súd Maďarska rozhodol, že je protiústavný dohľad na tlačenými a internetovými médiami, NMHH taktiež nemôže vyšetrovať tieto médiá v súvislosti s porušením ľudských práv, ľudskej dôstojnosti, súkromie, osobné práva, pretože to patrí do kompetencie iných právnych orgánov. Toto ustanovenie prestane byť účinné ku dňu 31.05.2012, dovtedy má čas zákonodarca na zmenu príslušnej normy. (Jogiforum 2011)

²⁰ Pre viac informácií viď Jogiforum: 29 miliárd forintból gazdálkothat jövőre a médiahatóság <http://www.jogiforum.hu/hirek/24322> (20.11 2011)

V skratke si uvedieme hierarchiu najdôležitejších orgánov v zákone: Predsedu Authority, ktorá je zároveň predsedom Mediálnej rady volí predseda vlády. Predsedu Fondu podpory vysielania a majetkové manažmentu, ktorý disponuje finančnými zdrojmi volí predseda Mediálnej rady. Členov mediálnej rady, ktorí vykonávajú kontrolnú činnosť nad médiami a nad Fondom podpory vysielania a majetkového manažmentu, navrhuje parlament, kde má dvojtretinovú väčšinu Fidesz. Taktiež členovia Mediálnej rady navrhujú predsedu Kuratória a jedného ďalšieho člena v Kuratóriu, čiže v tomto orgáne majú celkovo piatich svojich členov, kým opozícia len troch. Z toho vyplýva, že kľúčové pozície má možnosť dosadiť takmer výlučne jedna strana Fidesz. To, že predsedu Fondu pre podporu vysielania a majetkového manažmentu vyberá predseda Authority, môže mať nežiaduci vplyv na chod inštitúcií verejnej služby, ako aj na jeho obsah.

Znázornenie hierarchie najdôležitejších orgánov med. zákona, graf č. 3 Autor: Eva Vargová

Otázka nezávislosti regulačných orgánov patrí medzi najdôležitejšie diskusné témy, pokiaľ ide o zákon. Právnik Kálmán (2011) tvrdí, že Európska Únia má v tejto problematike obmedzené nástroje, pretože smernica o audiovizuálnych mediálnych

službách (AVMS) 2007 formuluje nezávislosť ako princíp, nie ako podmienku.²¹ Členské štáty majú rozdielny mediálny trh, štruktúru, históriu, jazyk, právne predpisy, tradíciu, preto nie je možný jednotný model pre reguláciu médií a tak EK nemôže žiadať od členských krajín nezávislosť inštitúcií. Avšak, súčasťou iného právneho základu (kodanské kritériá) EK stanovuje pre krajiny vstupujúce do EÚ, aby bol dohľad nad médiami nezávislý. To sa však vzťahuje len pre prijímanie kandidátskych krajín, nie však pre členské krajiny (tamtiež). To v podstatne znamená, že EU nemá právne prostriedky na to, aby obmedzila túto časť legislatívy mediálneho zákona. Tým v podstate necháva krajinám voľný priestor pre zmenu noriem v tejto oblasti po ich vstupe do EÚ. Od členských krajín sa očakáva, aby tieto princípy dodržovali a akceptovali aj po vstupe do Únie bez právnej reguly. V prípade Maďarska sa zmenila podstatná časť mediálneho zákona a Európske inštitúcie sa vyjadrujú negatívne v jeho smerovaní.

Pravidlá týkajúce sa udeľovania frekvencií splnomocňujú Mediálnu radu, v zmysle Mttv. § 61. (1) (c) aby prerušila konanie a vypísala novú žiadosť v prípade ak „usúdi, že stanoviská mediálnej politiky vysielajúcich štruktúr nie je možné zaručiť“. Zákon sa nezmieňuje o tom, ktoré stanoviská (kritériá) mediálnej politiky berie v ohľad.

Podľa Majtenyiho (2011) z právneho hľadiska zákon neobmedzuje svojvoľné rozhodnutia Rady a preto tento predpis činí konkurzný proces nevypočítateľným a nepriehľadným. Bayer (2011) tvrdí, že ustanovenie je v rozpore s uznesením/rozhodnutím Ústavného súdu 46/2007. (VI. 27.), podľa ktorého kritériá hodnotenia, termíny a motívy konkurzného konania sú ústavnými podmienkami konkurzného procesu. V tejto súvislosti Polyák (2011) dodáva, že nikde nie je uvedené, prečo sa doba licencie viaže na tri roky a či je za ustanovením nejaká skutočná predstava mediálnej politiky štátu. Okrem toho, zákon (tamtiež), k možnosti predĺženia licencií neposkytuje žiadne kritéria pre jeho schválenie alebo zamietnutie, čo samo o sebe predstavuje značné riziko pre svojvoľné využitie Rady.

Zásadným problémom je, že nový mediálny zákon neobsahuje kritériá pre výber žiadateľov, ani pre možnosti predlžovania. Z hľadiska teórie by mal štát prevziať úlohu prideľovania audiovizuálnych frekvencií, avšak celý proces by mal byť transparentný

²¹ AVMS 2007 článok 30. uvádza „spoluprácu nezávislých úradov pre médiá“, ale nešpecifikuje kritéria pre nezávislý dohľad nad médiami.

a mal by zaručiť slobodnú súťaž. V rozhodnutí o udelení licencie štát rozhoduje nielen o tom, kto bude vysielat', ale do určitej miery aj o tom, čo bude vysielat'. V licenčnom konaní by mal byť vybrat' najlepší uchádzač, ktorý bol z hľadiska zákonom stanovených kritérií najlepší.

V minulosti sa vyskytli prípady (TV2, RTL Klub), keď došlo k nezákonnému pridelovaniu frekvencií (HVG 2010)²² alebo sa neudelili licencie pre dve najúspešnejšie rozhlasové stanice (Danubiusz, Sláger Rádió) a nahradili ich politicky motivované NeoFM a Class FM. Od prijatia mediálneho zákona veľkú diskusiu o problematike licencií vyvolalo zakročenie Rady proti Tilos Rádió a Klubrádió.²³ Toto ustanovenie by preto malo byť predmetom úprav.

Prípady

Za sporný prípad možno považovať po nadobudnutí zákona, neudelenie licencie maďarskej opozičnej rozhlasovej stanici Klubrádió. Rádio vyhralo tender na frekvencie 92,9 MHz na základe rozhodnutia vtedajšej Celoštátnej rady pre rozhlas a televíziu - ORTT. (Index 2012) Jeho nastupujúci orgán Národný mediálny a komunikačný Úrad však zmluvu s rozhlasovou stanicou neuzavrel, pretože podľa NMHH sa Klubrádió nevzdalo práva na vysielanie na inej frekvencii, z ktorej vysielalo (95,3 MHz). Z uzavretej zmluvy však vyplývalo, že stanica v danom okruhu môže vlastniť iba jednu frekvenciu. V tejto veci Súd hlavného mesta rozhodol, že ORTT malo podpísať zmluvu na jar 2010 po tom, čo vyhralo tender na vypísanú frekvenciu. Následne sa stanica uchádzala vo verejnej súťaži o predĺženie vysielacieho práva na doteraz užívanú frekvenciu, avšak tú získala nová stanica Autorádió Műsorszolgáltató Kft. Mediálna rada rozhodla v prospech Autorádia, aj keď nespĺňala vypísané požiadavky o udelenie licencie, no ponúkala najvyššie licenčné poplatky. Voči rozhodnutiu Mediálnej rady sa zdvihla mohutná vlna protestov doma i v zahraničí (EÚ, OECD). Klubrádió sa v tejto súvislosti obrátilo na Súd hlavného mesta. Ten po prešetrení výberového konania následne zaviazal Mediálnu radu, aby bol tender kvôli formálnej chybe v žiadosti

²² Pre viac informácií vid' viac HVG: Jogsértoen pályáztatta az ORTT a kereskedelmi rádiókat http://hvg.hu/itthon/20100105_ortt_radios_frakvenciak_danubius_slager, (20.03.2012) alebo Vásárhelyi (2011), Bayer (2011)

²³ Pre podrobnosti prípadu pozri: Bajomi-Lázár (2011) Klubrádió <http://cenzuraregiszter.blog.hu/> (20.03.2012)

Autorádia vyhlásené za neplatné, jeho obsahová časť tak ani neskúmal. Zároveň Budapešťiansky mestský súd uznal nárok Klubrádiu na frekvencie, ktorú mala získať vo verejnej súťaži. [Origo 2011(1)]²⁴

4.5.4 Obmedzenia médií verejnej služby

Reforma médií verejnej služby bola dlhodobo diskusnou témou v Maďarsku. A to z príčin, ktoré sme už načrtli v tretej kapitole, médiá verejnej služby boli neustále pod vplyvom politických atakov, sledovanosť verejnoprávnej televízie bola nízka, hospodárenie neefektívne a nenapĺňala ani očakávania Európskej komisie o tom, ako by mala vyzeráť pomoc štátu inštitúciám verejnej služby.

Ako prvý a najdôležitejší princíp médií verejnej služby sa uvádza v zákone; podľa § 82. (1) a) fungujú nezávisle od štátu a ekonomických aktérov, vedúci a pracovníci týchto inštitúcií – v rámci stanovených právnych predpisov – majú profesnú autonómiu. V nasledujúcom odseku sa píše, cieľom médií verejnej služby je v zmysle § 83. (1) a) komplexná mediálna služba v sociálnej aj kultúrnej oblasti, ktorá sa snaží o oslovenie, čo najväčšieho počtu diferencovaného publika; ďalej podľa § 83. (1) (2) a) médiá verejnej služby sa snažia o inovácie v mediálnej sfére, neustále zvyšovanie profesionálnej kvality, o uplatnenie etických noriem v poskytovaní mediálnej služby.

Hoci zákon stanovuje nezávislosť médií verejnej služby od štátu, v praxi to neplatí. Ako uvádzame v tretej kapitole práce, už po zmene režimu sa vysielanie verejnej služby stalo predmetom politických bojov o ich ovládnutie, jeho kontroly sa nechceli vzdať pravicové ani ľavicové médiá. To považujeme za zlyhávanie aktérov politického systému. V demokratickom systéme by sa politické elity nemali vyhýbať dialógu, mali by sa dokázať vystaviť kritike, pretože to je podstatou demokracie. Volení lídri by sa mali zodpovedať svojim voličom a mali by byť kontrolovateľní nezávisle.

²⁴ Z udeľovania frekvencií v maďarskom priestore podľa Bajomiho-Lázára (2011) vyplývajú nasledovné ponaučenia: 1) program vysielania by nemal byť základom hodnotenia, pretože v Maďarsku sa kritéria hodnotenia zhodujú s politickými aspektami (náhľadmi); 2) ponúkaná suma za koncesie nemôže byť základ hodnotenia, pretože kvalita rozhlasového vysielania nesúvisí s príjmami do štátnej kasy (aj keď v opačnom zmysle môže existovať: čím viac pôjde do štátnej kasy, tým menej na výrobu programov); 3) Poplatky vysielateľov za frekvencie by sa mali platiť späť a nie vopred v rámci finančného plánu rozhlasu. V tejto súvislosti konštatuje (tamtiež), že je v záujme štátu, aby urýchlila proces digitalizácie vysielania.

Nový mediálny zákon iba posilnil vplyv vládnucej strany na vysielanie verejnej služby, tým, že členovia Kuratória, ktorí sú prevažne z radov Fideszu vyberajú riaditeľov inštitúcií verejnej služby, ktorými sa stali podľa odborníkov osoby prepojené s vládou.

Podľa § 84. (1) na zabezpečenie nezávislých inštitúcií verejnej služby a spravodajských služieb Parlament zriaďuje *Nadáciu verejnej služby*. (Köszölgálati Közalapítvány). Predtým oddelené riadiace orgány verejného vysielania sú zjednotené do jediného orgánu. Zlúčila sa: Maďarská televízia (MTV), Maďarský rozhlas (MR), Duna TV a Národná spravodajská agentúra (MTI). V rámci konsolidácie médií verejnej služby vytvorili jednotné centrum pre poskytovanie správ, čo znamená že vysielanie verejnej služby dostáva správy z jedného miesta. Týmto sa zabráňuje získavaniu, spracovaniu a uverejneniu takých správ, ktoré sú odlišné od centra. Dochádza tak k obmedzeniam možnosti uverejniť rôznorodé názory, ktoré by poskytli alternatívu pre verejnosť. Z garancie slobody prejavu vyplýva nevyhnutnosť vytvárania plurality informácií a zákaz monopolizácie, ktorá by obmedzila slobodu prejavu. Ako sme písali v teoretickej časti, požiadavkou slobody prejavu je sloboda spravodajských médií pri získavaní informácií z relevantných zdrojov. Novým ustanovením sa vytvoril monopol vysielania verejnej služby na poli informácií, ktorý je v demokratickej spoločnosti neprístupný.

Média verejnej služby sú závislé od istých podmienok, napríklad: Počiatočný majetok Nadácie verejných služieb určuje Parlament [84. § (2)], kde má dvojtretinovú väčšinu Fidesz. Podľa 85. § (1) Nadáciu verejnej služby riadi Kuratórium, členov Kuratória volí Parlament na základe dvojtretinového hlasovania. [86. § (1)] Polovicu členov volí koalícia a druhú polovicu opozícia. [86. § (2)]. Predsedu Kuratória a jedného ďalšieho člena deleguje Mediálna rada na 9 rokov. [86. § (6)]. To znamená, že väčšina členov Kuratória je z vládnej strany v pomere 5:3 voči opozícii.

V porovnaní s predchádzajúcim predpisom (Rttv.) je v novom zákone novinkou, že Mediálna Rada môže delegovať ďalšieho člena a predsedu Kuratória. Predtým predsedu Kuratória volili vládne strany a jeho zástupcu opozičné strany. S odkazom na Mttv. dohľad na vysielaní verejnej služby uskutočňujú dve samostatné organizácie, Kuratórium a Rada pre vysielanie verejnej služby (Köszölgálati Testület). Posilnenie

Kuratória na úkor opozície narušilo vyváženosť personálneho zloženia. To nezodpovedá demokratickým zásadám a môže mať negatívny vplyv na jeho činnosť.

V spojitosti s tým vyzerajú pochybne úlohy Kuratória, ktoré podľa 90.§ (1) kontroluje, či sa uskutočnili vytýčené ciele médií verejnej služby, ochraňuje ich nezávislosť, vyberá generálnych riaditeľov médií verejnej služby, stanovuje ich odmeny a podmienky pracovného pomeru, ukončuje pracovný pomer generálnych riaditeľov inštitúcií verejnej služby, volí predsedov a členov dozornej rady pre médiá verejnej služby, hospodári s majetkom Nadácie verejnej služby a iné. V tejto súvislosti je tu ešte prítomný odsek 102. § (2) a) predseda Mediálnej rady navrhne dvoch riaditeľov médií verejnej služby - Mediálnej rade; b) ak ich Mediálna rada prijme, tak ich predkladá k výberu Kuratóriu, ktorý následne menuje vybraného riaditeľa inštitúcie verejnej služby; d) Mediálna rada môže navrhnúť obsahové zmeny v pracovnej zmluve generálneho riaditeľa inštitúcie verejnej služby. V praxi to vyzerá tak, že bez výberového konania boli dosadení ľudia považovaní za prívržencov strany: riaditeľom MTI sa stal Belenéssy Csaba (*„Médium verejnej služby má byť lojálne voči vláde a čestné voči opozícii. Médium verejnej služby nemôže byť nepriateľom vlády a nemôže spochybniť moc slobodne vybranej vlády“* [168 óra, 2010], riaditeľom DUNA televízie sa stal Dobos Menyhért, riaditeľ MR sa stal Jonás István, riaditeľom MTV sa stal Medzveczky Balász.(Nyusztai 2010)

Hlavný princíp médií verejnej služby, ktorým je nezávislosť inštitúcie od štátu sa zdá byť ohrozená. Týka sa to tiež obsahu týchto médií, predmetom ktorých sa môže stať namiesto záujmu verejnosti, záujem vládnej strany. Najdôležitejšia funkcia médií „strážneho psa demokracie“ sa dostáva do úzadia a tým aj investigatívna žurnalistika, lebo je zrejmé, že ľudia lojálni strane Fidesz nemajú záujem na udržiavaní dohľadu nad verejnými činiteľmi a poukazovaní na ich zneužívanie moci.

V predošlom systéme inštitúcií manažoval štátne zdroje venované dotovaniu vysielaniu verejnej služby a podporujúce produkciu a technický rozvoj v mediálnom sektore *Vysielajúci fond* (Műsorszolgáltatási Alap). Na základe novoprijatého zákona táto rola bola prevzatá *Fondom podpory vysielania a majetkového manažmentu*. Ten sa stane manažérom hlavnej časti majetkov médií verejnej služby. [Mttv. 108. § (1)]

Fond podpory vysielania a majetkového manažmentu kontroluje majetok televízie, do ktorého spadá finančný kapitál, môže rozhodovať o tom, komu a v akom pomere pridelí peniaze, tým vlastne môže určovať aj vysielajúcu štruktúru médií verejnej služby. A tým sa stávajú médiá verejnej služby závislé od Fondu. Navyše, ako sme už v predchádzajúcej podkapitole spomínali, vážnu obavu pre nezávislosť médií verejnej služby vzbudzuje aj to, že riaditeľa Fondu pre podporu vysielania a správy majetku, ktorý disponuje finančnými prostriedkami vyberá predseda Mediálnej rady, [Mttv. 136. § (11)] čiže Anammária Szalai.

Avšak, ako upozorňuje Lengyel (2010): portfólio tohto fondu je podstatne väčšie ako portfólio jeho predchodcu. Podľa zákona definitívny podiel majetkov vysielania verejnej služby ma byť transferovaný a manažovaný týmto fondom. Nad Fondom podpory vysielania a majetkového manažmentu, ktorý disponuje kapitálom a ľudskými zdrojmi, dohliada výlučne Mediálna rada. [Mttv. 136. §]

Maďarská tlačová agentúra (MTI) podstúpila úplnú zmenu jej funkcií. V budúcnosti môžu médiá verejnej služby pracovať výlučne so správami MTI, čo je v rozpore s princípom redakčnej nezávislosti. MTI poskytne bezplatne správy ostatným médiám, čo spôsobuje vážnu konkurenčnú nevýhodu pre ostatné spravodajské agentúry. Pluralita informácií je nevyhnutná pre formovanie a utváranie verejnej mienky v demokracii. Podľa Bayer (2011) táto norma porušuje pravidlá hospodárskej súťaže Európskej Únie. Pravidlá hospodárskej súťaže hovoria o tom, že na trhu by nemal vzniknúť monopol, ktorý by zneužíval svoje postavenie. K príslušnej norme Kovács (2011) ďalej uvádza, že zlúčením médií verejnej služby nastali tiež zmeny v práci vedúcich pracovníkov a zamestnancov. Reštruktúraciou došlo k rozdeleniu funkcií, ktoré zlúčili a tie pridelili novým ľuďom a dosadili ich na vedúce pozície, pravdepodobne na základe politických záujmov, vyhovujúc ich ideológii. Ďalším z faktorov zlúčenia médií a premiestnenia zamestnancov je prepúšťanie pracovníkov z týchto inštitúcií. Túto časť ilustrujeme aj prípadom.

Prípad

Téma prepúšťania pracovníkov médií verejnej služby sa zdá byť zaujímavá a môže nám dobre poslúžiť ku krátkej ukážke toho, prečo nie je správne, aby dostávali inštitúcie

verejnej služby správy z jedného centra. Politická elita môže zasahovať do nezávislosti a slobody médií aj tým spôsobom, že sa určité nevyhovujúce správy zamlčia. Tento prípad nastal 7. júna 2011, keď správy vysielania verejnoprávnej služby a rovnako rozhlasu neinformovali o hromadnom prepúšťaní z inštitúcií verejnej služby. Za neuverejnenie správy zodpovedá MTI. Je však nesporné, že táto téma bola dôležitá pre verejnosť, dokonca v spravodajstve na internete zastupovala prvé miesto.

Tento krok MTI môžeme považovať za cenzúrny krok s politickým podtónom. Taktiež média verejnej služby neinformovali o proteste proti novým opatreniam vlády 23. októbra, kde sa zišli desiatky tisíc ľudí v uliciach Budapešti, aby vyjadrili svoj nesúhlas s krokmi vlády Viktora Orbána. Aj to poukazuje na to, že vysielanie verejnej služby si neplní svoju najväčšiu povinnosť, a tou je verejný záujem, pretože je pod vplyvom politických či ekonomických aktérov, čo je z hľadiska mediálneho práva neprípustné. Ako sme už napísali v teoretickej časti, úlohou vysielania verejnej služby je prinášať nestranné spravodajstvo vo verejnom záujme. Za ďalší obmedzujúci krok ohľadne slobody slova je nariadenie riaditeľa MTI, ktorý zakázal zamestnancom maďarskej tlačovej agentúry, aby na verejných miestach a fórach (sem zaraďuje aj sociálnu sieť Facebook) vyjadrovali svoje politické názory. V tejto veci už dal vydať pokyn pre spracovanie príslušného nariadenia. (Kapcsándi 2012) Tieto postupy MTI obmedzujú slobodu prejavu a nezávislosť médií.

Podľa Bayer (2011) na základe pravidiel EK aplikácie štátnej pomoci pre vysielateľov verejnej služby je povolené financovanie inštitúcií verejnej služby štátom v prípade, ak sú jeho úlohy jasne definované, k tomu prispôsobujú financie, nezávislý orgán kontroluje ich plnenie, ako i to, či rozpočet nebol prekročený voči stanoveným cieľom. V novej legislatíve sa uskutočňuje financovanie naďalej nezávisle od úloh inštitúcií verejnej služby.

Táto skutočnosť naznačuje, že zákon nie je v súlade s pravidlami Európskej Komisie, avšak tento bod sa nestal predmetom pozmeňovacích návrhov, ktoré poslala EK maďarskému parlamentu. Naďalej zostávajú v maďarskom mediálnom zákone sporné opatrenia, ktoré by mali byť zrušené.

Nová štruktúra je tak podľa Bayer (tamtiež) v rozpore aj s nariadením Ústavného súdu (37/1992 (VI. 10.), ako i 22/1999 (VI. 30.)), podľa ktorého je protiústavný vplyv vlády a politických strán na určovanie obsahu televízneho a rozhlasového vysielania. (Ako aj vplyv parlamentu, sem spadá aj Kuratórium, ktoré sa skladá iba z parlamentných delegátov) Nariadenie uvádza: „kvôli nedostatku garancií proti vládne mu vplyvu je protiústavný“. Toto isté sa dá povedať o tomto prijatom zákone.

V súčasnosti sa Ústavný súd nevyjadril k tomu, či je toto opatrenie v súlade s maďarskou ústavou.

4.5.5 Právomoci Komiséra pre vysielanie a médiá

Ďalším znepokojujúcim orgánom, čo sa týka slobody prejavu je Komisar pre vysielanie a médiá (A Média és Hírközlési Biztos), ktorý je súčasťou NMHH. Úlohou orgánu je pomoc pri uplatňovaní práva užívateľov médií, príjemcov elektronickej komunikácie, poslucháčov, čitateľov a iných spotrebiteľov mediálnych služieb pri užívaní médií. Tento orgán s odvolávaním sa na záujmy verejnosti má široké vyšetrovacie práva, ktoré môže vykonávať aj bez toho, aby médium porušilo právo. (Mttv. § 140.). Z tohto hľadiska ho považujeme za inštitúciu, ktorá má prostriedky na to, aby výrazne obmedzila slobodu prejavu. Možnosť zneužitia práva inštitúcie zvyšuje aj § 139. (2), podľa ktorého, Komisar pre vysielanie a médiá menuje aj odvoláva predseda NMHH, ktorý schvaľuje jeho činnosti a určuje pravidlá. § 139. (5). Sporné je aj to, že Komisar pre vysielanie a médiá má povinne zo zákona informovať o svojej činnosti NMHH alebo Mediálnu radu. (Mttv. 143. §). Komisar pre vysielanie a médiá neukladá sankcie, ale ak nedostane určité údaje, môže zaväzovať médium, aby ich vydalo, aj v prípade, že sa jedná o obchodné tajomstvo. Zo zákona ho má médium povinné poskytnúť do 15 dní od vyžiadania. 142. § (1). Ak tieto údaje médium nevydá, Komisar o tom informuje NMHH, ktorý môže uložiť „procesnú pokutu za nevydanie údajov“.

Hoci Komisar pre vysielanie a médiá teoreticky nemá sankčnú právomoc, disponuje širokým rozsahom práv na vedenie vyšetrovania, rovnakým ako tie, ktorými disponuje Autorita. Mediálnym zákonom sa teda vytvorili inštitúcie, ktoré majú príliš silnú legislatívnu moc, ktorá nie je v zákone odôvodnená. Za ďalšie nebezpečenstvo pre nezávislosť a slobodu médií považujeme Mttv. § 142. (9), ktorý hovorí, že Komisar hlási

svoj postup NMHH so špeciálnym ohľadom na „postoj“ médiá a na jeho „ochotu k spolupráci“. Toto ustanovenie vytvára zdanie možnosti potrestania médií, ktoré sa nesprávajú podľa ich predstavy. V demokracii je pridanou hodnotou práve to, že médiá sa môžu slobodne vyjadrovať a povedať aj to, čo sa im nepáči. Hoci rétoricky má Komisár ochraňovať záujmy médií a spoločnosti, jeho reálne právomoci vzbudzujú obavy zo zneužitia.

Bayer (2011) k tomu dodáva: Inštitúcia Komisára pre vysielanie a médiá je v rozpore s princípom právneho štátu, ktorý hovorí, že to čo nie zákonom zakázané, je povolené a v takomto prípade NMHH nemôže spôsobiť právnu ujmu. Kvôli tomu je v rozpore s rozhodnutím Ústavného súdu 1/2007. (I. 18.) To, že zákon tento orgán nenazýva kontrolnou radou, vytvára falošný dojem, že médiá nemôže postihnúť trest na základe ich správania, či pokuty, alebo ďalšie procesné konanie. Možnosť vyšetrovacieho procesu zo strany Komisára pre vysielanie a médiá samo o sebe vytvára ochromujúci účinok na tlač.²⁵

V skutočnosti sa štátne orgány majú riadiť podľa zásady, že čo nie je zákonom prikázané, nie je dovolené. A preto len zákon má určovať medze ich právomocí. Z rozsiahlych kompetencií a právomocí Autority, Mediálnej rady aj Komisára pre vysielanie a médiá vyplýva, že nový maďarský mediálny zákon ignoruje princíp delby moci a je protichodný s princípmi demokracie. Navyše sústreďuje moc v rukách osôb, ktorý sú volení jedinou stranou v parlamente, ktorá sa už v minulosti snažila o okliešťovanie slobody a nezávislosti médií. Za prvej vlády Viktora Orbána sa jeho strana zmocnila vysielania verejnej služby, ktorú považovala za prostriedok k posilneniu svojej moci. To naznačuje ponímanie efektívnej mediálnej politiky zo strany Fideszu. Aj z tohto dôvodu dáva nový mediálny zákon vážny dôvod na obavu.

²⁵ Ústavný súd Maďarska rozhodol, že je protiústavná činnosť Komisára, podľa jeho rozhodnutia má prílišné práva do zasahovania slobody tlače. Toto ustanovenie prestane byť účinné ku dňu 31.05.2012, dovtedy má čas zákonodarca na zmenu príslušnej normy. (Jogifórum 2011)

4.5.6 Obsahové reštrikcie

Obsahové reštrikcie sú obsiahnuté v Zákone CIV. 2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu.

Chybou Smtv.. § 13 až 20 je podľa odborníkov, že opisujú veľmi nejasne informačné minimum, ktoré vyžadujú od audiovizuálnych, tlačených a internetových médií. Príklad uvádza Rényi (2011), zákon nevysvetľuje, čo považuje za informáciu, ktorá „*musí byť uverejnená*“, čo myslí pod pojmom „*verejná morálka*“ alebo „*explicitné či implicitné urážanie menšiny či väčšiny*...“. Následne bude Mediálna rada rozhodovať o tom, či bolo vyšetrované médium dostatočne rýchle a presné alebo či sa môže považovať informácia za rozmanitú a objektívnu. Toto rozhodovacie právo môže nebezpečne vplývať na množstvo a kvalitu informácií, ktorými disponujú osoby vyberané politickou stranou Fidesz.

V demokratickom štáte sú skôr zákony zamerané na ochranu menšiny ako väčšiny, pretože demokracia je už z princípu väčšinová a je potrebné skôr ochraňovať záujmy menšiny pred svojvôľou väčšiny. Po prijatí zmien navrhnutých Európskou Komisiou, maďarský parlament pozastavil účinnosť paragrafu týkajúceho sa „explicitného či implicitného urážania jednotlivcov, národa, spoločenstiev, menšiny či väčšiny, cirkvi alebo náboženskej skupiny“.

Zákon CVI. 2010 (Smtv.) predovšetkým upravuje iné nariadenia. Ustanovenia § 13 – 20 nie sú integrované do žiadneho zákona a nový mediálny zákon sa pravidelne odvoláva na tieto ustanovenia ako povinnosti tlače, či ako na významné časti obsahu predpisov. Bayer (2011) k tomu uvádza, že Smtv. je len pozmeňujúci zákon a preto nevystupuje vo verejnej právnej databáze (magyarország.hu), kde by mala byť dostupná verejnosti.

V právnom štáte by mali byť všetky prijaté predpisy verejné a ľahko dostupné pre verejnosť, aby sa zaručilo právne vedomie. V opačnom prípade môže dochádzať k porušovaniu zákonov z neznalosti a tiež k absencii kontroly zo strany verejnosti, ktorá nemá kritériá na vyhodnocovanie činnosti štátnych orgánov.

Problémom je napríklad § 13., podľa ktorého všetky médiá vrátane internetových budú povinné "informovať o miestnych, celoštátnych a európskych záležitostiach a záležitostiach dôležitých pre občanov Maďarska". Informácie musia byť podané

„univerzálne, vecne, včasne, objektívne a vyvážené“. Tieto pojmy sa stali predmetom diskusie už v predchádzajúcom mediálnom zákone, keďže podľa odborníkov boli nepochopiteľné a vedú k svojvoľnej a nevypočítateľnej aplikácii práva. Príslušný paragraf je veľmi všeobecný a subjektívne interpretovaný v legislatíve a na rozdiel od predchádzajúceho zákona je viazaný na sankcie a na dohľad Autority. Mediálni odborníci tvrdia, že správy sú vždy ideologické. Správa neodráža realitu, ale len príbeh o realite, ktorý odzrkadľuje zaujatosť jeho autora. Zo žurnalistickej praxe vyplýva, že správa nemôže byť úplne objektívna, pretože je výsledkom výberu úprav jedinca (voľby témy, umiestnenia správ, výberu slov, vyzdvihnutia či zamlčania informácií pre kontext), prípadne kolektívneho výberu redakcie. Z pohľadu mediálneho práva v súvislosti s objektivitou a vyváženosťou Vyhnánek (in Kroupa a kol. 2009: 151) odvodzuje, že tieto termíny sú ťažko uchopiteľné právnou normou a ešte ťažšie aplikovateľné Radou. Zákonodarca podľa Vyhnánka (tamtiež) ponecháva správanému úradu priestor, aby sa sám rozhodol, či vysielanie spĺňalo podmienky objektivity a vyváženosti. Podobne, Pouperová (2010: 191) tvrdí, že pojmy objektívne a vyvážené sú neurčité právne pojmy a nie je možné ich jednoznačne formulovať. Z definícií je zrejmé, že pohľad na daný termín je diskutabilný a neexistuje jednotná definícia či prístup. Obsah vyššie uvedených pojmov napĺňa v tomto prípade Autorita v procese rozhodovania o sankciách pri nedodržaní normy poskytovateľa mediálnej služby. Toto ustanovenie môže vo veľkej miere sťažiť fungovanie médií, ak sa Autorita rozhodne udeliť sankcie za nedodržanie normy, ktorá sa pohybuje vo výške, ktorá môže byť likvidačná v prípade niektorých médií. Ustanovenie preto vyvoláva otázky, keďže môže dochádzať k zneužitiu právomocí Autority, ktoré je navyše ošetrované právom.

Bayer (2011) pripomína, že vyváženosť bola súčasťou aj maďarského mediálneho práva, ale jeho uplatnenie zo strany Odvolacieho orgánu (Panaszbizotság) bolo vyslovene fiasko. Odvolávací orgán sa stal namiesto fóra verejnosti miestom sťažností politických aktivistov a predmetom výsmechu, keď vznikali politicky orientované, predpojaté televízne a rozhlasové stanice (Echo TV, Hír TV, ATV, Lánchíd Rádió, Klubrádió).

Výčitka zo strany EP ohľadne pojmu „vyváženosť“ spočívala v tom, že maďarský zákon ju predpisuje pre veľmi širokú oblasť, vzťahuje sa nielen na lineárne

mediálne služby, ale aj na nelineárnu audiovizuálnu mediálnu službu, vrátane audiovizuálnych blogov. Po novelizovaní zákona, NMHH sa požiadavka vyváženosti nevzťahuje na tlačené médiá, nelineárnu audiovizuálnu službu, ale iba na rozhlasové a televízne vysielanie, v rámci neho prevažne na vysielanie verejnej služby a tie mediálne služby, ktoré majú značný vplyv vo vysielaní.[Mttv. 38. § (1) a 83. § (1) bod m)] Zákon Mttv. § 13 rozumie pod pojmom vyváženosť: viacstrannosť, faktickosť, včasnosť, vecnosť. Vymenované prvky sú predpokladom vyváženého spravodajstva. Prijatím zmien došlo k určitému zmierneniu možných sankcií a NMHH môže predpisovať uverejnenie stanoviska pre mediálnych vysielateľov [Smtv. 181. § (5)], či môže zakročiť proti médiu [Smtv 185. § (1)]. Zo stránky mediatorveny.hu²⁶ venovanej mediálnemu zákonu je zrejmé, že požiadavka vyváženosti je častým predmetom rozhodovacej činnosti Mediálnej Rady.

Okrem toho § 13, poskytuje viacnásobnú príležitosť zasahovania do autonómie redakcií. Podľa Bajomi – Lázára [2010(1)] nie je v kompetencii zákonodarcu aby určoval, čo sa pokladá za „významnú verejnú udalosť“. To, ktorá udalosť je hodná uverejnenia nezávisí len od „významnosti“ správy, ale aj od cieľovej skupiny média, od dostupnosti správy alebo od skutočnosti, aká iná udalosť sa stala v rovnakom čase. „Z návrhu zákona nie je jasné ani to, ktoré médiá porušujú povinnosť informovania, ak nepodajú správu o „významnej verejnej udalosti“ či môžu za to niesť zodpovednosť aj napr. literárne či odborné mediálne služby“, tvrdí Bajomi -Lázár (tamtiež). Podľa tohto predpisu médiá strácajú samostatnú schopnosť rozhodovať o tom, čo budú vysielat' a čo pokladajú za významné.

Mediálny zákon veľmi vágne formuluje pravidlá týkajúce sa obsahu médií, takže je vhodný na to, aby držal novinárov v právnej neistote a aby obchádzal témy, ktoré považujú za „rizikové“, a tým vyvoláva autocenzúru. Príkladom je paragraf 17 (2), ktorý prakticky zakazuje zverejnenie takých správ, ktoré by mohli urážať explicitne či implicitne jednotlivcov, národy, spoločenstvá, akékoľvek menšiny či väčšiny, cirkvi alebo náboženské skupiny. Právnicki usudzujú, že zákon umožňuje na základe subjektívneho pocitu ublíženia začať konanie proti médiám. Prakticky sa vlastne nedá

²⁶ Pre viac informácií o rozhodnutiach Mediálnej rady viď.
http://mediatorveny.hu/kiagyensulyozott_tajekoztatás/ (22.04.2012)

uverejniť správa bez toho, aby niekto necítil dotknutý. Toto ustanovenie patrí medzi najspornejšie, pretože môže viesť k neustálym sťažnostiam. Nie je jasné to, čo si máme predstavovať pod pojmom urážanie a či analogicky platia ustanovenia o ochrane dobrého mena z občianskeho práva. Ochrana pred urážaním je upravená tiež v trestnom práve, preto sa nám zdá sporné riešiť ju v správnom predpise.²⁷ Ako sme písal v teoretickej časti, na základe Dohovoru čl.10 odst. 2 sú v rámci slobody prejavu chránené nielen informácie a myšlienky, ktoré sú prijaté pozitívne či indiferentne, ale aj tie, ktoré urážajú, poburujú či šokujú.

Zákon Smtv. zavádza právo na odpoveď §12. (1) Ak sa v obsahu tlače objaví o niekom nepravdivé tvrdenie či skutočnosti v nepravom zmysle môže táto osoba požadovať nápravu týchto skutočností, no musí dokázať, že tvrdenie bolo nepravdivé a nepodložené. Cieľom práva na odpoveď je zaistiť každému možnosť obhájiť sa proti určitým tvrdeniam (nie však názorom), ktoré sú šírené médiami a ktoré môžu ohroziť jeho osobnostné práva. Právo na odpoveď nie je v Európe novým inštitútom, možno ho nájsť aj v zákonoch iných členských krajín EÚ. Podmienkou uverejnenia tohto typu odpovede je, že sa musí týkať tvrdení nepravdivých, skreslených, neúplných či nepresných. [§ 12 (2)] Obsah odpovede formuluje dotknutá osoba a musí byť uverejnená v rovnakom rozsahu ako skutkové tvrdenie média. V prípade denníka, internetového portálu, spravodajskej agentúry sa odpoveď musí uverejniť v rozsahu piatich dní od jeho doručenia. V susednom štáte, na Slovensku sa prijala táto norma v roku 2008 za búrlivých protestov domácich redakcií. Z výskumu uskutočneného na Fakulte masmédií Bratislavskej vysokej školy práva vyplýva, že obavy, podľa ktorých mali byť novinové strany zaplavené publikovanými žiadosťami o odpoveď, sa nenaplnili. Vydavatelia totiž odmietli väčšinu z nich zverejniť, pretože nespĺňali formálne kritériá rôzneho druhu. Ako ukazuje výskum, najviac ho využívali politici, úrady a oficiálne orgány, miestna samospráva, právne kancelárie, záujmové skupiny a podniky. Negatívom pre tlač je, že tento zákon znamenal zvýšené náklady na právne služby, ktoré využívali najmä na analyzovanie toho, či odpoveď spĺňa kritériá zákona.²⁸

²⁷ Toto ustanovenie sa stalo neskôr predmetom úprav na podnet EK

²⁸ Podrobnejšie o výskumu sa vyskytuje na príslušnej stránke : Ondrášik, Branislav. 2009. *Právo na odpoveď: Ako sa využíva v slovenských denníkoch od prijatia nového tlačového zákona* http://www.hovorca.sk/menu/uvod/news_list/actual/news/pravo-na-opravu-a-na-odpoved/ (17.11.2011)

Vo väčšine prípadov sťažnosti vyššie vymenovaných nespĺňali požadované kritériá pre právo na odpoveď. Slovenský parlament v máji tohto roka odobril novelu tlačového zákona, na základe ktorého politici a verejní funkcionári už nebudú mať v médiách právo na odpoveď. (TASR 2011) To môže byť dôvodom na obavu, že ho môžu zneužívať vyššie vymenované inštitúcie aj v Maďarsku vo vlastnom záujme, napríklad aj pre to, aby znížili rozpočet redakcií. Aby sa vylúčila táto možnosť, ustanovenie by sa malo stať predmetom úprav.

Taktiež nový mediálny zákon prináša aj zmeny týkajúce sa programových povinností vysielania verejnej služby a komerčných médií. Podľa 20. § (3) mediálne organizácie musia do svojho vysielania zaraďovať programy vyrobené v Maďarsku a v Európe. Najmenej 60 % televíznych programov vysielania verejnej služby musí byť európskeho pôvodu, pričom polovica z Maďarska. Ďalší odsek v zákone hovorí, že u rozhlasových staníc musí byť podiel maďarskej hudby najmenej 35 percent a menej než 25 percent to musia byť nahrávky staršie než 5 rokov. Čo sa týka komerčných médií, tak programové kvóty sa týkajú napr. spravodajstva, kde „kriminálne správy“ nesmú prekročiť ročne hranicu 20 percent z celkového vysielacieho času správ. Pracovníci z bývalej ORTT poukazujú na to (Jogiforum 2009), že nespočetne ráz porušili komerčné televízie konkrétne toto pravidlo, ale aj iné ustanovenia, ktoré doteraz nemajú vyriešený rozsudok. Mediálna rada má v prípade porušenia predpisov zákona udeliť vysokú finančnú pokutu, ktorá siaha až do výšky 200 miliónov forintov a pri opakovanom porušení zákona má právo NMHH rozhodnúť o prerušení mediálnej služby v rozsahu 3 hodiny až týždeň v závislosti od závažnosti prípadu. (Sípos 2011) Vzhľadom k fungovaniu komerčných televíznych staníc sa dá poznamenať, že s novou legislatívou sa stávajú komerčné médiá určitým spôsobom závislé od rozhodovania Mediálnej rady. Prísne sankcie môžu byť pre ne dostatočne odstrašujúce na to, aby sa nevenovali kritike vládnej väčšiny, ktorá nominovala členov Mediálnej rady. Výšku pokút za nedodržanie noriem mediálneho zákona považujeme za neprimerane vysokú (u médií, ktoré majú výrazný dopad na maďarskú spoločnosť, môžu byť v prípade porušenia zákona pokutované až do výšky 200 miliónov forintov, u menej vplyvných médií môže dosahovať až 50 miliónov forintov, v prípade celoštátnych denníkov môže siahať až do výšky 25 miliónov forintov, u týždenníkov do 10 miliónov forintov a u internetových

spravodajských redakcií do 25 miliónov forintov) a v prípade niektorých (marginálnejších) médií môže ohrozovať dokonca ich existenciu.

4.5.7 Ochrana zdroja

Ďalší problematický predpis v zákone sa týka ochrany zdroja. Ochrana zdroja sa stala obmedzenejšou ako predtým. Bayer (2011) upozorňuje, že doteraz Trestný poriadok [1998. XIX. 82. § (c)] umožnil odmietnutie vypovedať takej osobe, ktorej profesijné normy viažu k mlčanlivosti. Toto nariadenie koncipoval aj Tlačový zákon [II. of 1986., Sekcia 11. § (1) b)], ten však nahradil mediálny zákon.

Ak by Trestný poriadok upravoval niečo iné ako mediálny zákon môže dochádzať k ich konfliktu a k zvyšovaniu právnej neistoty. Navyše, ochrana novinárskeho zdroja patrí k všeobecne prijímaným základným privilégiám žurnalistického povolania, pretože im umožňuje vykonávať si riadne svoju prácu. Toto privilégium im okrem iného dovoľuje kontrolovať verejnú moc a udržiavať dôverné kontakty so štátnymi úradníkmi, ktorí by inak boli neochotní upozorňovať na porušenia zákona. Z tohto dôvodu je možné opäť tvrdiť, že obmedzovanie ochrany zdroja znamená obmedzovanie novinárskej činnosti v zmysle kontroly demokracie a štátnej moci.

Podľa Smtv. 6. § Súd alebo Orgán môže kvôli záujmu národnej bezpečnosti, verejnej ochrany či objasneniu kriminality alebo jej predchádzaniu zaväzovať novinára k odhaleniu zdroja. Mediálni právnici poukazovali na to, že „Orgán“ je príliš široký pojem a má rozsiahle právomoci. Pod tým je možné rozumieť NMHH ako aj Mediálnu radu v maďarskom mediálnom zákone. Okrem toho, je to v rozpore s vyhlásením Európskeho súdu pre ľudské práva (2010), ktorý rozhodol, že ochrana novinárskeho zdroja vyžaduje v plnej miere nezávislé a nestranné fórum od vlády – predovšetkým súdny proces. V rámci toho mediálny zákon na inom mieste (155.§ a 156.§) uvádza, NMHH má možnosť zo zákona prezerat' si zákonom chránené tajomstvá, kopírovať si materiály a ak im v tom niekto zabráni, môže udeliť procesnú pokutu aj sankciu za neposkytnuté informácie. Ako podotýka Bayer (2011), už len tým, že si prezerajú materiály novinára môže vyjsť najavo osoba informátora, čo je dostatočne odstrašujúca motivácia pre osobu, ktorá disponuje týmito hodnotnými materiálmi, aby ich nevydala novinárovi. Preto by aj toto ustanovenie malo byť predmetom úprav. Podľa Smtv. [155.§

(4)] NMHH môže zaväzovať k udaniu informácií nielen osobu alebo médium, ale vo výnimočných prípadoch aj „inú osobu alebo organizáciu k poskytnutiu informácií alebo odovzdaniu dôkazových materiálov“. Zákon nedefinuje, čo predstavujú výnimočné prípady a príslušný paragraf v podstate môže zaväzovať k udaniu informácií kohokoľvek, kto má niečo spoločné s prípadom. V tejto veci to znamená, že je na zvážení Authority, čo považuje za výnimočný prípad. V praxi tak v podstate každý, kto sa podieľa na procese získavania informácie, môže cítiť v nebezpečí a odoprieť vypovedať novinárovi. Toto nariadenie môže preto viesť k úplnému znemožneniu investigatívnej žurnalistiky. Mediálny zákon sa snaží prebrať také kompetencie, ktoré spadajú pod Súd, čo nie je vhodné v právnom štáte.

Jedným z najdôležitejších úloh médií, ako sme si uviedli v teoretickej časti je objavovanie negatívneho konania starých ako aj nových elít (investatívna žurnalistika) a pokrývanie spoločensko-politických škandálov s cieľom zadefinovať hranice akceptovateľného správania. Okrem toho, ochrana novinárskeho zdroja je podľa Odporúčania Rec (2000) 7 Rady Európy súčasťou slobody tlače, resp. slobody prejavu.

Rovnako ako sme spomenuli v teoretickej časti, podľa judikatúry Európskeho súdu je najširšia ochrana poskytovaná prejavom vyjadrujúcim politické názory. Keďže ochrana zdroja nebola v súlade s európskymi normami, parlament prijal pozmeňovací návrh. Úprava po novom ustanovuje, že zverejnenie zdroja môže požadovať len súd alebo „vyšetrovací“ orgán v prípadoch súvisiacich s bezpečnosťou a verejným poriadkom, a nie NMHH. Tým sa zvýšila ochrana novinárskych zdrojov, keďže okrem súdu len orgány činné v trestnom konaní môžu zaväzovať novinára na odtajnenie zdroja. Právnicki však upozorňujú, že základný problém neprestal existovať, aj naďalej vyšetrovací orgán môže v prílišnom okruhu zaväzovať novinára na odhalenie zdroja. Zákon Smtv. neobsahuje primerané procesné pravidlá a záruky, ktoré by boli použiteľné pri odhalení zdroja vo výnimočných prípadoch v súlade s Odporúčením EP 1950 (2011). V tejto časti je Smtv. naďalej v rozpore s EP 1950 (2011) odp.4 bod, ktorý vyzval maďarský Parlament na uplatnenie článku 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach.²⁹ V tomto kontexte je možné uviesť **prípad** po nadobudnutí účinnosti zákona,

²⁹ Ústavný súd Maďarska rozhodol, že je protiústavné zaväzovanie novinára na odtajnenie zdroja. To sa môže uskutočniť len vo výnimočných prípadoch, vedľa sudcovskej kontroly a len v prípade, že NMHH sa

keď polícia s odvolaním sa na mediálny zákon požadovala od šéfredaktora internetového portálu altlatzso.hu odhalenie zdroja. Novinár odmietol poskytnúť zdroj informácií a obrátil sa v tejto veci na súd. Ten rozhodol, že keďže ochrana svedka z trestného poriadku nebola prevzatá do mediálneho zákona, neplatí imunita novinára v utajení svedka. Následne sa redakcia obrátila na Ústavný súd a ten rozhodol v jeho prospech.³⁰

S odvolaním sa na záujem verejnosti, nový maďarský mediálny zákon rozširuje svoje právomoci na menej inštitúcií než v minulosti, no tie majú rozsiahle kompetencie, ktoré môžu do veľkej miery ohrozovať slobodu a nezávislosť médií. Široké právomoci Autority sa často prelínajú s činnosťou Trestného súdu, čo poskytuje dôvod pre obavy. Tiež netypické v novej legislatíve je fakt, že regulácie týkajúce sa elektronických médií rozšírila na tlačový a internetový obsah, keďže tieto médiá fungujú celkom odlišne.

Zaujímavé je, že dvojica autorov Cser-Palkovics a Rogan, ktorý zákon pripravili, sa k nemu nevyjadrujú, pretože by bolo žiaduce vysvetliť niektoré ustanovenia. Mediálny zákon si vyslúžil kritiku v rade maďarských odborníkov, ale aj po prešetroaní legislatívy Európskou Komisiou, nový maďarský mediálny zákon stále predstavuje problém. Pozmeňujúce návrhy sa nedotkli kritizovanej Autority, Mediálnej rady ani Komisára pre vysielanie a médiá. Vysvetlenie ponúka Kálmán (2011), EK mala v tejto otázke obmedzené právomoci, čo dokazuje aj to, že preskúmala z časti Mttv. len 15 článkov z 230³¹ a zo Smtv. len 8 z 25³², neštudovala teda celý mediálny zákon. Tým však neúmyselne legalizovala zoznam sporných bodov, ktoré sa stali predmetom ostrej kritiky, avšak na tie EÚ nemala dosah.

V novej verzii zákona boli zmenené na podnet EÚ ustanovenia týkajúce sa registrácie médií, vyváženosti informácie, územnej pôsobnosti zákona a ustanovenie o zákaze urážať explicitne či implicitne jednotlivcov, národy, menšiny, či väčšiny...“. Je známe, že existujú aj iné sporné ustanovenia v zákone, tým sme sa kvôli dodržaniu rozsahu práce nevenovali. Medzinárodná debata okolo maďarského mediálneho zákona má však aj ďalekosiahlejšie dôsledky. Európsky Parlament odsúdil maďarský mediálny

iným spôsobom nemôže dopátrať informácie. Toto ustanovenie prestane byť účinné ku dňu 31.05.2012 dovtedy má čas zákonodarcia na zmenu príslušnej normy (Origo - MTI. 2011)

³⁰ Pre viac informácií viď: [Atlatzso: Döntött az Alkotmánybíróság: altlatzso.hu - mediatorvény 1:0](http://atlatzso.hu/2011/12/19/dontott-az-alkotmanybirsag-atlatzso-hu-mediatorveny-10/)
<http://atlatzso.hu/2011/12/19/dontott-az-alkotmanybirsag-atlatzso-hu-mediatorveny-10/> (10.04.2012)

³¹ Skúmané ustanovenia v mediálnom zákone : 1(5), 109–111, 123–125, 176–179, 181, 185–187.

³² Skúmané ustanovenia v mediálnom zákone: 3, 12–18.

zákon vo svojom rozhodnutí 10. marca a urýchlil v mnohých ohľadoch procesy v otázke médií. Zmeny uskutočnené zo strany EK sú nedostatočné podľa komisárky pre audiovizuálne médiá Nellie Kroes, preto sa rozhodla pre zvolanie dvoch expertných skupín. Jedna skupina odborníkov sa bude zberať otázkami nezávislosti a plurality médií. Ďalšia skupina bude mať na starosti otázky súvisiace s problematikou nových komunikačných médií. Odporúčania dvoch expertných skupín by malo viesť k posilneniu úlohy verejnej politiky.

Na záver môžeme povedať, že mediálny zákon upravený 22. marca na požiadavku EK, ktorý vstúpil do platnosti 1. júna stále ohrozuje slobodu médií a ich nezávislosť, rovnako slobodu slova a princípy demokracie.

4.6 Reakcie na mediálny zákon

Na nový mediálny zákon boli vyslovené rôzne kritiky od odborníkov, právnických aj novinárskych organizácií, politikov či už doma alebo v zahraničí. Z medzinárodných organizácií skúmali EK, OBSE, Európska Rada, ENSZ zákon z rôznych perspektív. Od prijatia nového mediálneho zákona sa uskutočnilo proti jeho zneniu viacero demonštrácií v uliciach Budapešti. Organizátormi demonštrácií boli rôzne občianske združenia, študentské spolky a hnutia, liberálne skupiny či opozičná Maďarská socialistická strana (MSZP). Účastníci protestov žiadali od parlamentu zmenu podoby zákona. Maďarský denník Népszabadság spolu s najväčšou profesijnou organizáciou Združenia maďarských novinárov sa kvôli novej legislatíve obrátil na Ústavný súd. Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) uviedla, že nový maďarský mediálny zákon porušuje európske štandardy slobody médií, ohrozuje redakčnú nezávislosť a pluralitu médií. (OBSE 2011). Znepokojujúce sú tiež správy medzinárodnej organizácie monitorujúcej slobodu médií Freedom House, ktorá sa vo svojom výskume sústreďuje v prvom rade na vplyv politiky do mediálneho systému. Kým minulý rok zaradili Maďarsko ku krajinám, kde sa uplatňuje sloboda tlače, v súčasnosti sa už vyskytuje na hranici medzi kategóriami slobodná tlač a čiastočne slobodná tlač (Freedom House, 2011).³³ Proti kritizovanému zákonu vystúpila aj Európska aliancia tlačových agentúr, domáce aj zahraničné médiá a nesúhlas so

³³ Podrobná správa o štúdiu <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-press> (20.11.2011)

zákonom vyjadrila aj maďarská opozícia, ktorá považuje novú legislatívu za mediálnu politiku Fideszu.

Kritické ohlasy voči zákonu odznali aj od popredných európskych politikov na pôde Európskeho Parlamentu. Napríklad Martin Schulz, predseda sociálnej demokratickej frakcie v Európskom parlamente sa vyjadril: *„V demokracii, kontrolujú média moc. To, čo prináša tento zákon je, že moc kontroluje média.* (EP 2011) Naopak Europoslanec László Lukács z Fideszu povedal, že nový zákon bude viesť k *„novému, vyrovnanějšímu, flexibilnějšímu a korektnějšímu mediálnemu svetu“*. (Euroaktiv 2010) Nezvyčajná bola reakcia Attilu Monga, zamestnanca rozhlasu verejnej služby, ktorý mal informovať ohľadne nového mediálneho zákona, no namiesto toho zostal na jednu minútu ticho. Týmto spôsobom vyjadril svoj protest voči mediálnej legislatíve. Následne proti nemu začali disciplinárne konanie a bol prepustený zo zamestnania. Po prijatí mediálneho zákona nešetřila negatívnymi reakciami ani zahraničná tlač. Zvlášť tvrdá kritika zaznela z nemeckej tlače Der Spiegel, Deutsche Welle, pridali sa aj The Economist, The Guardian, Washington Post, New York Times, Le Monde a ďalšie. Vo svojich článkoch líčia, že v krajine došlo k absolútnemu ovládnutiu médií vládou Viktora Orbána. Solidaritu s maďarskými médiami prejavili aj iné významné redakcie, vydavatelia, nezávislé inštitúty, medzinárodné organizácie, a pod.

Čo sa týka maďarských médií, niektoré z nich uverejnili v prvom čísle nového roka na titulnej strane svoj názor: *„V Maďarsku je ohrozená sloboda tlače,*“ napísal denník Népszabadság, podobne sa vyjadril aj denník Népszava *„Sloboda tlače je zásadnou hodnotou krajín Európskej Únie. Musíme ubrániť svoje demokratické práva. Žiadame slobodu tlače.*“ (Origo 2011) V tomto duchu reagovali aj ďalšie médiá, týždenníky (HVG, Magyar Narancs, Élet és irodalom), časopisy, spravodajské portály (origo.hu), odborné publikácie (mediakutato), blogy (madinet) a pod. Z reakcií na mediálny zákon vyplýva, že tento dlho očakávaný zákon, ktorý mal byť reakciou na technologické zmeny, reaguje skôr na požiadavku posilnenia moci vládnej strany Viktora Orbána.

5 Diskusno - reflexívna časť práce

V prípadovej štúdii mediálneho zákona sme rozoberali v jednotlivých podkapitolách jednotlivé problematické ustanovenia, ktoré zákon zavádza. Teraz sa pokúsime odpovedať na výskumné otázky v kontexte teórií médií a platných právnych noriem.

Prvou výskumnou otázkou je: **Garantuje nový mediálny zákon slobodu tlače, definovanú teoretickými a právnymi kritériami pre kvalitnú legislatívnu úpravu?**

Podľa teórie práva sa regulácia médií týka noriem vzťahujúcich sa k obsahu, tie sa uplatňujú takmer výlučne pri elektronických médiách. Nový zákon tieto obsahové regulácie rozšíril aj v prípade tlačенých a internetových portálov, bez ohľadu na platformu. Rada autorov v oblasti mediálneho práva upozorňuje, že v prípade tlačенých médií je regulácia oveľa liberálnejšia. Vágne formulované ustanovenia týkajúce sa požiadaviek mediálneho obsahu môžu reálne ohroziť slobodu tlače tým, že 1) Autorita má možnosť nejasné paragrafy napĺňať vlastným obsahom v svoj prospech; 2) novinári môžu v tomto smere vykonávať autocenzúru obsahu. Okrem toho, sa uskutočňuje dohľad nad médiami, v prípade porušenia noriem sa udeľujú sankcie a NMHH môže predpisovať uverejnenie stanoviska pre mediálnych vysielateľov, či môže zakročiť proti médiu. V demokratickom štáte by už nemala byť kontrolovaná tlač, viazaná k dozoru a k možnosti potrestania. Týmto opatrením dochádza k porušovaniu princípov slobody tlače a nezávislosti médií. Nastali tiež zmeny týkajúce sa programových povinností médií verejnej služby a komerčných médií a pri porušení predpísaných noriem sa udeľujú vysoké pokuty. Nový mediálny zákon sprísnil požiadavky pre vysielacie (komerčné) médiá a tak zasahuje do ich autonómneho rozhodovania. Podľa judikatúry Európskeho súdu, každé obmedzenie prejavu musí byť vyložené čo najužšie, to však neplatí v prípade mediálneho zákona, kde nevysvetľuje príčinu rozsiahleho dohľadu nad médiami. Rovnako podľa judikatúry Európskeho súdu, všetky formality, podmienky, sankcie a obmedzenia musia byť primerané legitímnemu cieľu. V prípade mediálneho zákona sú zavedené neprimerane vysoké pokuty a môžu ohrozovať existenciu média.

Druhou výskumnou otázkou je: **Zaručuje nová legislatíva nezávislosť inštitúcií dohľadu nad médiami od štátu?**

Všetky vysielacie, tlačené aj internetové médiá sú pod jedným regulačným orgánom NMHH. Mediálny zákon dohľad nad médiami priradil NMHH a Mediálnej rade. Národný mediálny a komunikačný úrad získal v novom systéme právomoci, ktoré boli predtým prerozdelené. Jeho predseda Annamária Szalai predstavuje najdôležitejšie úlohy v rámci celej právnej regulácie. Zároveň je predsedníčkou Mediálnej rady. Annamária Szalai je bývalá členka Fideszu a do čela NMHH a Mediálnej rady ju zvolil predseda vlády na deväť rokov a jej znovuzvolenie je neobmedzené. Týmto krokom si vládna strana Fidesz zaistila človeka zo svojich radov na dlhú dobu a jeho právomoci budú trvať aj v nasledujúcom volebnom období. Dôvodom pre obavu sú široké kompetencie Autority pripomínajúce orgány činné v trestnom konaní. Predsedu mediálnej rady a jej štyroch členov vybral Parlament na základe dvojtretinového hlasovania, teda strana Fidesz a ich mandát trvá 9 rokov. Dĺžka mandátu by mohla byť v poriadku, avšak spôsob ich voľby naznačuje, že jej stanovenie mohlo byť účelové a môže mať dopad na neutralitu regulačnej činnosti.

V mediálnej rade nie je navyše nikto z radov opozície. Odborná verejnosť poukazuje na to, že členovia mediálnej rady, Autority nie sú odborníci v danej oblasti, a aj preto sa vynára otázka politickej závislosti. Ďalším problematickým bodom je možnosť odvolania delegátov z funkčného obdobia, ktoré môže dosiahnuť iba dvojtretinová väčšina v parlamente. Vďaka kvalifikovanej väčšine sú tak vo svojom funkčnom období reálne neodvolateľní. Predseda mediálnej rady vyberá riaditeľa Fondu pre podporu manažmentu a majetku. Ten disponuje prostriedkami pre vysielanie verejnej služby. Nadáciu verejnej služby riadi Kuratórium, v ktorej bola väčšina delegovaná stranou Fidesz. Kuratórium kontroluje, či sa uskutočnili vytýčené ciele médií verejnej služby a vyberá generálnych riaditeľov týchto médií, ktorých navrhol predseda Mediálnej Rady. EK vyžaduje od krajín vstupujúcich do EÚ, aby bol dohľad nad médiami nezávislý od štátu. Tento princíp následne viaže k nepísaným pravidlám v duchu EÚ, že členské štáty budú akceptovať túto požiadavku aj po svojom vstupe. Je zrejme z nového usporiadania, že sa posilnil vplyv štátu na dohľad nad médiami. Zákon stanovuje nezávislosť médií verejnej služby od štátu, avšak riaditeľov verejnej služby vyberá predseda Mediálnej rady a schvaľuje Kuratórium, zložené z delegátov Fideszu.

Ako uvádzame podľa McQuaila, v prvej kapitole, základnou požiadavkou pre slobodu prejavu a tlače je skutočná nezávislosť a absencia nadmernej kontroly a vmiešania zo strany vlastníkov, politických a ekonomických záujmov. Mediálny zákon nezabezpečuje relevantnú nezávislosť vmiešania sa politických záujmov do slobody médií, pretože zásadné pozície obsadili ľudia vybraní stranou Fidesz. Pre vyššie vymenované je možné skonštatovať, že nová legislatíva nezaručuje nezávislý dohľad nad médiami od štátu.

Tretia výskumná otázka znie: **Zaručuje nová legislatíva politickú nezávislosť vysielania verejnej služby vo forme existencie procedúry menovania vedenia zaručujúceho jeho nestrannosť a profesionalitu?**

Nový mediálny zákon iba posilnil vplyv vládnucej strany na média verejnej služby, tým, že členovia Kuratória, ktorí sú prevažne z radov Fideszu (v minulosti mala opozícia v rovnakom pomere členov, nový zákon to zmenil v pomere 5: 3) vyberajú riaditeľov inštitúcií verejnej služby, ktorými sa stali proponenti vlády (chybou je, že neexistuje kritérium výberu pre riaditeľov inštitúcií verejnej služby). Došlo k splynutiu Maďarskej televízie (MTV), Maďarského rozhlasu (MR), Duna TV a Národnej spravodajskej agentúry (MTI). V rámci premeny médií verejnej služby vytvorili jednotné centrum pre poskytovanie správ, čo znamená, že vysielanie verejnej služby dostáva správy z jedného miesta. Týmto krokom sa bráni získavaniu, spracovaniu a uverejneniu takých správ, ktoré nepochádzajú z centra. Dochádza tak k centralizácii možnosti uverejniť rôznorodé názory a zamedzuje sa tak prístup verejnosti k informáciám. Podľa odborníkov je to tiež v rozpore s princípom redakčnej nezávislosti a spôsobuje to vážnu konkurenčnú nevýhodu pre ostatné spravodajské agentúry.

Zásada médií verejnej služby, ktorým je nezávislosť inštitúcie od štátu sa zdá byť ohrozená. Týka sa to napríklad obsahu týchto médií, pretože verejný záujem môže nahradiť záujem vládnej strany. Predseda Mediálnej rady, Anamária Szalai vymenúva generálneho riaditeľa Fondu podpory vysielania a majetkového manažmentu, ktorý disponuje zdrojmi pre média verejnej služby, čo môže mať nežiaduci vplyv na chod týchto inštitúcií, ako aj na jeho obsah. Fond podpory vysielania a majetkového manažmentu kontroluje majetok televízie, do ktorého spadá finančný kapitál. Vďaka tomu môže rozhodovať o tom, komu a v akom pomere pridelí peniaze, tým vlastne môže

určovať aj vysielajúcu štruktúru médií verejnej služby. Čo znamená, že sa stávajú závislé od Fondu.

Premenou inštitúcií verejnej služby nastalo rozdelenie funkcií, niektoré sa zlúčili a tie prideliť novým ľuďom. Výber ľudí dosadených na vedúce pozície naznačuje ich jednotné politické presvedčenie. Okrem toho dochádzalo k prepúšťaniu pracovníkov, čo bol tiež jeden z dôsledkov zmien v tejto sfére. Vďaka personálnym a inštitucionálnym zmenám tak dochádza k centralizácii distribúcie správ, čím môže dochádzať k zásahom do slobody a nezávislosti médií. Politická elita môže napríklad určité nevyhovujúce správy zamlčať, ako to bolo v prípade hromadného prepúšťania inštitúcií verejnej služby alebo v prípade protestu proti novým opatreniam vládnej strany Fidesz. Táto nová štruktúra médií verejnej služby je v rozpore aj s rozsudkom Ústavného súdu, podľa ktorého je vplyv vlády a politických strán na určovanie obsahu televízneho a rozhlasového vysielania protiústavný. Patrí sem samozrejme aj prílišný vplyv parlamentu, ktorý je takisto neželaný. V kontexte teórií médií a platného práva by mali byť média verejnej služby nezávislé od štátu a ekonomických subjektov a pracovníci by mali užívať profesijnú autonómiu. Prípady vyskytujúce sa po účinnosti zákona nasvedčujú o opaku týchto princípov. Nová mediálna legislatíva na základe vyššie popísaného nezaručuje politickú nezávislosť vysielania verejnej služby vo forme existencie procedúry menovania vedenia zaručujúceho jeho nestrannosť a profesionalitu.

Štvrtá výskumná otázka je formulovaná: **Zabezpečuje nová legislatíva výkon investigatívnej žurnalistiky?**

Ako sme písali v teoretickej časti investigatívna žurnalistika je veľmi dôležitá pre pokrývanie spoločensko-politických škandálov s cieľom zdefinovať hranice akceptovateľného správania. Realizuje sa v prvom rade vo verejnom záujme. Neoddeliteľnou súčasťou investigatívnej žurnalistiky je v tejto súvislosti ochrana zdroja. Pravidlá týkajúce sa ochrany zdroja v mediálnom zákone hovoria, že Orgán môže kvôli záujmu národnej bezpečnosti, verejnej ochrany či objasneniu kriminality alebo jej predchádzaniu zaväzovať novinára k odhaleniu zdroja. Toto ustanovenie nebolo v súlade s európskymi normami, parlament preto prijal pozmeňovací návrh. Úprava po novom ustanovuje, že zverejnenie zdroja môže požadovať len súd alebo „vyšetrovací“ orgán v prípadoch súvisiacich s bezpečnosťou a verejným poriadkom, a nie NMHH. Problémom

však ostáva aj naďalej to, že zákon neobsahuje primerané procesné pravidlá a záruky, ktoré by boli použiteľné pri odhalení zdroja vo výnimočných prípadoch v súlade s Odporúčaním EP. To bolo možné vidieť aj v prípade Atlatszo.hu. Ústavný súd rozhodol ohľadne ustanovenia o ochrane zdroja v jeho neprospech a je potrebná úprava príslušnej normy. Nová legislatíva v tomto smere nezabezpečuje uplatnenie investigatívnej žurnalistiky, výrazne obmedzuje slobodu tlače a je v protichodná s normami európskej legislatívy.

Piata výskumná otázka znie: **Za akých okolností umožňuje zákon obmedziť licencie? Ktoré štátne orgány majú právo obmedziť vysielanie?**

Zákon splnomocňuje Mediálnu Radu, aby prerušila konanie a vypísala novú žiadosť, ak usúdi, že stanoviská mediálnej politiky vysielajúcej štruktúry nie je možné zaručiť. Problémom je, že nikde nestanovuje aké kritéria mediálnej politiky berie v ohľad, a to umožňuje Rade svojvoľný rozhodovací proces. V tomto prípade to môže viesť k predlžovaniu času konkurzu, kým sa neprihlási pre nich vhodný kandidát. Zásadným problémom je v tomto prípade, že neposkytuje žiadne kritériá hodnotenia konkurzného konania, pre jeho schválenie či zamietnutie, predloženie a taktiež sa nevyjadruje prečo sa licencia viaže na tri roky. Celý konkurzný proces kvôli vyššie vymenovanému činí nepriehľadným a nevypočítateľným. Mediálny zákon neposkytuje dostatok záruk pre transparentný proces udeľovania licencií. V minulosti sa vyskytli prípady hrubého porušenia ORTT pri udeľovaní licencií. Napriek tomu, nová úprava nereagovala na nedostatky predchádzajúceho zákona a skúseností z jej aplikácie. V tejto súvislosti treba upozorniť aj na fakt, že kým bývalá ORTT mala členov z opozičných radov, Mediálna rada sa skladá výlučne z delegátov Fideszu. Nie je prítomná protistrana, či požadovaná vyváženosť, o ktorú sa tak prílišne zasadzuje nový zákon. Rozhodovacie právo v oblasti licencií má predseda Rady Anamária Szalaim (bývalá členka Fideszu), ktorú zvolil predseda vlády na deväť rokov a jej znovuzvolenie je neobmedzené. Tým sa posilnil rozhodovací proces výhradne jednej strany, čo nie je adekvátne v demokracii. Z posledného prípadu Klubrádió po účinnosti novej normy vyplýva, že Mediálna rada zneužíva svoju právomoc a porušuje zásadu nezávislého a spravodlivého procesu licenčného konania. Preto by malo byť ustanovenie predmetom úprav, pretože má škodlivý účinok na slobodu prejavu a môže viesť k autocenzúre.

Šiesta výskumná otázka znie: **Obsahuje nová legislatíva neštandardné, vágne formulované či reštriktívne prvky s potenciálom obmedziť novinársky prístup k informáciám a ich slobodné, profesionálne využívanie?**

Po preštudovaní novej legislatívy je možné povedať, že obsahuje vágne a nejasné formulácie, z ktorých nie je zrejmé, čo sa očakáva od poskytovateľov mediálnych služieb, pracovníkov médií a pod. Tieto neurčité formulácie môžu viesť k právnej neistote a následnej autocenzúre novinárov, rovnako vágne normy môže Autorita naplňať obsahom. Proti Smtv. 13–20. § sa dá viacnásobne namietat', pretože predpisuje také obsahové normy, ktoré spolu s Mttv. sankciami sú vážnou hrozbou na umlčanie slobodných médií. Ako sme uviedli, zákon obsahuje pojmy ako „univerzálne, vecne, včasne, objektívne a vyvážené“, ktoré často nie sú objektívne určiteľné a môžu viesť k svojoľnej a nevypočítateľnej aplikácii práva. Tento fakt vyvoláva obavy z možnosti jeho zneužitia, ktoré je navyše ošetrené právom a zastrešené štátnou mocou. Napríklad skutočnosť, že médiá musia uverejniť významnú verejnú udalosť môžeme chápať aj tak, že médiá strácajú samostatnú schopnosť rozhodovať o tom, čo budú vysielat' a čo pokladajú za významné. Výber správ je totiž viac-menej subjektívnou záležitosťou. Požiadavka vecného a objektívneho informovania je takisto realisticky ťažko splniteľná. Takýto systematický a reštriktívny dohľad nad médiami obmedzuje slobodu tlače. Vážnym problémom je tiež to, že NMHH sa môže rozhodnúť, čo považuje za porušenie práva a následne môže zaväzovať poskytovateľa obsahu, aby zrušil materiál, ktorý považuje za nežiaduci. Používanie nejasných formúl je nebezpečné vzhľadom k rozsiahlym kompetenciám NMHH. Zákon predpisuje „vyváženosť“ nielen pre lineárne mediálne služby, ale aj pre nelineárnu audiovizuálnu mediálnu službu. Okrem toho, ich predpisuje nielen pre vysielanie verejnej služby, ale aj pre komerčné vysielacie médiá. Tým vlastne zasahuje do priestoru komerčných médií, ktoré tak nedisponujú nezávislým rozhodovacím procesom o poskytovanom obsahu. Príkladov pre vágne formulácie je priveľa v novom zákone (viď kapitola 6) a navyše sa niektoré viažu k vysokým sankciám, preto by bolo potrebné sporné prvky novelizovať.

Z celkovej analýzy vyplýva, že nový mediálny zákon nezodpovedá teoretickým kritériám o kvalitnej právnej úprave mediálneho zákona, čo v praxi môže viesť nielen k mnohým pochybeniam, ale aj zneužitiu. Nový mediálny zákon narúša koncept

demokracie definovaný podľa Dahla, nezodpovedá princípu slobody prejavu a prístupu k alternatívnym informáciám. V novej norme nie sú splnené základné požiadavky pre tieto princípy, a to: absencia interferencie od politických subjektov (otázka č.2) umožnenie výkonu investigatívnej žurnalistiky (otázka č. 4), politická nezávislosť médií verejnej služby (otázka č. 3) autonómia rozhodovania regulačných orgánov (otázka č. 2). Zákon nespĺňa ani požiadavky pre transparentné prideľovanie licencií (otázka č. 5) a kritériá pre kvalitnú legislatívnu úpravu médií (otázka č. 1). Porušením týchto princípov štát neprimerane zasahuje do slobody prejavu a nezávislosti médií. Hypotéza sa základe naplnenia týchto kritérií naplnila, takže ju môžeme potvrdiť.

Záver

Hlavným cieľom nového mediálneho zákona je podľa maďarskej vlády „podporovať integritu spoločnosti“, „uplatnenie záujmov verejnosti“ a to, aby tlač „dodržovala povinnosti, ktoré má voči verejnosti“. Ako však ukazuje jeho kritika, zákon obsahuje mnoho sporných bodov. Táto práca by mala prispieť k objasneniu niektorých problematických častí mediálneho zákona a objasniť, v čom spočíva ich sporný charakter a čím porušujú demokratické princípy pre slobodu a nezávislosť médií. Vo vzťahu k mediálnemu systému mala poukázať na fakt, že hneď po kolapse komunizmu sa rôzne vlády snažili zmocniť médií verejnej služby a tieto snahy pokračujú doteraz.

V rámci analýzy mediálnej legislatívy maďarského mediálneho zákona sme zistili, že jeho súčasný stav je nevyhovujúci z niekoľkých príčin. Z pravidiel formulovaných v ňom sa nedá usúdiť, aké správanie očakáva mediálny orgán od médií, resp. od poskytovateľov obsahu médií. Kvalita právnej regulácie však závisí od možnosti jeho aplikácie v reálnych vzťahoch a šírke právneho vedomia. Analýzou sme dospeli k záveru, že nový zákon príliš obmedzuje činnosť médií a vytvára priestor pre to, aby sa kritické alebo odvážne média mohli umlčať či zlikvidovať pomocou vysokých sankcií.

Na základe opísaných faktov v predchádzajúcej kapitole môžeme potvrdiť našu hypotézu v znení: **Nový mediálny zákon schválený v roku 2010 neprimerane zasahuje do princípu nezávislosti a slobody médií.** Nové právne normy a ich potenciálne účinky sú z dlhodobého hľadiska príliš nebezpečné pre slobodu a nezávislosť médií.

Táto práca okrem iného ukázala, že po páde komunizmu v Maďarskom mediálnom prostredí nenastalo celkom priaznivé obdobie pre fungovanie médií, zvlášť problematické bolo vysielanie verejnej služby. Z výskumov vyplýva, že ak divák potrebuje informácie, volí práve MTV. Tá dostáva správy z MTI, ktorý riadi človek vybraní vládnu stranou, čím sa vytvára nebezpečenstvo vmiešania politiky do činnosti a obsahu médií verejnej služby a divák tak v podstate zostáva bez alternatívy.

Pokiaľ ide o slobodu prejavu, tá v zásade nemôže existovať polovičná, buď existuje alebo neexistuje – sloboda prejavu tkvie práve v tom, že môžeme vysloviť aj tie veci, ktoré sa nám nepáčia. Nový maďarský mediálny zákon túto definíciu nezaručuje, naopak, vytvára predpoklady pre jej legálne potláčanie či autocenzúru.

Treba uviesť, že právne regulácie nemajú slúžiť vláde, ale v prospech toho, aby sa vytvoril lepší, bohatší a demokratickejší mediálny systém. Čím viac sa vykresľujú jednotlivé opatrenia v mediálnom zákone, tým viac zisťujeme ich antidemokratický charakter. Pretože okrem iného je pre demokraciu kľúčová diskusia. Odmietanie dialógu je krokom od demokracie a práve široká celospoločenská diskusia absentovala pred prijatím novej mediálnej legislatívy. Jej dnešná podoba sa celkovo vyznačuje nepochopením úloh médií v demokratickej spoločnosti, ktoré môžu v istých prípadoch zastúpiť neschopnosť štátnych orgánov a prispieť tak k ochrane spoločenských hodnôt. Napríklad prinášanie marginalizovaných tém či reprezentácia slabších sociálnych skupín môžu vytvárať tlak na verejnú mienku či štát a dosiahnuť zmeny k lepšiemu.

Podľa prístupu maďarskej vlády ku kritike nového zákona sa môže zdať, že sa ani nepočítalo s jeho zmenami, a to ani napriek porušovaniu európskeho práva, princípov demokracie, obmedzenia slobody tlače a absencii zohľadnenia verejného záujmu. Sloboda slova je však aj v záujme maďarskej verejnosti. Aj napriek kritike doma i vo svete však vláda obhajuje nový mediálny zákon a neavizuje zmenu.

Ako sme uviedli v teoretickej časti, verejnosť potrebuje slobodné médiá, ktoré im poskytujú možnosť byť plne informovaní a robili tak zodpovedné politické rozhodnutia, a tým sa podieľali na formovaní verejných záležitostí. Je potrebné vylúčiť politické a ekonomické vplyvy na médiá. Určiť minimum, ktoré ma štát zohľadniť pri regulácii médií je náročné, avšak zo sporných bodov mediálneho zákona vyplýva, že vláda Viktora Orbána prekračuje hranice, ktoré už znamenajú obmedzovanie slobodu tlače, slobody slova aj demokracie. K tomu patrí aj uplatňovanie mediálnej plurality, ktorá má odrážať politickú slobodu a zároveň ju zachovávať.

Ťažko možno určiť stupeň a mieru zasahovania štátu do mediálnej legislatívy, keďže nerobíme analýzu celého zákona. Z výsledku mediálneho zákona však vyplýva, že každý prípad je iný. Lepšie je preto zamerať sa na jednotlivé problematické body a snažiť sa ich analyzovať, ako sme to robili v tejto práci. Z konkrétnych opatrení vlády Fidesz, ktoré zavádza do legislatívy a boli predmetom analýzy v práci, je možné povedať, že štát zasahuje do slobody a nezávislosti médií neprimeranou mierou.

Jedným z prínosov práce je jej aktuálnosť. Práca sa pomerne detailne venuje závažnej problematike, ktorá zatiaľ nebola spracovaná v českom ani v slovenskom

prostredí, a aj v maďarskom kontexte existuje iba málo štúdií, ktoré spracovávajú podrobnejšie túto tematiku. Zvolený výskumný prípad je z areálu strednej Európy, čo ešte zvyšuje nutnosť našej pozornosti vzhľadom k spoločnej minulosti a geografickej blízkosti.

Aby mohli mať závery tejto práce všeobecnejšiu platnosť, bolo by vhodné analyzovať ďalšie problematické body v zákone, ďalej pozorne sledovať vývoj alebo vypracovať komparatívnu štúdiu k jednotlivým inštitútom či inštitúciám, ktoré zákon zavádza. Rovnako je tu priestor aj pre porovnávanie mediálneho zákona s mediálnymi zákonmi iných krajín. Samostatnú prácu by mohla predstavovať aj podkapitola o médiách verejnej služby, keďže sa vytvoril stranícky monopol v tejto oblasti a mohlo by byť zaujímavé sledovať ďalšie dopady. Objasnila by sa tiež skutočnosť, nakoľko a do akej miery štát zasahuje do ich činnosti právnymi predpismi. Tiež by bolo možné preštudovať zákon v anglickom jazyku, pretože právnici v tejto súvislosti varujú, že v zákone odoslanom do Bruselu chýbajú jednotlivé ustanovenia a kvôli jazykovým rozdielom zase ďalšie ustanovenia dávajú iný zmysel. Je tu tiež možnosť pokúsiť sa analyticky umiestniť maďarský mediálny systém medzi tri modely navrhnuté Hallinom a Mancinim.

Na záver treba dodať, že v tejto práci sme sa zaoberali najmä papierovým znením platného zákona. To, ako sa bude zákon a jeho jednotlivé ustanovenia vykladať a uplatňovať v budúcnosti, ukáže až ďalší vývoj.

Zoznam literatúry

Pramene

1996. I. Zákon o rozhlase a vysielaní

1949. Maďarský ústavný poriadok

Maďarský vestník, č.114 r. 2010

Zákon CIV. 2010 o slobode tlače a základných pravidlách vzťahujúcich sa k mediálnemu obsahu

Zákon CLXXXV 2010 o mediálnych službách a masovej komunikácii

Smernica AVMS č. 2007/65/ES, ktorou sa mení smernica Rady 89/552/EHS o koordinácii niektorých právnych predpisov členských štátov upravujúcich prevádzkovanie televízneho vysielania. Dostupné: http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/avms/index_en.htm (12.03.2012)

Smernica Európskeho parlamentu a Rady EÚ IP 07/52

Dostupné: <http://europa.eu/rapid/pressRelreferencecasesAction.do?IP/07/52> (12.03.2012)

Smernica Európskeho parlamentu a Rady EÚ 2010/13/

Dostupné: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:095:0001:0024:HU> (15.03.2012)

Odporúčanie Komisie (2000)7 Výboru ministrov členským štátom o práve novinárov nezverejňovať informačné zdroje, Dostupné: <http://www.radaeuropy.sk/?573> (15.03.2012)

Odporúčanie Komisie (2000)23_Výboru ministrov členským štátom o nezávislosti a funkciách regulačných orgánov pre odvetvie televízneho vysielania

Dostupné: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=393649&Lang=en> (12.03.2012)

Odporúčanie Komisie 1950 (2011) Výboru ministrov členským štátom o práve novinárov nezverejňovať žurnalistické zdroje

Dostupné: <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/tall/EREC1950.htm> (12.03.2012)

Všeobecná deklarácia ľudských práv. Dostupné: <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml> (10.03.2012)

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach.

Dostupné: <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm> (10.03.2012)

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Dostupné: <http://www.echr.coe.int/nr/rdonlyres/d5cc24a7-dc13-4318-b4575c9014916d7a/0/englishanglais.pdf> (10.03.2012)

Charta základných práv Európskej Únie.

Dostupné: <http://eurlex.europa.eu/sk/treaties/dat/32007X1214/htm/C2007303SK.01000101.htm> (10.03.2012)

Pozmeňovacie úpravy Maďarskej Ústavy zo dňa 6. júla 2010.

Dostupné: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk10114.pdf> (10.03.2012)

Knižné zdroje:

Ágh, Attila. 2001. *Early democratic consolidation in Hungary and the Europeanisation of the Hungarian polity.* In: Pridham, Geoffrey & Ágh, Attila (eds.): *Prospects for Democratic Consolidation in East Central Europe.* Manchester & New York: Manchester University Press.

Almond, G. A – Verba, S. 1963. *The civic culture: political attitudes and democracy in five nations.* Princeton: Princeton University Press.

Andrzej W. Jabłoński. 2006. *Politický marketing.* Brno: Barrister & Principal.

Burton, Greame -Jiráček, Jan. 2001 *Úvod do studia médií.* Brno: Barrister & Principal.

Bajomi –Lázár, Péter. 2010. *Média és politika.* Budapest: PrintXBudavár Zrt.

Bajomi-Lázár, Péter 2006. *Média és társadalom.* Budapest: Jafta Kiadó és Kereskedelmi Kft.

Dahl, Robert Alan. 2001. *O demokracii: pruvodce pro občany.* Praha: Portál

Dragomir, Mariusz. 2005. *Television across Europe: regulation, policy and independence.* Budapest: Open Society Institute

Drgonec, Ján. 2008. *Základy masmediálneho práva.* Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva; Žilina : Eurokódex

Drulák, Petr a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích.* Praha: Portál

Gellner, Ernest. 1997. *Podmínky svobody: občanská společnost a její rivalové.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

György, Péter. 2008. *Mifelénk. Cikkek és tanulmányok 2003-2008.* Budapest: Élet és Irodalom

Habermas, Jürgen. 2000. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti.* Praha: Filosofia.

Hallin, D. C., Mancini, P. 2008. *Systémy médií v postmoderním světě. Tři modely médií a politiky.* Praha: Portál.

Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír. 2003. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie.* Brno: Masarykova Univerzita

Jakubowicz, Karol - Sükösd, Miklós. 2008. *Finding the right place on the map: Central and Eastern European media change in a global perspective,* Bristol: Intellect Books.

Jirák, Jan - Köpplová, Barbara. 2009. *Média a společnost*. Praha: Portál.

Jirák, Jan - Köpplová, Barbara. 2003. *Média a společnost*. Praha: Portál.

Klapper, Joseph. T. 1960. *The effects of mass communication*. Glencoe: Free Press of Glencoe

Koltay, András a kol. 2011. *A médiaszabályozás kommentárja*. Budapest: Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.

Kroupa a kol. 2009. *Mediální právo*. Brno: Masarykova univerzita

Lasswell, Harold (1948): *The structure and Function of Communication in Society*. In: Brusin, L. (ed.): *The Communication of Ideas*. New York: Harper.

McChesney, Robert W. 2009. *Problém médií : jak uvažovat o dnešních médiích*. Všeň : Grimmus.

McQuail, Denis. 1999. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.

McQuail, Denis. 2009. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.

McQuail, Denis: 2005. *McQuail's Mass Communication Theory*. London: Sage Publications.

Merril, J.C., and Lowenstein, R.L. 1979. *Media, Messages and Men: New Perspectives in Communication*. New York, London: Longman.

Petráčková, V – Kraus, J. a kol. 2001. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.

Pouperová, Olga. 2010. *O regulaci médií*. Praha: Leges.

Raifová, Irena. 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.

Sarkady, Ildikó. 2005. *Médiajogi írások.* Budapest: Új mandátum Kiadó

Siebert, F.S – Peterson, T – Schramm, W. 1956. *Four Theories of the Press.* Urbana: University of Illinois Press.

Stake, Robert E. 1995. *The art of case study research.* Thousand Oaks: SAGE Publications.

Sípos, Balázs. 2010. *Média és demokrácia Magyarországon 20 év után.* Budapest: Nagyvilág Kiadó.

Teresztény, Tamás. 2006. *Kommunikációelmélet. A testbeszédtől az internetig.* Budapest: Akalmazott Kommunikációtudományi Intézet & Typotex Kiadó.

Thompson, John. B. 2004. *Média a modernita: sociální teorie médií.* Praha: Karolinum

Vajda, Éva. 2001. *Közeg és szakma. In: Csermely Ákos & Sükösd Miklós (szerk.): A hír értékei. Etika és professzionalizmus a mai magyar médiában.* Budapest: Média Hungária

Yin, Robert K. 2009. *Case study research: design and methods.* Los Angeles, Calif.: Sage Publications.

Štúdie v odborných publikáciách :

Bajomi-Lázár, Péter. 1999. *Press Freedom in Hungary, 1988-1998.*, Budapest: Open Society Institute. Dostupné: <http://www.osi.hu/ipf/publications/PeterBL-PressFree.pdf> (1.09.2011)

Bajomi –Lázár Péter – Václav Štetka –Sükösd Miklós. 2010. „Közszolgálati televíziózás az Európai Unióban“ in *Mediakutató* 2010, č. 4. Budapest: Média kutató Alapítvány. Dostupné: http://www.mediakutato.hu/cikk/2010_04_tel/01_kozszolgalmati_televizio_unio/01.html (20.03.2012)

Bayer, Judit. 2011. „Az új médiatörvény sajtószabadságot korlátozó rendelkezései“ in *Mediakutató* 2011, č. 1. Budapest: Médiakutató Alapítvány.

Dostupné: http://www.mediakutato.hu/cikk/2011_01_tavasz/02_uj_mediatorveny/01.html?q=2010 (30.10.2011)

Blumler, Jay G – Kavanagh. 1999. „The Third Age of Political Communication: Influences and Features“ Pp. 209 – 230 in *Political Communication* 1999, vol. 16.

Cseh Gabriella – Sükösd Mikós. 2001. „A törvény ereje. A médiatörvény értékelése felé“ in *Mediakutató* 2001, č. 1. Budapest: Médiakutató Alapítvány.

Dostupné: http://www.mediakutato.hu/cikk/2001_01_tavasz/06_a_torveny_ereje/01.html (12.11.2011)

Harcourt, A. J. 2003. *The regulation of Media Markets in the European Union*. In: Fearthestone, K – Radaelli, C : *The Politics of Europeanization*. Oxford University Press.

Hutchins Commision .1947. *A Free and Responsible Press. A General Report on Mass Communication: Newspapers, Radio, Motion Pictures, Magazines, and Books*. Chicago: The Univerity of Chicago. Dostupné: www.archive.org/stream/freeandresponsib029216mbp#page/n5/mode/2up (10.09.2011)

Kálmán, Dezséri. 2011. „A magyar médiatörvény a médiáról szóló európai vitákban “ in *Mediakutató* 2011, č. 3. Budapest: Médiakutató Alapítvány.

Dostupné: http://www.mediakutato.hu/cikk/2011_03_osz/05_magyar_mediatorveny/01.html (20.04.2012)

Kéri, László. 2005. „Média, politika, pártok.“ Pp 96 in *POLITIKATUDOMÁNYI SZEMLE* 2005, č.1

Koltay, András. 2007. *A szólásszabadság alapvonalai, magyar, angol, amerikai és európai összehasonlításban*. dizertačná práca vydaná aj knižne v roku 2009 v Bp s rovnakým názvom, vydavateľstvom - Századvég Kiadó.

Dostupné http://www.jak.ppke.hu/tanszek/doktori/letolt/ka_doktert.pdf (11.11.2011)

Koltay, András. 2009. „Közsolgálati médiának márpedig lennie kell!” Pp 311-323 in *Iustum Aequum Salutare*, V. 2009, č. 4. Dostupné: <http://www.jak.ppke.hu/hir/ias/20094sz/15.pdf> (15.03.2012)

Koltay, A. – Mayer, A. – Nyakas, L. – Pogács, A. 2011. „A médiaszolgáltatás és a sajtótermék fogalma az új magyar médiaszabályozásban“ in Pp 71-101 in *Iustum Aequum Salutare*, VII. 2011, č. 4.

Dostupné: <http://www.jak.ppke.hu/hir/ias/20114sz/06.pdf> (15.03.2012)

Koltay, András. 2011. „A média tartalmi szabályozásának alkotmányossága az új magyar médiaszabályozásban“ in *Mediakutató* 2011, č. 3. Budapest: Média kutató Alapítvány.

Dostupné: http://www.mediakutato.hu/cikk/2011_03_osz/04_media_szabalyozas/01.html (15.03.2012)

Majtenyi, László. 2011. „Az új médiaszabályozás alapvető hibái” in *Mediakutató* 2011, č. 1. Budapest: Média kutató Alapítvány.

Dostupné: http://mediakutato.hu/cikk/2011_01_tavasz/01_mediaszabalyozas_hibai (30.11.2011)

Polyák, Gábor. 2011. „A médiapiac szabályozása az új médiatörvényben“ in *Mediakutató* 2011, č. 1. Budapest: Média kutató Alapítvány.

Dostupné http://www.mediakutato.hu/cikk/2011_01_tavasz/03_mediacsaszabalyozasai/01.html?q=2010#2010 (25.11.2010)

Simon, Éva, Szigeti, Tamás. 2011. *Mediális törvény 1x1*, Budapest: Társaság

a Szabadságjogokért-TASZ . Dostupné: tasz.hu/files/tasz/imce/2011/tasz_medialx1.pdf (10. 10. 2011)

Szente, Péter, ed. 2003. „Vita egy új médiatörvény – koncepcióról“ in *Mediakutató* 2003, č. 4. Budapest: Média kutató Alapítvány.

Dostupné: http://www.mediakutato.hu/cikk/2003_04_tel/06_vita_egy_uj_mediatorveny/09.html (20.03.2012)

Wright, Charles. R. (1960). *Functional Analysis and Mass Communication. Public Opinion Quarterly*, 24 (4) : 606-620

Ostatné zdroje (online):

Atlatszo. 2011. *Döntöt az Alkotmánybíróság: atlatszo.hu - mediatörvény 1:0.*
<http://atlatszo.hu/2011/12/19/dontott-az-alkotmanybirosag-atlatszo-hu-mediatorveny-10/> (10.04.2012)

Bajomi-Lázár, Péter. 2011. *Klubrádió.* <http://cenzuraregiszter.blog.hu/> (20.03.2012)

Bajomi-Lázár, Péter. 2010. „Az új „médiatörvény” tervezetéről“
<http://www.es.hu/?view=doc:26129> (17.10.2011)

CEU (Center for media&Communication Studies). 2011. *New Media Laws in Hungary.*
<http://www.cmcs.ceu.hu/node/361> (10.10.2011)

Euroaktiv. 2010. *Nový maďarský zákon výrazne obmedzí slobodu tlače.*
<http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/novy-madarsky-zakon-vyrazne-obmedzi-slobodu-tlace-016436>
(24.11. 2011)

Freedom House. 2011. *Freedom of the Press: 2011 Freedom of the Press Data.*
<http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-press> (20.11.2011)

HVG. 2010. *Jogsértoen pályáztatta az ORTT a kereskedelmi rádiókat.*
http://hvg.hu/itthon/20100105_orrt_radios_frakvenciak_danubius_slager (20.03.2012)

Index. 2012. *Új győztest kell hirdetni a 95,3 – as frekvenciára.*
http://index.hu/kultur/media/2012/03/14/klubr_radio/ (23.03.2012)

Jirák, Jan. 2005. *O účincích médií.* <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/246/o-ucincich-medii.html/> (10.10. 2011)

Jogiforum. 2009. *Az Országos Rádió és Televízió Testület tagjai.*
<http://www.jogiforum.hu/kereso/kategoriak/152> (20.12.2012)

Kapcsándi, Dóra. 2012. *Eltiltották a politikai kommentektől az MTI –dolgozókat.*
http://hvg.hu/itthon/20120409_mti_kommentek (20.04.2012)

Kovács, Cecília. 2011. *Médiatörvény - Cenzúratörvény?*

http://cenzurablog.blog.hu/2011/08/09/mediatorveny_cenzuratorveny (17.11.2011)

Lengyel, Mark. 2010. *A Wave of Media Legislation.*

<http://merlin.obs.coe.int/iris/2010/8/article34.en.html> (20.10.2011)

Medialne 2011. *Schválili novelu tlačového zákona, právo pre politikov obmedzili.*

<http://medialne.etrend.sk/tlac-spravy/schvalili-novelu-tlacoveho-zakona-pravo-na-odpoved-pre-politikov-obmedzili.html> (17.11.2011)

Mediatörvény. 2012. *A médiatanács határozatai: kiegyensúlyozott tájékoztatás.*

http://mediatorveny.hu/kiegyensulyozott_tajekoztatas/ (22.04.2012)

Molnár, Péter. 2011. „*A tűzzel játszunk*”

http://www.mohaonline.hu/eszme/mediatorveny_szolasszabadsag_molnar_peter_ceu (20.11.2011)

MTI. 2010. *Felesküdtek a Közzszolgálati Közalapítvány kurátorai.*

<http://www.hirextra.hu/2010/11/05/feleskudtek-a-kozzszolgalmati-kozalapitvany-kuratorai/> (20.10.2011)

MTI. 2011. *Koltay András: a kommentekre nem vonatkozik a médiatörvény.*

<http://archiv1988tol.mti.hu/Pages/HirSearch.aspx?Pmd=1> (12.2.2012)

NMHH. 2011. *Nemzeti média- és hírközlési Hatóság feladatai.*

<http://www.nmhh.hu/?id=menu&mid=331&lang=hu> (10.10.2011)

Nyusztai, Máté. 2010. *Itt a döntés: Jobbról érkeztek az új médiavezérek.*

http://nol.hu/archivum/megvalasztottak_a_kozmediumok_uj_vezetoit (12.03.2012)

OBSE. 2011. *Despite adjustments, Hungary's media law continues to violate OSCE*

commitments, says OSCE representative on freedom of the media. <http://www.osce.org/fom/74687>
(25.11.2011)

Ondrášik, Branislav. 2009. *Právo na odpoveď: Ako sa využíva v slovenských denníkoch od prijatia nového tlačového zákona.*

http://www.hovorca.sk/menu/uvod/news_list/actual/news/pravo-na-opravu-a-na-odpoved/ (17.11.2011)

Origo. 2011. *Címlapon tiltakozik a médiatörvény ellen a Népszabadság és a Népszava.*

<http://www.origo.hu/itthon/20110103-cimlapon-tiltakozik-a-mediatorveny-ellen-a-nepszabadsag-es-a-nepszava.html> (30.11.2011)

Origo. 2011 (1). *Elveszítette fő városi frekvenciáját a Klubrádió.*

<http://www.origo.hu/itthon/20111220-elveszitte-fovarosi-frekvenciajat-a-klubradio.html>, (25. 04.2012)

Origo - MTI. 2011. *Lesújtott három, sokat támadott törvényre az Alkotmánybíróság.*

<http://www.origo.hu/itthon/20111219-alkotmanyellenes-a-mediatorveny-es-a-buntetoeljarasi-torveny-tobb-rendelkezes.html> (20:03.2010)

Pehe, Jiří. 1997. *Politická kultura v České republice.* <http://www.pehe.cz/clanky/1997/politicka-kultura-v-ceske-republice> (20:03.2010)

Periszkóp Médiautató Kft. 2010. *A választási hírek terjedése.*

http://www.mediatanacs.hu/elemzesek/21/1271850320a_valasztasi_hirek_terjedese_20100421.pdf (20.03.2012)

Rényi, Pál Dániel. 2010. „A médiafőnök: Szalai Annamária pályaképe - A türelmes eminens” in *Magyar Narancs*, XXII. é. 38.

<http://www.mancs.hu/index.php?gcPage=/public/hirek/hir&id=22227> (11.10. 2011)

Révész, Sándor. 2011. *Mediá háború 1989-2011.* http://nol.hu/kritika/2011031-mediahaboru_1989_2011

(30.10.2011)

SITA 2011. *Viaceré frakcie EP v Štrasburgu kritizovali maďarský mediálny zákon.*

<http://www.europskyparlament.sk/view/sk/press-release/institution/institution-2011/institution-2011-January/institution-2011-January-16.html;jsessionid=F28D4BFAFDD5371773899889F67ACB1B> (24.12.2012)

Sipos, Tibor. 2011. *Miről is szól a médiatörvény.* <http://halasztelekma.hu/2011/01/mirol-is-szol-a-mediatorveny/> (23.10.2011)

Vásárhelyi, Mária. 2011. „A háborúnak vége“ in *Élet és irodalom* 2011, č.4 http://www.es.hu/vasarhelyi_maria:a_haborunak_vege:2011-01-26.html (15.9.2011)

168 Óra Online - Lampé Ágnes. 2011. *Következik a híradó, kapcsoljuk az MTI-t: Belenéssy Csaba a köz új szolgálatról.* <http://www.168ora.hu/itthon/kovetkezik-a-hirado-kapcsoljuk-az-mti-t-66216.html> (20.11.2011)

Zoznam tabuliek a grafov

Tab. 2 Obeh národných politických denníkov, 1989-1993	42
Tab. 2 Vývoj mediálneho zákona	53
Graf č. 1 Štruktúra nového mediálneho zákona	49
Graf č. 2 : Hierarchia pojmov mediálneho zákona	56
Graf č. 3 Hierarchie najdôležitejších orgánov med. zákona.....	65

Menný register

Ágh, Atilla	44
Almond, Gabriel.....	44
Bajomi-Lázár, Péter	11,13,21,28,31,34,41,43,45,65, 69,78
Bayer, Judit.....	11,51,58,65,67,72,73,74,75,76,77,81
Blumbler, Jay G.....	30
Burton, Greame	8,24
Cseh, Gabriela	42,45
Dahl, Robert.A.....	15,16,91
Dragomir, Marius	44
Drgonec, Ján	20
Drulák, Peter.....	36
Gellner, Ernst.....	16
György, Péter.....	28
Habermas, Jürgen	16, 29
Hallin, Daniel C.....	8,10,11,12,28,29,31
Harcourt, Alison	45
Hloušek, Vít.....	14
Jabłoński, Andrzej W.....	41
Jakubowicz, Karol.....	24,28,31,32,34
Ján, Jirák	8,14,23,24,27
Kálmán, Dezséri	22,57,65,82
Kavanagh, Dennis	30
Kéri, László	14,44
Koltay, András.....	11,21,28,49,56,57,59,61,64

Kopeček, Lubomír.....	14
Köpplová, Barbara	23,27
Kořan, Michal.....	36
Kovács, Cecília.....	71
Kroupa.....	17,28,22,29
Lasswell, Harold.....	23
Lengyel, Mark	71
Lowenstein, Ralph L.....	24
Majtenyi, László.....	66
Mancini, Paolo.....	8,10,11,12,28,29,31,33
McQuail, Dennis	8,11,14,21,23,24,27,30,32,34,45
McChesney, Robert W.....	12
Merill, John C.....	24
Molnár, Péter	60
Pehe, Jiří.....	44
Peterson, Theodore.....	29
Polyák, Gábor.....	11,57,66
Pouperová	14,19,28,34,76
Reifová, Irena	23,26
Rényi, Pál Dániel.....	51,75
Révész, Sándor	31
Rujbrová, Klára	22
Sarkady, Ildikó	42
Schramm, Wilbur	29
Siebert, Frederick	29

Simon, Tibor.....	49
Sipos, Tibor	13,14,31,40,43,79
Stake, Robert. E.....	37
Sükösd, Miklós.....	24,25,28,31,32,33,34,41,46
Szente, Péter	45
Szigeti, Tamás	49
Štetka, Václav	28
Teresztényi, Tamás	44
Vajda, Éva.....	43
Vásárhelyi, Mária.....	13,28
Verba, Sidney	44
Vyhnánek, Ladislav	76
Wright, Charles	23
Yin, Robert K.	36,37

Vecný register

agenda setting	24
audiovizuálne média.....	48, 54, 75,83
demokracia.....	12,14,75
dohľad	19,26,29,38,51,58,64,69,70,85,86,87,90
elektronické média	9, 15, 21, 22, 29, 41,42,63,64,82,85
Európska komisia	10,22,35,36,48,52,54,68,72,75,82
funkcionalizmus	23
globalizácia.....	22,33,45
internet	22,34,35,45,63,72
investatívna žurnalistika	25,34,38,44,70,81,88,89,91
italinizácia.....	32
konsolidácia demokracie.....	13
komercializácia.....	33,34,45
kompetencie	21,22,60,63,81,82,86
Kuratórium.....	41,52,53,69,73,86
libertariánska teória	30
licencia	21,38,66,67,89,91
ľudské práva	20,80
mediálna legislatíva.....	35,47,88
mediálna politika	24,34,47
mediálny systém	8,9,12,24,33,40,48,92,93
mediálny trh	45,66
mediálna vojna.....	28,43
nezávislosť médií.....	11,22,34,37,57,68,71,72,82,86,91
normatívna teória.....	8,10,12,29,30

občianska spoločnosť	16
objektivita	11,57,76
opatrenia.....	9,33,35,41,72,88,92
platforma.....	21,22,48,52,85
pokuta.....	52,60,62,63,73,74,79,80,85
politický marketing	41
polyarchia.....	15,16
právna regulácia.....	8,9,42
propaganda.....	18,23,30,40,41
reakcia	26,57,59,83,84
refeudalizácia.....	29
autocenzúra	63,77,85,89,90,92
sloboda prejavu.....	8,15,16,17,18,20,33,92
sloboda tlače	33,41,64,83,84
sociálna komunikácia	13,16
tlačené médiá	22,42,61,63,64,75,77,85,86
účinky médií	8,14
uzavretá spoločnosť.....	13
verejná sféra.....	16,29
vláda	8,14,33,41,50,59,92
vysielanie verejnej služby.....	26,28,52,60,65,68,69,72,77,86,87,90,92
vyšetrovanie	61,73,74,75,83
vyváženosť	28,57,70,76,77,89,90
záujem verejnosti.....	17,42,82
zmena režimu.....	9,10,13,25,45,68